MIRCEA ELIADE

NOUĂSPREZECE TRANDAFIRI

Mircea Eliade

DOUĂSPREZECE TRANDAFIRI

r o m a n

Ediție îngrijită și prefațată
de MIRCEA HANDOCA

Editura ROMANUL BUCUREŞTI, 1991

Coperta : *NICOLAE SÎRBU*

Dtroctor : ION PETCU
Redactor set ; ŞTEFAN D1M1TR1U Lector: Enill Paraschivotu
Tehnoredactor: Sandu Ştcfinescu

Bun de tipar: 27.04.1991 Coli de tipar : 12 Tiparul executat sub comanda nr. 10184 la Combinatul Poligrafic Bucureşti

fSBtf 973—85134—0—9

CUViNT ÎNAINTE

Roman fantastic de dimensiuni mai reduse, Nouăsprezece trandafiri a fost definitivat în februarie 1979. Cîteva zile după aceea, găsim următoarea însemnare în paginile Jurnalului : „Nu mă îndoiesc de reuşita literară a romanului ; dar mă îndoiesc

dacă mesajul atît de abil camuflat va fi înţeles'[1].

După părerea noastră întîlnim aci unele teme preferate ale prozei lui Mircea Eliade : ieşirea din timp, manifestarea sacrului prin obiecte şi acte profane, literatura ca valorificare şi prelungire a creativităţii mitologice etc.

Geneza acestei cărţi este destul de ciudată. In decembrie 1975, răscolind prin dosarele sale, autorul găseşte nişte însemnări scrise cu vreo zece ani în urmă, şi care nu erau altceva decît subiectul acestei povestiri. Redactarea va fi amînată, însă, cu cîţiva ani.

Propriu-zis, putem alătura Nouăsprczecc trandafiri nuvelelor avînd ca temă teatrul: Uniforme de general, Incognito la Buchcnwald şi

Adio.

Vom regăsi aici una din ideile atît de frecvente şi de dragi lui Mircea Eliade, enunţată în Jurnal şi transfigurată artistic în capodopera sa Noaptea de sînziene. Ne referim la faptul că sacrul este camuflat, e „îmbrăcat" în cel mai obişnuit veşmînt al profanului. Numr.i cine e<-te iniţiat poate pătrunde dincolo de aparenţe. Esenţa sacră se dezvăluie numai celui ce ştie să vadă. Ceilalţi trec pe lingă miracol fără să-şi dea seama de existenta lui. fără să-l observe, privindu-1 ca pe un insignifiant lucru banal cu care se confundă.

Ieronim Thanase, conducătorul taberei de la Bolovani, unde organizează spectacole experimentale, este prezent şi în celelalte opere la

care ne-am referit. în Uniforme de general, tînăr actor {fost copil minune), dispreţuieşte rutina şi locul comun, fiindu-i pe plac inovaţiile.

ll vom regăsi, apoi. în Incognito la Buchcnwald unde. împreună cu cîţiva tineri, intenţionează să joace un spectacol a cărui acţiune se petrece în cunoscutul lagăr de exterminare. ..Noi, cîţiva, am ajuns mai de mult la concluzia că numai prin teatru, adică prin spectacol am putea izbuti să arătăm că, deşi condiţionaţi şi îngrădiţi din toate părţile, noi, ca şi contemporanii noştri din celclalte ţâri şi continente, nu suntem şoarecii lor prinşi in cursă".

Afirmaţia lui Lorinţ că, pentru reuşita unui spectacol, contribuie. în afară de dialoguri, corul, dansul, muzica şi luminile — o întîlnim în

publicistica lui Eliade încă din deceniul al patrulea.

Revenind la Incognito..., mitul este dezvăluit de un personaj careexplică exaltat, cu voce caldă :

„Ai vrui să spui că oricînd şi oriunde putem fi fericiţi, adică liberi, spontani, creatori. Nu e nevoie de peisajele paradisiace. nici de prezenţe nobile şi înălţătoare, de muzică angelică şi celelalte. Aici, ca şi oriunde in altă parte, oricând, în altă parte, oricînd, în orice împrejurare — dacă ştim cum să privim, şi înţelegem, atunci... Ştiam că aşa au văzut şi ei acolo. Acolo, la Buchenwald... Dar cum să le-o arăt şi celorlalţi ? exclamă el deodată, ridicând brusc glasul. Cum să le arăt că £ste aceeaşi lumină, ascunsă pretutindeni.

în toate lucrurile, cît ar.fi ele de urîte ? In orice pată de igrasie pe un perele, in orice împroşcat ură de noroi ?* **Aceste eu vin le ale** personajului şi[1] ale autorului sînft *9* profund fi meditaţie asupra vieţii şi fericirii, o pledoarie pentru demnitate.

in Nouăsprezece trandafiri, Ieronim Thanase a scris o Introducere la o artă a tehnicii dramatice, un fel de „cmtat înainte- la dramaturgia lui Pândele. Teatrul ilustreszft w.toda libertăţii absolute, cu condiţia să cunoşti la lecturii ca şi la spectacol, codul corespunzător.

Nouăsprezece trandafiri pune „problema funcţiei magice" a ..artei spectacolului'*, care redevine ceea ce a fost Ia începuturi.

Ieronim. datorită unui rol jucat anapoda, sau uneiregi- zâii incompetente, paralizează. El e convins că se va vindec.: imediat ce va descoperi cauza acestei greşeli, deşi toţi mf'dieii nu-i **dau** nici o şansă de însănătoşire. Cu toate **acestea. ..miracolul"** se înfăptuieşte.

în dedicaţia de pe pagina de gardă a exemplarului dăruit mie. Mircea Eliade îşi autodefinea cartea drept „o introducere intr-o dramatyrgie a viitorului".

De **la început apar** oameni ai teatrului : Laurian Serdaru **Impreiinfi cu** logodnica lui, Niculina, sînt absolvenţi ai Co:\-'e!Tatorului din Bucureşti. Tatăl lui Laurian, cel mai **de *\miâ scriitor** al ţării, Anghel Dumitru Pândele, scrisese şi **e! cu 30 de ani** în urmă o tragedie în două acte şi cinci **tablouri.** Orfeu şi Euridice, pusă în repetiţie în decembrie 193R la Teatrul Naţional

din Sibiu. Mama lui Laurian era acti in **şi interpreta** rolul Euridicei în piesa lui Pândele.

Episodic, intilrJm ca „personaje" pe Mihail Sebastian şt pe Camil Petrescu. împreună cu ei, Pândele discută îndelung despre teatru şi posibilitatea de a reinterpreta miturile clasice. ..începusem să evoc discuţiile din noaptea aceea, cind aproape m-am certat cu Camil, pentru că el recuza în bloc încercările de reactualizare a miturilor clasice, iar eu pretindeam că, cel puţin în cazul lui Orfeu şi Euridice, un dramaturg contemporan ar putea"...

O paranteză se referă la jocul Căluşarilor, avînd un personaj, Mulul, care n-are voie să vorbească.

Niculina e adepta spectacolului total, unde textul dramatic e însoţit de mimică, muzică şi coregrafie. Descriere) amănunţită a elegantei mişcărilor, a costumaţiei, mersu' luminilor şi al umbrelor de pe figurile interpreţilor creează cititorului impresia că cl însuşi participă la spectacol. Pândele, privind'-o pe Niculina, îşi aminteşte de dansul Salomeii din piesa lui Oscar Wilde. văzută în tinereţe la Berlin, de dansurile indiene, de spectacolele lui Udhai Shankar.

Spre surprinderea tuturor, Pândele îşi amînă publicarea Memoriilor şi se hotărăşte să-şi scrie capodopera : un grupaj de piese de teatru, o completare a mitologiei antice. Ni se rezumă aceste piese, ni se citează cîteva replici din ele, comentate apoi amplu. •

Impresionantă e descrierea reprezentaţiilor teatrale din sala de gimnastică şi din uriaşul hambar, spectacolul cu rolul celor cîteva animale în istoria universală şi contopirea

întregii fiinţe a asistenţei cu ceea ce se reprezenta pe scenă.

In noaptea de 25 decembrie 1966, Pândele, alături de Laurian şi Niculina, pleacă într-o plimbare cu sania, aşa cum făcuse cu 28 de ani în urmă, împreună cu interpreta rolului Euridicei. Cei trei dispar fără urmă, părăsesc lumea aceasta, ies din timpul concret. La anumite date aniversare, ei dau un semn : revin pentru cîteva clipe pe Pământ (fără a putea fi văzuţi de ceilalţi) şi oferă un superb buchet de 19 trandafiri roşii fostului secretar al lui Pândele, Eusebiu Damian, căsătorit acum cu Valeria Nistor.

Ar trebui poate spus că trandafirul (ca şi lotusul în Asia) e simbolul vieţii, al. sufletului, al inimii, al iubirii

Intr-un sens, Eliade e un alter-ego al personajului, căruia îi împrumută amănunte concrete din propria sa biografie (autor al unor Memorii, dar şi al unei drame nereprezentate, Euridicc ; despre Căluşari ca şi despre Orfeu a scris de nenumărate ori ; scenariul mitico-ritual al cobo- rîrii în infern e de tip şamanic ; şi să nu uităm că Eliade e autorul unei magnifice monografii consacrate Şamanismului).

Miturile şi încercările iniţiatice se întrepătrund, In acest roman, cu elemente „realiste", conferind autenticitate celor mai insolite întîmplări. Tulburătoare şi fascinantă, Nouăsprezece trandafiri e una din cele mai veridice cărţi ale literaturii noastre contemporane.

MIRCEA HANDOCA

1
2

NOTA ASUPRA EDIŢIEI

Volumul de faţă reproduce textul original în limba română al romanului, apărut in 1960 tn Editura Ethos, Ioao Cnţa, la Paris, tn anii imediat următori, aveau să apară versiunile franceză, engleză şi italiană ale cărţii.

Menţionăm că e prima oară ciad Nouăsprezece trandafiri vede lumina tiparului in România.

In ediţia de faţă, am optat în general pentru ortografia în vigoare, aşa cum de altfel mi-a cerut în repetate rinduri autorul, în lungile noastre convorbiri de la Paris, cind tipărirea la Bucureşti a acestei cărţi părea aproape o chestiune de domeniul fantasticului. Totuşi' pentru conservarea unui anumit ..parfum“ al specificităţii eliadeşti, am păstrat în forma aleasă de autor cuvinte ca „mesagiu**, „bacalaoreat", „sandwichuri „choregrafie", „adăoga“, „ridicql", „personagiu", „desperat" etc., am reţinut în mod consecvent cuvîn- tul „sunt“ ca şi unele forme mai vechi de genitiv-dativ („maşinei*, ,.inimei“) sau majusculele de la începutul unor cuvinte ca „Director", „Primărie", „Sector". „Editură” ori cele de la începutul zilelor sâptămînii sau ale lunilor anului. Din motive de acurateţe sti- ’.stică am optat — în cazul unor grafii fluctuante — pentru formele recomandate de gramatica actuală. în sfîrşit, am îndreptat in mod tacit unelie greşeli evidente de punctuaţie, datorate mai ales procesului tehnic de tipărire, fără a modifica, însă, in chip ne- permis, punctuaţia autorului, care are, desigur,

originalitatea sa.

M. EL

Pentru Ileana **?i** *Ioan Cuşa*

1

De dteva minute tăcea absent, cu privirile pierduta pe fereastră. Am închis carnetul şi l-am băgat în buzunar.

— Dacă voiţi, îndrăznii tîrziu, vin mîine cu un ceas mai devreme, sau chiar cu două ceasuri. Şi vă aduc şi textul dactilografiat.

— Pentru mîine, spuse înlorcîndu-şi leneş capul, imi făcusem alte planuri,.! Totuşi, reluă după o pauză, totuşi cred că e cea mai bună soluţie...

Atunci am auzit bătînd în uşă. Surprins, m-am ridicat brusc din

fotoliu, dar în clipa următoare uşa se deschise şi intră un tânăr înalt, blond şi, mi s-a părut, neobişnuit de palid. Înainta timid şi totuşi cu pasul ferm, hotărît.

— Vă rog să mă iertaţi, spuse îndreptîndu-se spre birou. Dumneavoastră sunteţi Domnul Anghel D. Pândele ? Maestrul ?.„

— Dar ce doreşti D-ta ? l-am întrerupt.

Ca şi cum nu m-ar fi auzit, tînărul se apropie de birou.

— Maestrul Dumitru Anghel Pândele ? repetă. Scriitorul ?

— Eu sunt, răspunse Pândele zimbind, după obiceiul lui,

enigmatic şi, într-un anumit fel, ironic.

Tînărul se opri în dreptul scaunului de lîngâ msşina de scris şi îşi trecu de mai multe ori palma stîngâ pe frunte.

— Vă rog să mă iertaţi, şopti, **dar** în accst caz...

Răsuflă adînc şi continuă, ridicînd treptat glasul şi rostind cuvintele rar, cu solemnitate.

— Vă rog să nu vă supăraţi, dar în acest caz... In acest caz, D-stră sunteţi, vă rog să mă iertaţi că vă spun asta... D-stră sunteţi părintele meu, tatăl meu...

Apoi se aşează pe scaun şi întoarse deznădăjduit capul spre mine, parcă m-ar fi implorat să-i

vin în ajutor. Nu înţeleg de ce m-au iritat privirile acelea de condamnat la moarte.

— Pe unde ai intrat ? l-am întrebat făcînd un pas spre el.

— Pe la bucătărie... Am găsit uşa deschisă, şi atunci...

— Şi de ce-ai venit ? l-am întrerupt. E o încercare de şantaj ? Sau suferi cumva de schizofrenie ?

—Vă rog să nu vă supăraţi, spuse ridicîndu-se lent, cu demnitate. Ştiam că are să fie greu, că va fi chiar penibil. Dar trebuia s-o fac. Am făgăduit...

— Cui ai făgăduit ? întrebă Pândele.

Părea calm, oarecum indiferent, dar îl cunoşteam bine ;

ştiam că, aşa cum îi plăcea să spună, era stăpînit de viciul nobil, deşi calomniat, al curiozităţii.

— Logodnicei mele, Niculina. I-am făgăduit că voi veni să vă cer consimţămîntuL Consimţămîntul la căsătoria noastră, preciză roşind uşor. Evident, este numai o formalitate. Nu vă cerem nimic. Şi nu vom spune la nimeni. Iar dacă nu vă place de noi, nu vom mai veni a doua oară...

Ascultîndu-1, mi-am dat seama că ar putea să-mi devină simpatic. Intr-un alt costum, şi fără cravată, ar fi

ÎS
fost un lînăr interesant ; avea un

profil de medalie alexandrină.

— Cum te numeşti D-ta ? .îl întrebă Pândele.

— Serdaru. Laurian Serdaru. Am **28** de **ani,** şi am absolvit amîndoi, Niculina şi cu mine, Conservatorul din Bucureşti. Dar eu sunt instructor de înot la Uzinele Uri- cani, iar Niculina dă lecţii particulare de franceză şi latină.

Pândele continua să-l privească în ochi, adine, concentrat. Nu mai zîmbea.

— Dar, în fond, ce te face pe D-ta să crezi că ai putea fi băiatul meu ? Ţi-a spus mama D-tale ?

Tînărul îşi trecu din nou, de

mai multe ori, palma stingă pe frunte.

— Nu. Mama nu mi-a spus niciodată nimic. Bănuiesc, totuşi, că intenţiona să-mi spună mai tîrziu, după terminarea liceului. Dar mama a murit dnd eu aveam nouă ani.

— Atunci, l-am întrerupt, cum de ştii că ţi-ar fi spus asta mai tîrziu, că ţi-ar fi spus-o după terminarea liceului ?

Serdaru întoarse capul spre mine ; era tot atît de palid ca şi în clipa cînd intrase în birou.

— Nu cred că am dreptul să vă mărturisesc asta, spuse tîraiu...

— In fond, interveni din nou

Pândele, dacă n-o ştii de la mama D-tale, de unde o ştii ? cine ţi-a spus-o ?

Tînărul ne privi pe amîndoi şi figura i se lumină, ca şi cum, chiar în acea clipă, şi-ar fi amintit de o secretă bucurie.

— O ştiu de la Niculina. Ea a descoperit asta, iarna trecută, înainte de a ne logodi. A descoperit-o la Predeal, în timpul repetiţiilor. Se repeta *Steaua sus răsare...* şi făceam amîndoi parte din figuraţie.

Pândele ridică de mai multe ori din umeri ; ghiceam că întîmplarea începe să-l amuze.

— Nu înţeleg, spuse cu

inimitabila lui falsă gravitate.

— Aveţi dreptate să nu înţelegeţi, pentru că lucrurile sunt mai complicate decit par la prima vedere. Vreau să spun, nu puteţi înţelege înainte de a şti că noi repetasem la început *Orfeu* î» *Infern,* repetasem vreo trei săptămîni

— şi acolo, In ultimul act, aveam şi noi rolurile noastre ; fireşte roluri modeste, dar oricum, nu făceam numai figuraţie... Dar, pe neaşteptate — primise probabil dispoziţii de la Centru — pe neaşteptate, Direcţia a decis întreruperea repetiţiilor. Şi pentru că se apropiau sărbătorile Cră-

ciunului, au înlocuit *Orfeu in Infern,* cu *Steaua sus răsare.*

„ Ştiţi, adăogă coborind glasul. *Steaua sus răsare* este considerată, pe drept cuvînt, cea mai reuşită comedie anti-religioasă, acti-obscurantistă cum se spune de obicei.

Tăcu brusc, şi-l privi pe Pândele lung, concentrat, parcă ar fi aşteptat ceva, un răspuns, un gest.

— Tot nu înţeleg.

— Schimbarea asta de program nu vă aminteşte nimic ?

— Nu.

— E drept, au trecut de-atunci aproape treizeci de ani... Dar,

ierţaţi-mă că vă întreb : n-aţi scris D-stră acum treizeci de ani *Orfeu* şi Euridice, tragedie în două acte şi cinci tablouri ?

Pândele se rezemă de speteaza fotoliului şi, dîndu-şi uşor capul pe spate, începu să rîdă ; părea foarte bine dispus, şi nu înţelegeam de ce.

— Dar cum ai aflat, domnule, de *Orfeu şi* Euridice *?!* Este singura piesă pe ckre am scris-o In viaţa mea; nu s-a jucat niciodată şi n-am publicat-o nicăieri, n-am publicat nici măcar fragmente, în revistele timpului.

— Era o piesă în versuri albe, reluă Serdaru, o piesă mai mult

religioasă decit filozofică, deşi avea ca sub-titlu : „Introducere la cea mai veche metafizică".

— Era, mai ales, o piesă proastă, preţioasă şi artificială...

— Dar odată, continuă Serdaru, o singură dată, în Decembrie 1938, a fost pusă în repetiţie. La Teatrul Naţional din Sibiu.

— A: aflat şi de asta ? exclamă Pândele tot atît de bine dispus. E adevărat, începuseră repetiţiile, dar după vreo trei săptâmini, Directorul Teatrului, Mihu, a demisionat — de fapt, a fost silit să demisioneze — şi noul Director mi-a scos piesa după afiş.

Serdaru îl ascultase fascinat,

neizbutind să-şi desprindă privirile din ochii lui.

— In săptămîna aceea eraţi la Sibiu. Asistaţi la repetiţii. Şi aţi rămas şi după ce s-au întrerupt repetiţiile ; speraţi să convingeţi pe noul Director...

— Eram naiv. Eram un mare naiv.

— Eraţi tînăr...

— Nu chiar aşa de tînăr, îl întrerupse Pândele zîm- bind melancolic. împlinisem de curînd 33 de ani...

Tăceau amîndoi fără să se privească. Mi s-a părut că trebuie să intervin, şi cît mai repede.

— Dai- eu tot nu înţeleg. Nu înţeleg ce legătură are una cu

alta... Doar faptul că, şi într-un caz şi în celălalt, au fost întrerupte repetiţiile.

Serdaru se întoarse către mine şi mă privi recunoscător, ca şi cum l-aş fi scos dinlr-o mare încurcătură.

— Nici eu nu înţelegeam pînă nu mi-a atras atenţia Niculina. Ea a remarcat că, în ambele cazuri, repetiţiile unei piese reprezentînd coborîrea lui Orfeu în Infern au fosi întrerupte în preajma Crăciunului. Şi în ambele cazuri a urmat un spectacol evocînd Misterul Nativităţii, naşterea lui Isus în Bethleem...

%

3
1

— Dar, îl întrerupse Pândele, ştii că *Steaua sus răsare* a fost scrisă mult mai tîrziu ; a fost scrisă acum vreo şapte, opt ani...

Tînărul ne privi din nou pe amîndoi, zîmbind misterios.

— Nu e vorba de comedia anti-obscurantistă, de piesa lui Aurel Verigă, ci de cîntecul de stea, „Steaua sus răsare, ca o taină mare...“. Căci, repet, eraţi la Sibiu, şi se apropia Crăciunul.

— E adevărat. începuse să ningă şi-mi era teamă că se vor înzăpezi trenurile. Aşa cum s-a întîmplat, de altfel, adaogă visător.

— Aţi petrecut primele zile ale Crăciunului la Sibiu, continuă Serdaru, şi atunci aţi sugerat cîtorva actori şi ac-' ir iţe care repetaseră *Orfeu şi Euridice* să organizeze un spectacol de Crăciun : colinde, cîntece de stea...

Pândele îl ascultase pe gînduri, uşor încruntat, apropiind u-şi la răstimpuri pleoapele.

— Nu cred că *ea* am avut această idee, spuse tîrziu, ţ cu o voce joasă. Altminteri mi-aş fi adus aminte... îmi
amintesc, doar că eram foarte deprimat, pentru că nu reuşisem şă conving pe noul Director să-mi joace piesa şi, mai ales, pentru că nu puteam fi, de Crăciun, la Bucureşti. Ţineam cu orice preţ să petrec sărbătorile la Bucureşti...

— Şi totuşi, stărui Serdaru, nu vă amintiţi că în noaptea de Crăciun aţi întovărăşit întreg grupul — orau, printre ei, şi cîţiva studenţi de la Conservator ul din Cluj — i-aţi întovărăşit pînă la locuinţa prietenului dumneavoastră, care vă aştepta cu masa pregătită şi. acolo, după-ce-aţi ascultat „Steaua sus răsare ca o taină mare“. aţi spus actorilor, dar adreslndu-vă în primul rînd

actriţei care interpreta pe Euridice, le-aţi spus că de-abia atunci *aţi înţeles cîî de profundă şi de semnificativă este asemănarea între Orfeu şi Isns...*

Pândele clătină de cîteva ori din cap, şi-l întrerupse brusc.

— Nu, nu, te înşeli! Asemănarea intre Orfeu şi Isus am descoperit-o mult mai tîrziu. Am încercat chiar sâ scriu o nuvelă pe această temă, dar subiectul mi s-a părut[1] inoportun şi am întrerupt-o... Şi nu-mi aduc aminte să fi avut vreun prieten la Sibiu, care mă aştepta, în noaptea de Ajun, cu masa întinsă. Singurul cu care începusem a mă împrieteni era Mihu, fostul Director al teatrului

Atunci i-am auzit pentru întîia oară glasul.

— Laurian, recunoaşte că n-ai reuşit !

Am întors speriat capul. Uşa cea mare, dinspre salon, era larg deschisă, şi în prag. cu o valiză în mînă. se afla o tînără curios, aş zice chiar provocator, îmbrăcată ;
o rochie foarte lungă, de culoarea aguridei, care, cu vreo 10—15 ani înainte, fusese probabil o rochie elegantă, dar de-atunci fusese necontenit purtată, şi de nenumărate ori ajustată şi reajustată.

— Dar, după cum ştii, continuă, rareori anamneza reuşeşte de la prima încercare.

Niciodată nu auzisem o asemenea voce. Nu semăna cu nici o altă voce de femeie, de artistă sau de primadonă din cîte auzisem pînă atunci. Mă ridicasem, încurcat, în picioare. Aşa cum mă aşteptam, cîteva clipe în urmă Pândele se ridică şi el de la birou. Părea tot atît de surprins ca şi mine.

— Eu sunt logodnica, Niculina Nicolaie, şi vă cer iertare că am ascultat la uşă. Dar era vorba de

ceva foarte important pentru noi ; în primul rînd pentru mine, adăogă aşezînd cu grijă valiza pe marginea covorului.

De-abia atunci, privind-o cum se apropia de noi zîm- bind, în ritm lent, liturgic, altemînd, ca la procesiune, paşii mari cu scurte opriri pe loc, de-abia atunci mi-am

SI

dat seama că era foarte frumoasă. Se apropie de Pândele şi-şi întinse mina, plecîndu-şi în acelaşi timp fruntea, ca Şi cum s-ar fi aflat în fata unui suveran.

— Sunt fericită că vă pot, în sfîrşit, întîlni. chiar în- itr-o împrejurare atit de delicată. De la primele romane pe care le-am citit de mult, în liceu, am regretat că n-aţi voit să scrieţi teatru...

Aşa cum mi-a mărturisit-o mai tîrziu. Pândele era nu numai surprins, dar, fără să înţeleagă de ce, de-a dreptul emoţionat. întoarse capul către mine şi mă prezentă.

— Domnul Eusebiu Damian. Neobositul meu secretar şi harnic colaborator. Dacă veţi putea citi într-o zi un volum de *Memorii* semnat cu numele meu, să ştiţi că în cea mai mare parte au fost redactate de el, de Eusebiu. Căci

i le dictez lui, adăogă izbutind să zîmbească, şi eu nu ştiu să dictez...

Niculina îşi înclină uşor capul, dar nu-mi întinse mîna.

— Am venit cu cîteva costume in valiză, reluă, dar nu cred că e momentul cel mai potrivit pentru spectacol. Pregătisem mai multe spectacole, adăogă cu un zîmbet trist.

Nu reuşea să-şi desprindă privirile din ochii lui Pândele.

— Ne gîndisem la cel puţin patru, dacă nu cinci spectacole, preciză Serdaru. După cum ar fi evoluat întrevederea.

Pândele mă privi curios, parcă ar fi voit să se convingă că auzise bine.

— îmi pare rău, spuse. Mi-ar fi plăcut să vă aud interpretând. chiar aici, în biroul meu, un mare rol...

— Ne gîndisem la altceva, îi întrerupse Niculina. Nu atît la personagii din literatura dramatică universală, cît la spectacole tradiţionale, cu sau fără măşti, dar utilizînd scenarii de mim şi choregrafie, acompaniate de anumite melodii străvechi, aproape uitate în zilele noastre. Laurian, bunăoară, conoaşte».

— Poate ar fi mai bine să nu insişti, o întrerupse Ser- ■ daru. Singurul lucru important...

— E adevărat, continuă Niculina, singurul lucru important este să ne daţi consimţămîntul... Căsătoria va avea loc miine. In cea mai strictă intimitate, cum se spune. De fapt, adăogâ zîmbind, vom fi numai noi doi — şi persona- giile reglementare.

— Interesant ! foarte interesant ! şoptii.

— Intr-adevăr, foarte interesant, repetă Pândele.

îmi căută din nou privirile. Niciodată nu-1 văzusem atît
de neajutorat ; dacă nu l-aş fi cunoscut bine, aş fi crezut că e paralizat de un trac absurd, inexplicabil.

— In fond, de ce nu ne-am aşeza ? am exclamat, ară- tînd cu amîndouă braţele fotoliile şi scaunele din birou.

— Adevărat, de ce nu luaţi loc ? repetă Pândele adre- sîndu-se Niculinei şi pregătindu-se să

corecteze poziţia fotoliului.

Evident, în clipa următoare am fost lingă el; ştiam că trebuie să se ferească de eforturi fizice.

— Vă mulţumim, spuse Niculina după ce Pândele înconjură biroul şi se aşeză în fotoliul lui Vă mulţumim din tot sufletul... Sunt 243 de zile de dnd visăm amîndoi la această întîlnire.

— Exact 243 de zile, repetă Serdaru. Le-am mai numărat o dată înainte de a veni...

2

Abia închisesem uşa în urma lor cînd Pândele îmi spuse:

— Astă seară mănînci aici cu mine. O rugăm pe Eca- terina să improvizeze ceva.

Aş Ei vrut să-l întrerup, dar nu-mi lăsă timp. Vorbea repede, surescitat.

— Ea ştie să se descurce. Poate o omletă cu şuncă şi o salată. Şi avem whisky, şi ţuică, şi vin. Eu zic să începem cu un whisky. Dar poate D-ta preferi ţuică...

— Nu, am să beau şi eu tot whisky. Dar trebuie să va informez, am adăogat repede, că Ecaterina a plecat pe l,, trei, trei şi jumătate...

Pândele se îndreptase spre fotoliul lui de la birou, **dar** se întoarse brusc şi mă privi mirat.

— Dar ce i-a venit ? Cum de a plecat aşa, fără să ne anunţe ?

I-am întins foaia smulsă din calendar. In cinci proptv- ziţii scurte, scrise cu litere majuscule, singurele pe care le putea desena cu oarecare preciziune, Ecaterina se seu?., că, auzindu-1 ,.dictînd inspirat*', nu îndrăznise să intre în birou, să-l anunţe că pleacă din nou, pentru 24 de ore. şi indica motivul : de data aceasta era sigură că l-a zărit în maşină (pc Ioanid, seducătorul) şi ştie unde să-l găsească.

— Bine, spuse, mototolind foaia de calendar, n-are nici o importantă. Ne descurcăm noi şi fără Ecaterina. Dar, reluă, după o clipă, zîmbind, de data aceasta unde a afişat mesajul ?

— Lipit de lampa japoneză.

Ma pregăteam să-i spun cum l-am găsit acolo. Puţin timp după ce Niculina începuse sâ ne vorbească despre repetiţiile de la Predeal, mi-am adus deodată aminte de Eca- terina, şi m-am întrebat cum de a lăsat să intre o necunoscută, atît de straniu îmbrăcată şi cu o valiză în mină ? Şi atunci m-am ridicat discret şi, aproape în vîrful picioarelor, am trecut în salon. Am descoperit repede pagina de calendar pe abajurul lămpii japoneze, lipită, ca de obicei cu un timbru de zece bani. \

— In fond, m-a întrerupt Pândele, n-are nici o importanţă. Stai jos şi spune : ce crezi de toată întîmpiarea asta ? Nu te-a frapat nimic ?

— Ba da. M-a frapat în primul rind...

— Intr-adevăr, este extraordinar, m-a întrerupt din nou, parcă şi mai surescitat. Este extraordinar că acest tînăr necunoscut, care se crede băiatul meu, a venit sâ-mj vorbească despre Or/eu *.şi Euridice* la mai puţin de un ceas după ce evocasem în faţa dumitale aniversarea aceea cu Mihail Sebastian, Camil Petrescu şi atîţia alţii, scriitori şi artişti, cînd am discutat aproape toată noaptea despre teatru, am discutat mai-ales posibilităţile de a «interpreta miturile clasice, şi eu le-am vorbit de mitul lui Orfeu...

Il priveam încurcat; nu prea ştiam ce să spun.

— N-aţi apucat să-mi vorbiţi despre toate astea. Doai ce mi-aţi spus : „Mi-am dat deodată seama că împlinisem

33 de ani“, şi aţi căzut pe gînduri. Priveaţi pe fereastră, şi mult timp n-am îndrăznit să vă întrerup meditaţia...

— Totuşi, reluă Pândele, ţi-am vorbit despre simbolismul vîrstei de 33 de ani — vîrsta lui Isus — şi începusem să evoc discuţiile din noaptea aceea, cînd aproape m-am certat cu Camil, pentru că el recuza în bloc încercările de reactualizare a miturilor clasice, iar eu pretindeam că, cel puţin în cazul lui Orfeu şi Euridice, un dramaturg contemporan ar putea...

Am scos carnetul din buzunar şi l-am deschis la ultima pagină.

— Dacă îmi daţi voie. am să vă citcsc stenograma ultimelor fraze. Aţi spus : ..Ca în fiecare an; în seara de 21 Septembrie am invitat toţi prietenii la mine acasă. **Dar** de data aceasta, *cei-a,* nu ştiu prea bine ce, *ceva* mi se părea schimbat. Mi-am dat deodată seama că împlineam 33 de ani“. Ei, după aceea aţi tăcut şi aţi întors capul spre fereastră.

Mi-era teamă că l-am supărat, şi nu îndrăzneam să-mi ridic ochii din carnet.

— Curios, vorbi tîrziu. Eram sigur că ţi-am dictat mai mult. Pvate îmi dictasem în gînd... Dar, în orice caz, reluă după o pauză, nu te-a frapat coincidenţa ?

— Ba da. Dar m-au frapat şi alte lucruri. Bunăoară, au înţeleg cum de a ştiut Niculina că una din cheile de la intrate se află întotdeauna ascunsă sub preşul din faţa

— Lasă astea ! mă întrerupse fără să mai încerce să-şi -stăpînească nerăbdarea. Femeile de

genul ei au o intuiţie drăcească, aproape un fel de divinaţie... Dar ce zici de îndrăzneala ei cînd şi-a smuls a. doua oară rochia aceea penibilă, de cocotă bătrînă, şi a rămas în maioul negru, şi a început să danseze, bătînd din palme —dar ai remarcat cu cîtă eleganţă îşi înălţase braţele deasupra capului şi bătea totuşi din palme cu putere, parcă ar fi avut cas- tagnete ?

De cîtva timp aş fi vrut să-i spun că mi-e sete, că aş fi băut cu mare plăcere un pahar cu whisky şi sifon, dar m-aş fi mulţumit chiar cu un pahar mare cu apă. Dar nu Îndrăzneam să-l întrerup.

— Nu ţi-a adus aminte de nimic dansul acela ? Al doilea dans şi, pentru mine, cel mai reuşit, cel mai fascinant ?

— Să vă spun drept, mărturisii, n-am apucat să văd mare lucru. Mă dusesem în dormitor să răspund la celălalt telefon, şi cînd am revenit, Niculina aproape că îşi terminase dansul. Doar ce-a mai făcut cîteva mişcări, a îngenuncheat, şi-a tras rochia pe ea şi s-a reaşezat in fotoliu.

Pândele m-a privit lung, încruntat, ca şi cînd n-ar fi înţeles prea bine.

— Cred că faci o confuzie, spuse. Telefonul a sunat mult mai tîrziu, după ce începuse al treilea „spectacol"
— cum spuneau ei — şi unde rolul principal îl avea băiatul... Dar, în sfîrşit, n-are nici o importanţă, continuă fără să-mi lase timp să răspund. Mie mi-a plăcut cel mai mult al doilea dans. Mi-a adus aminte de dansul Salomeii din piesa lui Oscar Wilde, pe care am văzut-o în tinereţe, la Berlin. Dar mi-a amintit şi de dansurile indiene, de spectacolele lui Udhai Shankar...

— Le-am văzut şi eu, acum trei ani, aici, la

Bucureşti. Dar. îndrăznii, ridieîndu-mă brusc din scaun, tare aş bea un pahar cu sifon. Ştiu unde e, continuai îndreptîndu-mă spre bucătărie. Am să aduc şi sticla de whisky.

L-am găsit plimbîndu-se preocupat, cu mîinile la spate.

— Ştii că aventura aceasta începe să mă intereseze, spuse după ce i-am întins paharul şi sticla cu whisky. Evident, toată povestea cu mama care i-ar.fi spus adevărul după terminarea liceului, şi acea inscripţie care, în interpretarea Niculinei, ar dezvălui paternitatea băiatului toată povestea mi se pare cusută cu aţă albă. Copiii aceştia au venit aici cu alt scop. Dar care ? D-ta ce crezi ? mă întrebă brusc. Ce crezi că urmăresc ?

Nu îndrăzneam să-i mărturisesc tot adevărul, să-i mărturisesc ce credeam eu. şi anume că acea inscripţie pe *Roata mnrii,* cel mai popular roman al lui Pândele : „Sibiu, Crăciun 1938, Orfan, Steaua *sus răsare...",* inscripţie pe care mama lui Vladimir o completase şapte ani mai tîrziu, în 1945, adâogţnd cu creionul : „Pentru Laurian, cînd va fi mare, ca să înţeleagă şi să ne ierte", inscripţia aceasta era. aşa cum observase Niculina, pe atît de tulburătoare pe cît era de misterioasă.

— După impresia pe care mi-au făcut-o, începui după o scurtă pauză, cred cu sunt amîndoi pasionaţi de teatru, de spectacol. Iar ea. fata, este desigur o mare artistă — poate de aceea nu-şi găseşte loc în nici un teatru şi îşi cîştigă existenţa dînd lecţii de latină şi franceză. In orice caz, amîndoi văd în teatru un spectacol sacru.

— Şi atunci ? mă întrerupse Pândele vădit

dezamăgit de interpretarea mea. Atunci de ce-au venit la mine ? Ştiau foarte bine că nu sunt autor dramatic, şi chiar dacă aş vrea nu pot face nimic pentru ei.

— Impresia mea este că, luînd în serios spectacolul, considerîndu-1 adică un ritual, au venit să vă ceară con- simţămîntul la ritualul căsătoriei lor.

Pândele tăcu cîtva timp, apoi apucă paharul şi începu să soarbă încct, pe glnduri.

— Ar putea fi şi asta, spuse. De aceea m-am pretat Ia jocul lor şi le-am dat consimţămîntul. în fond, de ce nu le-aş fi dat? Ce mă costa? adaogă, incercînd să imite (dar fără să reuşească) vulgaritatea lui Paraschiv Sîmionescu, marele lui rival. Era doar o formalitate.

— Dar aţi'văzut că pentru ei, mai ales pentru fată, consimţămîntul era mai mult decit o formalitate, era un adevărat ritual. Aţi văzut cît era de emoţionată cînd, la despărţire, a căzut pe neaşteptate în genunchi, v-a apucat mina s-o sărute şi v-a spus : *Bcnissez-nou.s, mon pere* '

Mi-am dat imediat seama că făcusem o gafă, dar n» înţelegeam de ce. Pândele mă privea ciudat.

— Da, a fost un moment penibil, vorbi tîrziu. Nu mă aşteptam să cadă în genunchi chiar în faţa mea şi su-mi sărute mîna. Nu ştiam ce să fac.

— în locul D-stră, îndrăznii, aş fi ridicat-o şi aş fj săruta t-o pe amîndoi obrajii.

Pândele mă privi din nou surprins, aproape cu furie.

— Dar aşa am şi făcut, izbucni. Numai că n-am sâru- tat-o pe amîndoi obrajii. Am sărutat-o întîi pe frunte şi pe urmă pe obraz...

Simţeam că roşisem şi acest simptom de slăbiciune *mk* umili.

— Vă cer iertare. Poate n-am văzut bine. Eram acolo, lîngă uşă, bucuros că în sfîrşit se hotărîseră să plece, şi poate mi-au scăpat anumite gesturi...

\

Pândele continua să mă privească, din ce în ce mai încruntat.

— Eusebiu, începu tîrziu, cu gravitate, dacă nu te-aş cunoaşte de atâţia ani, aş crede că ori vrei să-ţi baţi joc de mine, ori eşti în ultimul grad de

surmenaj.

■— De ce, Maestre ? întrebai intimidat.

— Pentru că scena cu căderea în genunchi şi sărutatu' rnîinii n-a avut loc lîngâ uşă, în clipa despărţirii. Asta s-a întfmplat mai înainte, după al treilea spectacol, când s-au apropiat amîndoi de mine — tocmai mă ridicasem de Ir birou ca să-i felicit —■, s-au apropiat de mine, băiatul a luat-o de mină, ca şi cînd ar fi vrut să mi-o prezinte, şi s-a înclinat profund, şi atunci...

— E adevărat! exclamai şi, neştiind ce-aş mai putea face, mi-am pus mina pe frunte. Aşa este, cum spuneţi dumneavoastră. Acum mi-aduc bine aminte.

Dar rostisem toate acestea din deznădejde, pentru că nu voiam să-l supăr. De fapt, *scena se petrecuse aşa cum spusesem eu : la plecare, in dreptul uşii.* Niculina îşi îmbrăcase pentru ultima oară rochia şi apucase chiar valiza. Dar, in clipa cînd le-am deschis uşa, a lăsat valiza din rîiînă şi i-a căzut în genunchi.

— Eşti obosit, spuse Pândele continuînd să mă privească bănuitor. Ar trebui s-o laşi mai încet cu aventurile D-tale nocturne. Nu mai ai 20 de ani...

3

′A doua zi de dimineaţă m-a trezit telefonul.

— Sper că te-ai odihnit îndeajuns, începu, cu glasul lui de zile mari. Şi sper că nu te-ai supărat dacă, aseară, mi-am îngăduit să fiu sincer cu dumneata.

Am bîiguit cîteva cuvinte la întîmplare, dar nu creâ că le-a auzit.

— Uite ce te rog, continuă. M-am interesat unde trebuie şi am aflat că ceremonia va avea loc la Primăria Sectorului IV, azi la ora 11. Cumpără, te rog, 19 trandafiri şi, la sfîrşitul ceremoniei, oferă buchetul Niculinei din partea mea, cu aceste cuvinte...

Am simţit cum se accelerează bătăile inimei şi l-am întrerupt, emoţionat.

— Doar o clipă, vă rog, să-mi caut creionul...

Cînd am apropiat din nou receptorul de ureche, l-am auzit tuşind.

— M-am înecat, începu cu oarecare timiditate. Inchi- puieşte-ţi că aseară, după ce ne-am despărţit, m-a apucat deodată o poftă grozavă de fumat. M-am dus atunci pînă la *Select* şi mi-am cumpărat de la bar un pachet de ţigări americane. ^

3 — Nouăsprezece trandafiri

La început, mi s-a părut că glumeşte. Mi-am amintit indignarea lui Ioniţă. Este inadmisibil!, spunea Ioniţă, şi este şi o dovadă de proastă creştere, să inviţi oamenii la tine acasă şi, de la uşă, să le arăţi afişul cu litere de o şchioapă . „Fumatul e strict interzis". Poţi face asta dacă eşţi suferind., sau dacă eşti alergic la fumul de ţigară — dar el, A.D.P., nu este nici una, nici alta!

— **Şi** pînă la miezul nopţii, adăogă cu un ton care mi s-a **părut** provocator, aproape agresiv, pînă la miezul nopţii am fumat tot pachetul ! Ca pe vremurile bune...

— Nu ştiam că aţi fumat vreodată...

— Am fumat mult în tinereţe, continuă pe acelaşi ton. Am Fumat chiar foarte mult. De aceea a trebuit să mă las...

Probabil că încercase să rîdă, dar îl înecă din nou tuşea. Cînd mi s-a părut că mă poate auzi, l-am întrebat,

— Ce cuvinte să scriu pe cartea de vizită ?

Şovăi cîtva timp.

— Poate că ar fi mai bine să-i oferi buchetul fără carte de vizită. Ii spui doar atît : din partea domnului Anghel D Pândele.

— Să spun că le doriţi fericire, sau noroc, sau cam aşa ceva ? Din nou, o lungă pauză, ll ghiceam câ nu izbuteşte să se hotărască şi, ca de obicei în asemenea împrejurări, era gata să-şi piardă răbdarea.

— Nu ! izbucni brusc. Nu cred că mai trebuie adâogat şi altceva. Un buchet cu 19 trandafiri, oferit chiar de dumneata, prietenul şi colaboratorul meu, cred că e de ajuns. Şi dacă nu-ţi strică programul, adăogă, vino să mă vezi îndată după ceremonie...

Aşa cum mă aşteptam, cînd am intrat în

florărie trandafirii fuseseră deja aleşi de el, prin telefon. Şi. evidenţjj fuseseră aleşi cei cu tija cea mai lungă. Mă simţeam puţin» ridicol cu acel enorm buchet in braţe, mai ales că făcusem greşeala să îmbrac cel mai elegant costum, singurul care-i plăcea lui A.D.P. Din fericire, "am găsit destul de repede un taxi. Am ajuns în dreptul Primăriei cu vreo zece minute înainte de 11, şi am urcat emoţionat scările. Sala de aşteptare era ticsită. Mi-am făcut loc printre grupuri, cău- tînd din ochi pe Niculina. Şi deodată mi-am dat seama că nervozitatea se accentuase la gîndul că Niculina ar fi putut veni îmbrăcată în rochia aceea monstruoasă. Nu îndrăzneam să mă închipui înclinîndu-mă în faţa ei şi ofe- rindu-i, cu anumită solemnitate, buchetul cu trandafiri

Dar după ce-am traversat sala de la un capăt **la** altul, fără să fi dat cu ochii de logodnici, am simţit că mă cuprinde panica. Poate că ceremonia avusese **deja Iọc,** sau poate avea loc, chiar în acea clipă, într-o altă încăpere. Am întrebat pe primul bărbat care trecea pe lîngă mine. dacă mai sunt şi alte săli de aşteptare. Nu ştia nimic precis. dar m-a îndreptat către biroul de informaţii. Aşteptau şi acolo cîteva persoane. Am ajuns tîrziu în faţa ghişeului, fără să ştiu totuşi prea bine ce să întreb mai întîi. Noroc că tînăra funcţionară, al cărei glas sever şi obosit mă intimidase de cum îl auzisem, văzîndu-mă neajutorat, lupţi nd din greu ca să-mi apăr trandafirii a început să rîdâ. Primul lucru pe care m-a întrebat a fost numele tinerilor. După ce i le-am repetat de trei ori, şi-a ridicat privirile din condică şi mi-a spus, oarecum dezamăgită.

— Nu sunt la noi. Poate aţi confundat

primăriile. Poate sunt la Sectorul V, în strada Colonel Locusteanu.

— Sunt amîndoi actori, am stăruit eu. Poate că astea sunt numele lor de artişti, sunt, cum se spune, pseudonime de afiş...

Funcţionara mă privi lung, cu mirare, fi zîmbi

— Dar atunci, cum i-am putea iilmtifica ?

— într-adevăr, pare aproape imposibil...

Am mulţumit încurcat şi mi-am făcut drum spre ieşire. De-abia ajuns în stradă m-am uilat la ceas : era 11,30. Şovăiam, întrebîndu-mă dacă n-ar trebui să telefonez lui A.D.P., cînd, la vreo zece, cincisprezece metri, într-o camioneta care pornea chiar atunci, mi s-a părut că zăresc silueta Niculinei. (De fapt, îi recunoscusem rochia). Am început să alerg, strigîndu-i numele, dar, foarte probabiL nu m-a auzit şi, cîteva clipe în urmă, camioneta dispăru după colţ. N

Aproape o jumătate de ceas am aşteptat zadarnic pe trotuar să treacă vreo maşină. în cele din urmă, am luat troleibusul pînă la Statuia C. A. Rosetti, apoi m-am îndreptat spre locuinţa lui Pândele. înaintam agale, nu numai pentru că mă simţeam obosit, dar mai ales pentru că nu ştiam ce să-i spun. Mă întrebam dacă ar trebui să-i spun că zărisem — sau, cel puţin, aşa mi se păruse. — că zărisem silueta Niculinei.

Spre surprinderea mea, Ecaterina mă aştepta în faţa uşii de la intrare.

— A plecat, exclamă. Şi-a făcut singur valiza şi a plecat !...

Ca să nu-mi trădez mirarea şi dezamăgirea, i-am întins buchetul cu trandafiri.

— Cred că trebuie să-l punem în vasul cel

mare, vasul albastru, din salon. Şi cu foarte multă apă.

Apoi m-am îndreptat calm spre birou. Ecaterina m-a urmat supusă, purtînd buchetul în amîndouă braţele, ca pe un prunc. ,

— A fost întîi un telefon foarte lung, pe la 9,30, în-; cepu misterios şi după aceea mi-a cerut să-i aduc valizq cea nouă, cea cu etichetă. Am vrut să-l ajut, dar mi-d spus că şi-o face singur. Apoi a chemat el la telefon..; 1

— N-a lăsat nici un mesagiu pentru mine ? am intrebat-o.

— Ba da. V-a lăsat un plic pe birou, un plic sigilat, repetă subliniind cuvintele.

Evident, îl sigilase ca să fie sigur că nu-1 deschide Eca- • terina. Văzînd că rămîne lingă mine, curioasă, sperînd să ghicească după figura mea conţinutul scrisorii, i-am arătat blînd trandafirii.

— Dacă nu le tai cozile şi nu-i pui imediat în apă. au să se ofilească.

Aşa cum îmi fusese teamă, mesajul era laconic şi enigmatic. „Evenimente decisive .par a se pregăti în cel mai apropiat viitor. Decisive şi importante pentru noi amln- doi. Nu ştiu cît timp voi lipsi. Te rog să fii, ca şi altădată, locţiitorul meu în acest birou! Şi, orice s-ar întîmpla, *Memoriile* vor trebui să apară la data fixată de Editură".

Am pus scrisoarea în buzunar şi am trecut în bucătărie.

— Ce spune ? mă întrebă Ecaterina. Ce s-a întîmplat ?

— Nu spune ce s-a întîmplat. Probabil, un subiect de roman... Ştii că aşa se petrec lucrurile de cîte ori începe să-l obsedeze ideea unui roman.

— Sau, poate, mă întrerupse Ecaterina zîmbind cu înţeles, poate a întîlnit o nouă eroină. Aşa cum s-a întîmplat acum trei ani. ,

— Se poate şi asta. O să aflăm mai tîrziu..:

Aşa aflasem şi ultima oară ; tîrziu de tot, doar cu cî- teva zile înainte de a se întoarce. Aflasem amîndoi prin- tr-o indiscreţie ; Ecaterina de la şofer, eu de la Secretariatul Editurei. A.D.P. nu

dispăruse ca să poată începe un nou roman. Se ascunsese, la Sighişoara, cu o studentă de la Facultatea de ziaristică.

— O să aflăm mai tîrziu. repetai. Deocamdată, noi „ să ne vedem de treabă. Eu am să vin în fiecare după-^ miază şi am să lucrez pină seara Dumneata, daca sum telefonul, răspunzi întotdeauna acelaşi lucru : că domnul Pândele e plecat, *i dacă vor să ştie mai mult să-mi telefoneze aici. între două şi şase. *Numai in cazul cu, dimineaţa sau seara, ra telefona Maestrul,* am pronunţat c- fermitate cuvintele, numai în acest caz mă chemi imedia la telefon, la mine acasă.

Ecaterina mă ascultase absentă, despărţind, cu griji, trandafirii unul cîte unul

— Ştiţi că a mai fost cineva aseară, începu cu glas misterios Sau. poate, au fost mai mulţi. Au fumat 19 ţigări , le-am numărat, pentru că neavînd scrumiere, şi-au stins ţigările într-o farfurie.

— Ştiu, «n întrerupt-o. Mi-a telefonat Maestrul azj dimineaţă. Dar cum se face că te-ai întors atît de devreme > Te aşteptam pe la trei, trei şi jumătate.

De cîte ori aduceam vorba despre dispariţia lui Ioanid, Ecaterina îşi pierdea insuportabilul ei complex de stăpînă a casei şi se îmblinzea, devenea aproape umilă.

— M-am înşelat, şopti îmbujorindu-se. Nu era el.,.

Apoi, ca să nu văd că lăcrămează, s-a concentrat asupra trandafirilor

— tn orice caz, am adâogat, cit timp lipseşte Maestrul ar fi bine să rămîi mai mult acasă.

Ajuns în dreptul uşii, m-am întors din nou spre ea.

— Cum a plecat ? Cu taxiul sau a venit o maşină să-j la ? Sau limuzina Societăţii ?

Fără să-şi ridice ochii, căd se înţepase deja de dtev* ori tăind cozile trandafirilor, Ecaterina mi-a răspuns plictisită, oarecum în silă.

— Nici maşină, nici taxi, şi nici limuzina Sodetăţit' Era un fel de camionetă, veche şi hodorogită... Mi-era ru. şine că ne văd vecinii, şi am intrat repede în casă...

4

M-am aşezat, deprimat, la birou. Dacă i se pare că s,a îndrăgostit de Niculina şi speră intr-o noua aventură, î^, seamnă că A.D.P. n-a înţeles nimic ; sau eă nu vrea înţeleagă. Regretam acum că nu-i spusesem, hotărît, tde_ vărul : după toate probabilităţile, Laurian era băiatul Deşi enigmatică, inscripţia de pe pagina de gardă a roma_ nului Roata *morii* — „Sibiu, Crăciun 1938, Orfeu, *Steaua sus răsare...*" — îşi revela sensul prin cuvintele adăogme cu creionul, şapte ani mai tîrziu : „Pentru Laurian, cîjjtj va fi mare, ca să înţeleagă şi să ne ierte". Niculina ghicise just : mama lui Serdaru era artista care trebuia să joace rolul Euridicei în piesa lui Pândele. Cu puţin timp înainte de moarte, la spital, încredinţase volumul unui prieten, cu rugămintea să-l predea băiatului după ce îşi va lua baca_ laoreatul. Atunci, la Sibiu, în Decembrie 1938,

cînd repeta rolul Euridicei, era' căsătorită cu. doctorul Serdaru, dar după Cîţiva ani s-au despărţit. Ea nu s-a recăsătorit, iar doctorul a murit în ultimul an de război. Laurian fuse& crescut de o mătuşă. Pe doctor îl văzuse doar de cîteva ori, căci se stabilise la Cluj ; iar singurele obiecte rămase de la mamă erau o cruciuliţă de argint şi un exemplar din *Roata morii,* cu acea misterioasă inscripţie... Toate acestea le reconstituisem din mărturisirile lui Serdaru, întrerupte de dansuri şi pantomime.

M-am ridicat nervos de la birou şi m-am îndreptat spre fotoliul pe care se aşezase la început Niculina. Evident, ar fi trebuit să-i întreb cum au numărat-acele 243 zile ; le-au numărat zi după zi, rupind foile din calendar ? Dar eram încă intimidat şi puţin după aceea Niculina ne-a povestit cum îndată ce-a văzut că se anunţă *Steaua sus răsare,* şi-a adus aminte de inscripţie. Din cîţiva paşi neaşteptat de mari a fost lingă valiză, a scos cartea şi, în clipa următoare, s-a oprit în faţa biroului şi i-a arătat rindurile scrise, cu cerneală şi cu creionul. Dar Pândele nu părea impresionat.

— Este un exemplar din prima ediţie, a spus.

Niculina l-a' privit adine, emoţionată, cu o mare tristeţe
în priviri ; apoi s-a reîntors lingă valiza rămasă deschisă şi a ascuns cartea între ceea ce mi s-a părut a fi două rîn- duri de voaluri.

— Va trebui, totuşi, să încercăm, i-a şoptit lui Serdaru. Tînărul s-a ridicat solemn din scaun şi, foarte palid, s-a adresat lui Pândele, rostind rar cuvintele^

— Primul spectacol! Pantomimă după o legendă indiană. Matsiendranath, prizonier

amnezic al femeilor din tara Kadali...

Eram atît de surprins, şi într-un anumit fel fascinat, ascultînd acele nume exotice îneît n-am observat dnd Niculina şi-a scos rochia şi a rămas într-un tricou argintiu. Am văzut-o încovoindu-se leneşă, lăsîndu-şi palmele să atingă covorul, începînd să-l mîngiie, somnoroasă, şi mi *>a părut că o aud murmurînd cuvinte neînţelese. Dar mi-am dat repede seama că nu le murmura ea, d Laurian, rămas în picioare, aproape de perete, şi puţin timp în urmă l-am auzit dntînd o melodie stranie, tristă, şi de-abia atunci am remarcat că îşi ridicase gulerul de la haină, ascunzindu-şi cravata şi cămaşa ; părea acum un alt bărbat, mult mai bătrîn, cu o şuviţă de păr cărunt câzîndu-l pe frunte, şi ochii pe jumătate închişi. Dar cînd îşi scosese fluierul, scurt şi îndesat, din care izbucniseră acele sunete neverosimile, raci semănau cu un grohăit de fiară sălbatecă, topindu-se pe nesimţite intr-un lung suspin, 0 tîiiguire nefirească, In «are mi se părea că recunosc apropierea vijeliei, şi auzeam rupîndu-se cu zgomot ramuri mari, încărcate ? Desigur, ca şi A.D.P., urmărisem panto- mima Niculinei şi nu observasem gesturile lui Serdaru. Mă trezise deodată, aproape înspăimîntîndu-mă, ţipătul de mistreţ înjunghiat — şi de-abia atunci i-am văzut fluierul.

îmi aminteam aceste amănunte răsturnat in fotoliul Niculinei, cu privirile în tavan, cînd a sunat telefonul tra Ghiţă Horia, directorul Edil urci.

— Ei ! care sunt instrucţiile ? m-a întrebat sarcastic.

— Maestrul e plecat la ţară, şi deocamdată...

— Ştiu, ştiu, cunosc povestea, m-a întrerupt.

Mi-a telefonat azi dimineaţă, m-a anunţat că dispare pentru cîtva limp, în „interese de serviciu", chiar aşa a spus : „interese de serviciu", dar a adăogat că-ţi lasă dumitale instrucţU precise.

Nu voiam să-mi ghicească încurcătura.

— Dacă e vorba de primul volum din *Memorii,* im început.

— Dar nu e vorba de *Memorii,* m-a întrerupt din nou, enervat. Mi-a vorbit de un proiect senzaţional : un volum de *Teatru,* şi mi-a spus că îţi lasă dumitale instrucţii precise.

— Nu ştiu nimic.

— Atunci şi-a bătut joc de mine ! exclamălrîntind receptorul.

Am început să mă plimb, nervos, consternat. Nu ştxam ce să cred. Nu trecuseră 24 de ore de cînd A D.P mârturi- sise că în toată viaţa lui nu scrisese decît o singură piesă de teatru, *Orfeu şi Euridice,* şi aceea, spunea el, proastă, pretenţioasă şi artificială. In arhiva lui de manuscrise, cel puţin în dosarele care îmi erau accesibile, nu dădusem niciodată peste vreo însemnare relativă la teatru. Nu găsisem nici măcar manuscrisul, sau copia dactilografiată a celor cinci tablouri din *Orfeu şi Euridice.*

In cele din urmă m-am aşezat pe fotoliul lui, la birou, am scos scrisoarea din buzunar şi am recitit-o cu atenţie. „Evenimente decisive, şi importante" ; dar de ce „importante pentru *noi amîndoi ?*". Poate, vorbindu-i la telefon, azi dimineaţă, unul din ei — Serdaru sau Niculina — i-a destăinuit şi alte amănunte în legătură cu repetiţiile de Ia Sibiu, din iarna f 938. Probabil că-mai există şi alţi martori. Altminteri, de unde

ştîh Serdaru că Pândele sugerase actorilor să colinde cu Steaua pe la prieteni ? De unde ştia ce le spusese Pândele, *că de-abia atunci a înţeles cît de profundă şi semnificativă este asemănarea între Orfeu şi Isus ?*

Dar m-am trezit deodată întrebîndu-mă : cum de izbutea Niculina să-şi scoată atît de repede rochia, şi în atîtea chipuri. încît acum nu mai eram sigur dacă la al doilea sau al treilea ..spectacol'[1] şi-o scosese trăgînd-o pe deasupra capului, sau o lăsase să cadă la picioare, ieşind din ea ca dintr-un coş cu rufe ? Şi mai erau atîtea alte lucruri care mă intrigau. Nu înţelegeam cum îşi schimba Niculina tricoul, la început argintiu, apoi negru, apoi de culoarea prunelor coapte, apoi din nou negru ; cum apăreau şi dispăreau voalurile şi eşarfele pe care, după ultimul spectacol, le-a adunat cu grijă şi le-a aşezat în valiză ? Cum reuşea Serdaru să-şi schimbe înfăţişarea şi vîrsta, părînd a avea, uneori, părul aproape cărunt, alteori roşu, scinteind ca arama în soare ? Scotocise de cîteva ori în
valiză, scotînd o dată o mască — pe care, de altfel, nu o folosise — şi altă dată cîteva batiste pe care le distribuise meticulos în diferite buzunare. Nu-mi amintesc să-l fi surprins dind la iveală şi alte obiecte, deşi a folosit mai multe instrumente, le-aş spune muzicale, instrumente, e drept, mărunte, minuscule, dar care, totuşi, ocupau laolaltă destul loc ; dovadă că, înainte de plecare, le-a adunat în valiză.

Nu găseam decît o singură explicaţie : învăţaseră, amîndoi, nu numai aita dramatică,

dansul şi muzica, dar şi anumite trucuri de prestidigitatori. Poate de aceea ne-au impresionat atît de profund încit uneori, cînd se încheia un spectacol, nici eu, nici Pândele nu izbuteam să rostim un singur cuvînt, şi ne priveam unul pe altul, clipind des, ca şi cînd ne-am fi deşteptat din somn.

Am tresărit auzind paşii Ecaterinei.

— Poate n-aţi mîncat nimic de azi dimineaţă, şi e aproape două şi jumătate... Să vă pregătesc ceva ? Ouă la capac sau o omletă ? Avem şi caşcaval, şi fructe, adaogă privindu-mă, mi s-a părut, cu oarecare mirare.

Fireşte, am ales omleta. Ecaterina era neîntrecută j aflase reţeta de la faimosul Felix.

— Dar pînă pregăteşti dumneata omleta, eu am să beau ceva, o ţuică, sau mai bine un whisky. Mă simt cam obosit...

In sufragerie, m-am aşezat la masă cu paharul în mină. Mi-am amintit că tot aşa îşi ţinea A.D.P. paharul, cînd îi vorbeam de Serdaru şi Niculina, de concepţia lor despre spectacol. Il ţinea-în mînă, învîrtindu-1 uşor, parcă nu se Indura să-l ducă la buze. Era, probabil, tulburat; poate îşi dăduse seama că nu-şi mai aducea bine aminte succesiunea dansurilor şi pantomimelor... Pe drum, întoreîn- du-mă acasă, m-am întrebat dacă nu e vorba de ceva mai
grav, de un început de amnezie, provocat de proasta lui circulaţie ; m-am gîndit chiar să telefonez Profesorului, dar pînă la urmă am hotărît să mai aştept o zi, două.

Văzînd-o intrind cu omleta, am sorbit dintr-o înghiţitură jumătate din paharul cu whisky. Mi-am amintit, chiar în acea clipă, cît de elegant îşi

apropiase Pândele paharul de buze, şi ani simţit că încep să roşesc.

— Pesemne că n-au fost toţi proaspeţi, spuse Ecaterina, sau poate n-aţi ştiut cum să ţineţi buchetul. Am zvîr- lit şase trandafiri...

Mi s-a părut că rostise ultimele cuvinte cu oarecare tristeţe, şi am încercat s-o consolez.

— Au mai rămas, deci, treisprezece trandafiri... Treisprezece, număr cu noroc, am exclamat zîmbind.

;— Nu mai supăraţi pe Dumnezeu, a şoptit Ecaterina făndu-şi cruce.

5

A doua zi arşiţa se presimţea de dimineaţa, şi am plecat de acasă mai devreme, imediat după dejun.

— Au fost trei telefoane, mă întîmpină Ecaterina. Dar parcă era un făcut : nici nu apucam să pun mina pe receptor, că înceta telefonul.

— E cald, i-am spus, şi bucureştenii îşi pierd repede răbdarea...

în salon m-am oprit in dreptul vasului albastru : mai rămăseseră 11 trandafiri, dar de data aceasta mi s-a părut că le simt parfumul. Pe birou mă aşteptau un maldăr de scrisori şi cîteva pachete: cărţi de poezie cu lungi dedicaţii şi, de la Editură, corecturile ultimei ediţii din *Roata morii.* Ca de obicei, majoritatea scrisorilor erau de la admiratori şi de la tineri profesori sau gazetari din provincie^ anunţînd diverse proiecte — articole, studii, „interpretări originale" — şi cerindu-i informaţii biografice sau bibliografice. La asemenea scrisori răspundeam direct la maşină după modelele fixate cu vreo

trei, patru ani înainte. A.D.P. se mulţumea să le semneze, iar uneori, cînd era grăbit sau fără chef, mă ruga să le semnez eu.

Citisem şi recitisem de atîtea ori *Roata morii,* căci se retipărise mereu în ultimii ani, Incît nu mă puteam hotărî

să-l mai parcurg înc'o dată. Din fericire, se putea conta po corectorii Editurei. Dar pe cînd o altă capodoperă ? nis întrebau prietenii şi cunoscuţii. Inventam pe loc tot felul de pretexte ; în ultima vreme le vorbeam de *Memorii.* Ar putea deveni cea mai importantă carte a lui A.D.P., le spuneam, pentru că e cea mai sinceră şi mai personală. Dar ştiam că exageram ; de fapt, nu era o „carte", operă scrisă pentru că mi-o dicta mie ; şi, cum repeta mereu, el nu ştii să dicteze, iar eu nu îndrăzneam să intervin prea mult îr textura prozei. Adevărul era că de ciţiva ani A.D.P. nu mai scria nimic in afară de cîteva lungi, admirabile scrisori, pe care le adresa nu întotdeauna prietenilor sau colegilor de breaslă, ci cui se nimerea, primului nume care îi cădea sub ochi în dimineaţa cînd îl apuca pofta de scris : un cititor necunoscut, un elev de liceu care nu învăţase încâ ortografia, un bătrîn pensionar pe care-1 întîlnise întâmplător pe o bancă în Cişmigiu, o rudă îndepărtată care-1 felicitase de Anul Nou. Zadarnic încercasem să-l conving să răspundă măcar la unele din scrisorile interesante pe care le primise. Pofta nu-1 apuca decît rareori şi, spunea, numai dimineţile, şi deşi păstram acele cîteva scrisori interesante într-un plic mare, galben, deasupra dicţionarelor, în bibliotecă — pretindea că nu reuşeşte să-l găsească.

Lucram fără chef, dar spornic, copiind răspunsurile model. De-abia răspunzînd la a cincea scrisoare, mi-am adus aminte de acest amănunt: cînd începuse să danseze tot mai frenetic, învîrtindu-se pe loc şi zvîrlindu-şi amîndouâ braţele cînd la dreapta, cînd la stînga, mi s-a părut, cîteva clipe, că Niculina îşi desgolise sînii, şi semăna atunci cu o maenadă asiatică, iar părul i se zbătea pe umeri, pe spate, pe piept ca nişte şerpi încolăciţi — şi cred că îmi încleştasem dinţii, îmi era teamă că dintr-un moment la altul fata va începe să ţipe. Dar frenezia aceea sălbatecă a durat mai puţin de un minut, şi pe neaşteptate dansul şi-a schimbat ritmul, a devenit molatec, aproape leneş, apoi, pe nesimţite, am văzut cum îşi strînge părul, îl adună în creştetul capului, într-un fel de turban de culoarea vişinei, şi într-adevăr — dar nu-mi dau seama cum a făcut asta — am văzut că avea un turban de mătase, pentru că, puţin timp în urmă, l-a fîlfîit de cîteva ori, apoi a împietrit, hieratic, semănînd cu o statuie, şi de-abia atunci a strigat cîteva cuvinte scurte, guturale, într-o limbă necunoscută. Apoi figura şi-a recăpătat zîmbetul şi seninătatea. Niculina a întors capul spre Pândele şi a şoptit : „Descîntec sirian pentru îmblinzirea apelor[14].

M-am ridicat brusc de la birou şi m-am îndreptat spre scaunul pe care şezusem. Poate numai din acest unghi s-a putut vedea cum, dansînd, îşi desgolise sînii. M-am aşezat pe scaun şi am privit atent, bănuitor, în toate părţile. Este curios că A.D.P. nu mi-a atras atenţia asupra acestui moment atît de dramatic. Şi în aceeaşi clipă am înţeles, mirîndu-mă totuşi că îmi trebuise două zile ca să înţeleg un lucru atît de

evident : voalurile, eşarfele, turbanul, şi poate chiar tricourile felurit colorate erau ascunse în faldurile rochiei, mai precis făceau parte din rochie. Niculina le punea şi le scotea, scoţîndu-şi sau îmbrădndu-şi rochia. Desigur, totul se petrecea în cîteva secunde, chiar în momentul cînd Serdaru începea un nou cîntec sau ne surprindea cu un nou instrument. Dar mă întrebam cum de n-am remarcat de la început, de cînd Niculina traversase biroul în paşi largi, de procesiune, că acea rochie cu totul neobişnuită era, de fapt, o garderobă ambulantă, pe care trebuia s-o poarte de cîte ori se pregătea de „spectacol", îmi părea râu că nu-i puteam împărtăşi pe loc lui A.D.P. descoperirea mea. Totuşi, nu era exclus ca să fi descoperit şi el acelaşi lucru în drumul pe care-1 făcuse ieri, în camionetă. Niculina era îmbrăcată în aceeaşi rochie-garderobă ; se ducea, desigur, undeva unde trebuia să aibă loc cel puţin cîteva „spectacole".

M-am aşezat la birou şi, ca să-mi domolesc exaltarea care mă cuprinse, m-am concentrat asupra corespondenţei. Tîrziu, cînd tocmai mă pregăteam s-o rog să-mi facă o cafea, Ecaterina apăru în prag.

— A venit un tlnăr motociclist, cu o scrisoare de la Maestru, dar zice că are ordin să v-o dea dumneavoastră personal...

în bucătărie, tînărul se aşezase pe scaun, cu plicul în tnîna stângă şi o batistă mare. colorată, rn mîna dreaptă, cm care îşi ştergea meticulos obrajii. Se ridică brusc, îmi dâdu plicul şi rosti timid :

— Vă rog să semnaţi de primire, şi să indicaţi ora.' Esle 3.45 preciză după ce-şi privi ceasul.

Dumneavoastră opriţi scrisoarea, continuă întinzindu-mi un briceag, şi mie îmi daţi înapoi plicul.

Erau cîteva foi rupte dintr-un caiet de şcoală. „Dragul meu, îmi scria, trăiesc unul din cele mai revelatoare momente din viaţa mea. Imposibil să spun totul într-o scrisoare compusă in mare grabă, căci curierul plecă în zece minute şi n-am' aflat despre existenţa lui decit adineaori, cmd am auzit — şi m-au mirat, m-au enervat — primele pocnituri ale motocicletei. Iată esenţialul : aceşti tineri, pur şi *simplu extraordinari,* sunt amîndoi orfani. De aceea s-au înţeles atît de bine, de aceea s-au îndrăgostit, *în acelaşi timp,* unul de altul. Niculina îşi caută tatăl de cinci ani de cînd a aflat că n-a murit în lagăr, aşa cum se crezuse, ci a fost repatriat cu un grup de prizonieri acum vreo 15—16 ani. Amănuntele acestei *Queste* sunt pasionante şi revelatoare. Şi, aşa cum ne-a mărturisit Serdaru, tot ea a descifrat enigma inscripţiei pe care o cunoşti, şi care începe să mă obsedeze, nu pentru că mi s-ar părea inautenticâ, ci *pentru că mi-e imposibil să-mi amintesc cum am petrecut* acele zile de Crăciun, la Sibiu, în 1938. Altminteri.

Laurian mi-a devenit tot atît de drag ca şi Niculina, şî confirmarea eventualei paternităţi nu cred că ar putea adinei mai mult această sinceră afecţiune.

Dar sunt atîtea altele de adăogat! Ţi le voi spune, !n parte, cînd ne vom revedea ; dar, mai ales, le vei descoperi singur îndată ce vei pătrunde în acest univers de legende, artă şi vis în care mă aflu de aproape 50 de ore... Sper că ai ghicit mai mult decît au spus aceste rînduri Fii, deci, pregătit sufleteşte (oh ! n-am mai

întrebuinţat expresia aceasta din tinereţe, şi totuşi n-am roşit scriind-o). Pe curînd! As *alwdys,* A.D.P.[if].

Am recitit de trei ori aceste pagini de caiet, neîncer- cînd să-mi stăpînesc bucuria.' Niciodată nu-mi scrisese atît de mult, şi privitor la lucruri atît de intime. Niciodată nu-mi spusese „Dragul meu“. Niciodată nu semnase : *„As always,* A.D.P.". *t* Şi mai era ceva. Eram sigur, acum, că nu e vorba de
o nouă aventură, că nu i se pare că e îndrăgostit de Niculina.

6

In ziua următoare am ajuns tîrziu în strada Fîntînelor. Am auzit pendula din sufragerie bătînd ora trei, şi abia intrat în birou a sunat telefonul.

— Dacă nu ştii ultimele veşti, începu Ghiţă Horia, am să ţi le dau eu. Am primit adineaori o scrisoare expediată printr-un motociclist. O scrisoare pur şi simplu senzaţională ; repet, senzaţională. A.D.P. îmi măi'turiseşte că de-abia de acum înainte îşi va scrie capodopera — şi această capodoperă nu va fi un roman, nici autobiografia, ci — fii atent! — citez chiar cuvintele lui, va fi un „grupaj original de piese de teatru". Subiecte actuale, chiar foarte actuale — şi a subliniat cuvîntul „actuale“ — dar cu „prelungiri în mitologie", şi iar a subliniat ultimele trei cuvinte. Şi ca să înţelegi ce vrea să spună îţi citesc acest pasaj : „Greşala pe care au făcut-o toţi dramaturgii contemporani, greşala pe care am făcut-o şj eu (pentru că, trebuie să-ţi mărturisesc, am scris şi eu o piesă, în tinereţe) este că am încercat să reinterpretăm drama, adică mitologia antică- în perspectiva istoriei moderne. Or, trebuie, dimpotrivă, să prelungim şi să completăm mitologia antică prin tot ce omul occidental a Învăţat în ultima sută de ani. De aceea piesele mele trebuiesc întîi tipărite, adică făcute accesibile meditaţiei fiecărui cititor în parte, şi numai după aceea reprezentate (şi nu neapărat pe scenele marilor teatre). Mai ales că aceste piese se presupun şi se implică una pe

alta, aşa cum întreaga mitologie greacă este implicată în fiecare din marile tragedii clasice. Do aceea am sâ te rog să faci loc primului volum de *Teatru* în programul de iarnă, amînînd *Memoriile* pentru la primăvară[1]. Acum, ce mai zici? te-ai lămurit? mă întrebă sarcastic Ghiţă Horia.

Dar nu-mi dădu răgaz sâ răspund. Ca şi cum ar fi întrevăzut deodată nenumăratele complicaţii care vor rezulta din modificarea programului de iarnă, nu-şi putu stăpîni un suspin de deznădejde, şi trînti receptorul.

Eram tot atît de surprins ca şi el. Dacă A.D.P. vorbea serios, în mai puţin de trei zile se petrecuse o adevărată conversiune. Probabil că „spectacolele" la care asistase îl entuziasmaseră într-atit, îneît se hotărîse să-şi încerce odată norocul în teatrir. Dar nu înţelegeam ce-1 făcea să creadă că piesele pe care le va scrie vor constitui adevărata lui capodoperă. Şi cînd va avea timp să le scrie atît de repede, în cîteva luni, poate chiar mai repede, dacă-i ceruse lui Horia să-i anunţe primul volum de *Teatru* în programul de iarnă ?

Ecaterina intră tăcută, aducînd pe o tavă minusculă dulceaţa, cafeaua şi paharul cu apă. De cum şi-a ridicat ochii am ghicit că ascultase conversaţia la telefonul din dormitor,

— Voiam s-o chem pe Aneta, spuse roşind, şi cînd am ridicat receptorul l-am auzit pe domnul Director. Va să zică, adăogă zîmbind misterios, scrie piese de teatru. Dar de ce nu ne-a spus asta şi nouă ?

— Poate voia să ne, facă o surpriză, am

încercat să glumesc. Tăcu cîtva timp, privindu-mă lung, iscoditor.

— Eu îl cunosc mai bine ca dumneavoastră, şi vă spun că altceva e la mijloc. O să vă convingeţi mai târziu...

Ce satisfacţie ar fi avut Ecaterina dacă l-ar fi putut i asculta, chiar în seara aceea, dîndu-mi instrucţiuni pe atît i dt.' misterioase pe cît erau de precise J. Dar Pândele m-a > chomat la telefon acasă, cîteva ceasuri mai tîrziu. N-am ' apucat- să-l întreb cum se simte şi ce mai face, căci m-a ■ întrebat ol de la început dacă am asistat vreodată la jocul . Căi jş:i!-ilor.

— N-am asistat, dar cunosc jocul. Adică, am văzut fotografii, am citit despre Căluşari, am văzut chiar cîteva «unsuri la cinematograf.

— Ştii. deci. m-a întrerupt nerăbdător, că în fiecare ceată se află un personaj care n-are voie să vorbească..:

— Ştiu. I se spune ..Mutul".

— Exact, Mutul. Şi acum, ascultă-mă bine. Iţi pregăteşti o mică valiză cu ce crezi că ai nevoie pentru cîteva zile. Nimic elegant, căci nu te invit la o recepţie mondenă. Mîine după-amiază, probabil pe la 3:30—4:00, va veni să te ia de-acasă — evident nu spui nimic Ecaterinei, îi spui doar că te duci pentru cîteva zile la un prieten — va veni să te ia cu maşina un tînăr foarte brun. Va suna la uşă şi va întreba de D-ta. Dar astea vor fi singurele cuvinte pe care le vei auzi de la el. (Evident, în afară de cazul — bate-n lemn ! — că ar fi un accident pe şosea şi va trebui să dea informaţii). Tînărul nu va vorbi deloc în tot timpul călătoriei, pentru că, pentru

diferite motive (prea complicate ca să ţi le explic la telefon), în sfîrşit, pentru anumite motive, *practică un ritual al tăcerii...* Nu e nimic misterios la mijloc, adăogă cu oarecare timiditate. Este doar vorba, cum spuneai dumneata, de funcţia rituală a spectacolului.:

— M-a mişcat mult scrisoarea dumneavoastră de ieri, i-am spus profitînd de o scurtă pauză.

— Bravo ! Eram de altfel sigur că aşa va fi... Pe mîine; deci. Şi, vezi, nu te trăda faţă de Ecaterina. Fii cît se poate de natural... Călătoria durează cam trei ceasuri, adăogâ.

7

în realitate, a durat mai puţin, dar n-am ştiut niciodată cît. Eram desigur extrem de obosit, pentru că — lucru care mi se întîmplă foarte rar — aproape nu închisesem ochii toată noaptea. Insomnie provocată, probabil, de convorbirea cu A.D.P. Trecuse de patru dimineaţa cînd am Pus ceasul deşteptător să sune la 10:00. Dar nu cred că am adormit înainte de 6:00 ; soarele răsărise de mult şi strada începea să se însufleţească. Am ajuns în strada Fîntînelor P[u]tin înainte de amiază. Am desfăcut distrat corespondenţa Şi, la plecare, i-am spus Ecaterinei că voi petrece cîteva zile la Sinaia, invitat de un prieten. Am încercat să par, cum îmi recomandase A.D.P., cît mai natural, dar din privirile bănuitoare ale Ecaterinei am înţeles că nu reuşisem s-o conving.

—■ La ce adresă în Sinaia ? a început să mă descoase. Pentru că au fost deja trei telefoane, şi le-am spus la toţi să telefoneze din nou după ora 2:00, să vorbească cu dumneavoastră. Şi acum, ce am să le spun ?

Am ridicat încurcat din umeri. *s* —■. Spune-le că am plecat la un prieten, să mă odihnesc, Şi că îi rog să-mi j^elefoneze după trei zile.

— Şi dacă vă caută Maestrul ?

— N-are să mă caute ! am asigurat-o zîmJbind, fără să-mi dau seama că mă trădasem.

Ecaterina mă privi din nou sever în ochi, aproape cu duritate.

— Va să zicâ, v-a telefonat.

Am încercat să ies din încurcătură prefăcîndu-mâ că izbucnesc în rîs.

— Pentru că orice ti-aş răspunde tot n-ai să mă crezi, prefer să nu răspund deloc...

Apoi i-am strîns mîna cu căldură (ştiam cit este de sensibilă la acest gest amical) şi am plccat. Dar cu cît mă apropiam de casă, cu atît mă umilea şi mă exaspera gafa pe care o făcusem. După ce mi-am pregătit valiza, am pus ceasul să mă deştepte la 3:00 şi m-am trîntit pe pat. M-aş fi putut odihni cel puţin o oră dacă aş fi izbutit să adorm imediat. Şi atunci, probabil, n-aş fi auzit bătăile timide în uşă. Dar am recunoscut semnalul şi am sărit emoţionat din pat. în prag zîmbea Valeria şi, aşa cum era arsă de soare, dinţii păreau şi mai sclipitori.

— Am venit azi dimineaţă, pentru două zile, spuse. Şi am voit să-ţi fac o surpriză. Te-am căutat întîi în strada Fîntînelor, dar mi-a spus Ecaterina că ai să pleci, sau ai plecat deja, la Sinaia...

— Plec într-o jumătate de oră. Vine o maşină să mă ia.

— Nu vrei să mă iei şi pe mine ?

— Imposibil! am exclamat. Am să-ţi explic mai tîrzin de ce.

Părea atît de dezamăgită încît a trebuit să-i mărturisesc, măcar în parte, adevărul. I-am spus că A.D.P. a plecat, pe neaşteptate, acum patru zile ; că se află într-o localitate, pe care se încăpăţînează s-o păstreze secretă, dar că face asta, probabil, pentru că e vorba de o experienţă nouă, căci, lucru pe care nu mi l-aş fi putut imagina pînă acum cîteva zile. A.D.P. *s-a apucat să scrie teatru !* Am subliniat cu emfază ultimele cuvinte, dar Valeria nu părea prea intrigată de

această subită conversiune.

— In fond, mi-am întrerupt vacanţa pentru ca sj te yăd o jumătate de oră.

— Dar, ca să utilizez aceeaşi expresie. în *fond*, de ce-ai venit aşa, pe neaşteptate ?

— îmi era dor de tine şi voiam să-ţi fac o surpriză..;

Simţeam că stă să izbucnească în plîns şi am cuprins-o
în braţe. Din fericire, puţin timp în urmă am auzit bătăi la uşă.

— A venit să mă ia. i-am şoptit. Să nu te mire dacă nu ţi-1 prezint. Nu ştiu cine e, nici cum il cheamă. Şi mi-a spus A.D.P. că n-are voie să vorbească.

Apoi am deschis uşa şi am tresărit dînd cu ochii de el. Era într-adevăr foarte brun, aproape negru. Dacă l-aş fi intîlnit pe stradă, n-aş fi crezut că e român. S-a înclinat uşor, zimbindu-mi, şi m-a întrebat :

— Domnul Eusebie Damian?

— Eu sunt. Şi domnişoara este logodnica mea, Valeria Nistor.

S-a înclinat din nou, mai profund. Valeria îl privea fascinată, ca pe un prinţ orientaL

— Şi acum, scumpa mea, i-am spus, după ce-am îmbrăţişai-®, noi trebuie să plecăm. Te rog nu uita să pui cheia unde trebuie, am adăogat în şoaptă.

Maşina ne aştepta la colţul străzii. O maşină elegantă, aproape nouă ; probabili o marcă străină;.

— Cunosc dispoziţiile, i-am spus cînd tînărul a deschis portiera, indieîndu-mi din ochi locul,. în faţă, alături de eL Maşina era încărcată cu diferite pachete, pături şi feţe de pernă umplute

şi legate cu sfoară, ca nişte saci. După ce-am ieşit din oraş am încercat, fără succes, să ghicesc direcţia pe care o luasem. Mi se închideau pleoapele de somn, şi probabil că puţin timp în urmă am adormit, pentru că am simţit palma tovarăşului meu bătîndu^mă uşor pe genunchi.

— îmi cer iertare, şoptii. Sunt foarte obosit, am avut
o insomnie teribilă, pînă dimineaţa...

Tînărul clătină înţelegător din cap, apoi îmi arătă cutia care se afla intre noi, făcîndu-mi semn s-o deschid. Erau două termosuri, două pahare, două ceşti şi cîteva sand- wichuri învelite în celofan. Am deschis unul din termosuri ; era plin pînă în vîrf cu cafea fierbinte.

— Nu se putea ceva mai nemerit! am exclamat umplîn- du-mi ceaşca. Şi dumneata ?

A clătinat zîmbind din cap, apoi. încruntîndu-se, şi-a ţintuit privirile în faţa lui, pe şosea. Maşina se apropia de un convoi de camioane ; trebuia să-şi micşoreze viteza, şi asta părea că-1 contrariază. Totuşi, după ce-a văzut că-mi băusem cafeaua, s-a întors din nou, zîmbind, către mine, şi mi-a arătat cel’alt termos. Am umplut un pahar cu apă.

— Dumitalc nu ţi-e sete ? l-am întrebat întinzîndu-i paharul.

Nu-i era, şi l-am golit eu, pe îndelete. După aceea, nu mai ştiu prccis ce s-a întîmplat. îmi aduc aminte că, după ce-am pus la loc termosul cu apă, ceaşca şi paharul şi am închis cutia, mi-am lăsat uşor capul pe speteaza scaunului. Foarte probabil că am adormit din nou, şi m-a lăsat să dorm cît timp maşina înainta încet în urma camioanelor.

Dar cînd i-am simţit din nou palma lovindu-mi ferm genunchii, şi m-am trezit brusc, camioanele dispăruseră şi şoseaua se deschidea netedă în faţa noastră. Mi-am cerut

din nou iertare şi am privii mirat peisajul ; nu-l recunoşteam. Nu înaintam în orice caz spre Sinaia, aşâ cum îmi închipuisem. Şoseaua şerpuia printre dealuri mărunte acoperite cu vii şi livezi de pruni. Ca să nu adorm din nuu, am început să-mi înţep cu unghiile amîndouă pulpele deodată. Şi totuşi, după cîtva timp m-am trezit că-mi mişcaîn degetele, unul după altul. încercînd să jiumăr, în gînd, pînă la o sută. Număram încă în clipa cînd tînărul a deschis portiera şi mi-a făcut semn să cobor. Alături de el l-am recunoscut imediat pe Serdaru ; era îmbrăcat într-o salopetă veche, decolorată.

— Nă vă simţiţi bine ? mă întrebă Serdaru văzîndu-mâ ieşind anevoie din maşină şi împletieindu-mă de la primii paşi.

— Mor de somn ! Cad din picioare de somn ! am repetat fără să mai încerc să zîmbesc. Şi mă întreb de ce... E adevărat, am avut o teribilă insomnie azi noapte, dar, oricum, tot am apucat să dorm cîteva ceasuri... Şi am băut nu mai ştiu cîte cafele.

— Aşa se întîmplă cînd schimbaţi, cum spuneţi dumneavoastră, bucureştenii, pfeciză clipind misterios din ochiul stîng, fără să înţeleg de ce, cînd schimbaţi „aerul"... Aici, o să vedeţi (şi iar îmi făcu semn cu ochiul), aici, e altfel de „aer"...

Am privit în jurul meu şi nu mi s-a părut că mâ aflu într-o regiune de munte. Pe cit am putut recunoaşte în toropeala care mă stăpînea, colinele semănau mai degrabă cu movile de argilă şi nisip. Zăream, la oarecare distanţă, mai multe magazii, iar, în depărtare, un coş de

fabrică.

— De aici înainte sunteţi în grija mea, spuse Serdaru întînzînd braţul şi arătîndu-mi camioneta la vreo 20 de metri, ascunsă între arbori. Drumul e prost, căci nu s-a terminat încă şoseaua. Trebuia să fie gata astă primăvară,

dar nu ştiu prea bine ce s-a înlimplat şi s-au înlitr'..pt lucrările. Şi, vă închipuiţi, adăogâ, după atîlea ploi...

De-abia apropiindu-ne de camionetă mi-am dat scama e& maşina cu care venisem dispăruse.

— Şi nici n-am apucat să-i mulţumesc ! spusei.-

— Nu face nimic, mă linişti Serdaru. O sâ-i mulţumiţi **la** miezul nopţii, după ultimul spectacol...

8

După cit îmi pot da socoteala, văzindu-mă in ce hal de oboseală eram, A.D.P. mă lăsase să dorm plnâ la 10:30. M-a trezit el, zguduindu-mă cu putere.

— Acum, somnoros sau nu, obosit ori odihnit, trebuie să te scoli ! S-a terminat partea întiia, pentru ..marela public", ca să zic aşa ; adică pentru întreaga Tabără. Fragmente din cîteva drame istorice şi comedii scurte, într-un act. Toate admirabil jucate... Dar acum se pregăteşte partea a doua. Nu-ţi spun nimic, dar ai să vezi I...

Dormisem îmbrăcat pe un pat de campanie, într-o salt destul de spaţioasă, dar care nu era desigur un dormitori pentru că, în afară de alte două paturi nu zăream decHi lăzi, mici şi mari, butoaie şi saci. Era, probabil, o magazie^' căci distingeam felurite mirosuri — de untdelemn, de cuill de conserve, de păturі şi rufărie curată. Deasupra uşii, atîma un singur bec, destul de slab. Cînd am ieşit, A.D.p, a căutat comutatorul, a stins

lumina, apoi a aprins o lămpi de buzunar şl mi-a luat braţul.

— Acum trefouie să umblăm cu mare băgare de seamă, mi-a şoptit. In partea aceasta a Taberei, felinarele se sting la 10:45 ; doar timpul necesar ca fiecare spectator să ajungă la dormitorul lui.

Mă lăsam condus, neîndrăznind să-mi ridica privirile din conul de lumină al lanternei.

— Aici, pe dreapta, continuă Pândele, ai s-o vezi miine, este sala de gimnastică. Aici au loc, de două ori pe săp- tămînă, reprezentaţiile pentru marele public. Dar adevăratele spectacole sunt improvizate *exlra muros,* în afara Taberei. într-o clădire ruinată şi părăsită de mai mulţi ani. A. fost, mi-au spus, un fel de hangar pentru auto- camioane şi cisterne ; băieţii au recunoscut alături urmele atelierului de reparaţii şi al unei pompe de benzină... Dar de acum înainte, adăogă Pândele, n-o să mai avem nevoie de lanternă. Ţine ochii închişi cîteva clipe, şi apoi te obişnuieşti cu întunerecuL

Am privit înfiorat în jurul meu. Nu mai văzusem de mult, departe de oraş, o noapte clară de August, fără lună, luminată doar de stele. Foarte curînd am început să disting departe, profilîndu-se pe cer, linia ondulată a dealurilor şi, mai aproape de noi, stîlpii de telegraf, cîţiva plopi crescuţi la injîmplare, pe cîmp, iar în faţă, la vreo cîteva sute de metri, conturul unei clădiri bizare, căci părea alcătuită din mai multe blocuri, unul destul de înalt, celelalte retezate la diferite înălţimi.

— Cînd a izbucnit incendiul, îmi explică Pândele, au sperat că-1 vor putea stăpîni, şi s-au concentrat asupra porţiunii unde ştiau că sunt camioanele. De aceea au putut salva zidurile şi o

parte din acoperiş. Restul a ars mai mult sau mai puţin radical, după cum bătea vîntul. Dar, din fericire pentru Ieronim, a adăogat, a rămas în picioare scheletul de fier..;

Am grăbit amîndoi pasul, şi cu cît înaintam cu atît auzeam mai strident şi mai numeroşi greieri. Curînd, ne aflam în dreptul ruinei.

— Ne aşteptau pe noi, şopti Pândele. Probabil că toţi ceilalţi sunt la locurile lor... Eusebiu, adăogă, să nu mă
întrebi nimic; am să-ţi povestesc eu mai tîrziu. Este pur Şi simplu extraordinar ! Dar să fii foarte atent în timpul spectacolului, pentru că mă îndoiesc că vei înţelege de la început.

— Păcat că mă simt atît'de obosit! Mă lupt cu somnul.,;

— Să tc lupţi şi să-ţi învingi somnul, mă întrerupse Pândele. Este prea important — şi pentru dumneata şi pentru mine !

Nu mi-am dat seama de vastitatea ruinei decît după ce-am intrat. S-ar fi spus că pătrundeam într-o peşteră, ai cărei pereţi îi ghiceam cînd aproape de noi, în dreapta şi în stînga noastră, cînd destul de departe, şi a cărei boltă se înălţa cu cît înaintam. Mi-am dat seama că înaintam între două şiruri de bănci, cele mai multe goale, dar ghiceam că, în urma noastră, băncile se umpleau, aproape fără zgomot, de spectatori rămaşi pînă atunci în întunerec, lipiţi de ziduri. Şi deodată cineva se apropie de noi şi şopti,

— Aici, Maestre. V-am rezervat două fotolii...

Am zîmbit, aşgzîndu-mă ; erau scaune de grădină, prevăzute cu perne. Deşi fotoliile noastre se aflau în al doilea rang, eram totuşi departe de scenă. Ne despărţeau poauţ zece, doisprezece metri de un podium slab luminat. car$_e$ mi se părea

că alcătuieşte scena. Sau, cel puţin, o parte de scenă, pentru că ghiceam în fund, intre două cortine improvizate, primele trepte ale unui amfiteatru. Uneori mi se părea că, deasupra noastră, zăresc sclipind stelele. Iar alteori simţeam o adiere de vînt şi parcă pereţii începeau să tremure de sus în jos, ca faldurile unei perdele. Cînd ochii mi se obişnuiseră cu spaţiile de întunerec, am descoperit în dreapta scenei un grup compact de umbre Dacă n-aş fi fost atît de istovit aş fi încercat să descifrez şi celelalte misterioase forme care, mi se părea, se **însufle-**ţeau pe rînd în mai multe colţuri ale scenei.

At-jnci, pe neaşteptate, am recunoscut vocea Niculine şi am tresărit, emoţionat.

— Ca şi altă dată, vom începe cu un exerciţiu de anatr neză. Ne vom reaminti, aşa cum am învăţat să ne reamii tim, rolul citorva animale în istoria universală : lupoaica; întemeierea Romei, asinul pe care a intrat Isus în Ierus; lim, cămila Slîntului Nil, calul lui Napoleon...

— Atenţie ! atenţie ! am auzit mai multe voci, pronui ţînd laolaltă, dar atît de perfect, cuvintele incit părea singură puternică, polifonică voce. Atenţie ! Aţi ghic aluzia : este faimoasa expresie a lui Hegel : prin Napoleoi Spiritul Universal a intrat călare in Istorie.

— De data aceasta, continuă Niculina, povestea noasti începe cu un catîr, dar nu se va încheia cu Hegel.

— Cu Georg Wilhelm Friedrich Hegel, rosti **soleiT** Corul. Nu se va încheia cu el, cu marele Hegel.

— Povestea începe cu un catir, reluă Niculina. M precis, istoria noastră, a Românilor, începe cu un eati Căci despre acest catîr au scris doi mari istorici bizanlii din secolul VI.

— Theophanes şi Theophylactus Simocatta... silabi Corul.

— Iată ce spun, începu Niculina schimbîndu-şi j> nesimţite timbrul vocii. Era pe la anul 580. Hoardele Avi- i ilor prădau şi pustiau Imperiul Oriental...

Atunci a început să pîlpîie, parcă foarte departe, div colo de amfiteatrul ascuns de cortine, o vîlvătaie roşie, i s-au auzit murmure neînţelese, în care s-ar fi spus că j amestecau vocile şi strigătele multor mii de oamer. lamentaţii şi

ţipete repede sugrumate.

— Dar Roma cea Nouă veghea ! izbucni Corul. Imp. riul roman de Răsărit veghea ! Bizanţul biruise şi de dan aceasta somnul.

' ş- Doi generaH romani...'

«■- Comentiol şi Martin...

— Doi generali şi-au ascuns legiunile in codrii num. ţilor Balcani...

De citeva clipe mi se părea că zăresc, în dreapta 0 In stingă noastră, furişîndu-se pe lingă pereţi, un şir nesfîrşit de umbre. Pândele îşi apropie capul de mine şi şopti:

— Sunt cei mai buni elevi ai lui Vladimir. Sunt toţi excelenţi înotători. Ai să-i vezi acum !...

— Şi într-o zi, continuă Niculina, sau poate era spre seară, înainte de căderea nopţii, legiunile s-au năpustit asupra Avarilor. Şi, spun cei doi istorici bizantini, victoria ar fi fost sigură dacă...

— Amintiţi-vă ! a strigat Corul cu un timbru metalic, ca de trîmbiţă. Amintiţi-vă de calul lui Napoleon !

— Victoria ar fi fost sigură dacă nu intervenea catîrul.

— Ca toţi catîrii, adăogă in şoaptă Corul, era împovărat. Purta de ceasuri, purta de zile şi nopţi, sarcina stăpi- nului...

— Povara se desprinse, reluă Niculina şi alunecă, fără ca stăpînul să observe. Şi atunci unul din soldaţi ii strigă din urmă, şi cu toată puterea, îi strigă să se întoarcă şi s-o ridice. I-a strigat : *torna, torna, fratre !*

— I-a strigat cu toată puterea, scanda Corul, i-a strigat : *Torna, torna, retorna fratre !*

— Şi alţi soldaţi, continuă Niculina, au repetat chemarea — *torna, torna, fratre !* — şi atunci cei din fruntea coloanei au auzit strigătul...

— *Torna, torna, retorna, fratre !* repetă Corul din ce în ce mai repede şi sacadat.

— Şi au crezut că s-a dat ordinul de retragere, continuă Niculina cu o voce tulbure, parcă sugrumată de emoţie, şi s-au întors din drum, strigând şi ei: *torna, torna, fratrei* şi s-a produs învălmăşeala...

De cîtva timp mi se părea că visez, căci acea masă de umbre care se adunase începuse să se agite, murmurând : torna, tomo, *retorna Iratre !,* şi indreptîndu-se spre noi ca
o singură, monstruoasă făptură. în cîteva clipe cuprinse şi înghiţi Corul şi pe Niculina şi inainta cu zgomot surd de călcîie lovind tot mai ameninţător pămîntul. Mi s-a părut că dintr-un moment la altul voi fi surprins de acea caracatiţă uriaşă cu braţele ciuntite care se apropia tot mai repede de mine. Atunci am sărit în picioare, am început să strig
— *toma, torna fratre !* — şi, întorcînd spatele scenei, am încercat să fug spre ieşire. Mi s-a părut că întreaga sală se golise şi spectatorii alergau, unii împingîndu-se din spate, alţii alături de mine. Dar nu-mi dau scama cit am alergat. Cred că nu reuşisem încă să ies din acel uriaş hambar, cînd m-am împiedicat şi am căzut.

9

— Probabil că mi-am pierdut cunoştinţa, am şoptit dînd cu ochii de Serdaru.

— Dormeaţi atît de profund, încît Maestrul n-a mai încercat să vă trezească. Dar ce s-a întîmplat ? mă întrebă.

Mă orbea lumina dimineţii şi-mi frecam în neştire ochii.

— Cînd am văzut mulţimea aceea năpustindu-se asupra noastră, şi am văzut cum fug toţi în jurul meu am încercat să mă salvez, şi am fugit şi eu...

Serdaru mă privea zîmbind.

— Făcea şi asta parte din spectacol. Dar nu fugeau către ieşire. Se răspîndeau pe lingă pereţi ca să se poată furişa apoi spre scenă. Se pregătea tabloul II. Şi de-abia cu tabloul II începea adevăratul spectacol. Păcat, mare păcat !... Acum, vă las, adăogă. Duşul e pe coridor. Mă reîntorc într-un sfert de ceas.

Mă aflam într-un dormitor cu şase paturi, dar toţi ceilalţi se treziseră şi plecaseră de mult, căci paturile erau făcute. Umilit de naivitatea şi oboseala mea, m-am spălat şi m-am îmbrăcat cît am putut de repede. Apoi am traversat coridorul şi am ieşit în curte.

— Bravo ! m-a întîmpinat Serdaru cu, mi s-a părut, o sinceră bucurie. Trei minute mai devreme, e semn bun ! Mi-au spus că puteţi lua ceaiul în sufragerie.

— Ce face Maestrul ? l-am întrebat cu oarecare sfială. Probabil că l-a surprins zăpăceala şi prostia mea.

— îi pare şi dînsului rău. De altfel, o să-l vedeţi mai tir/.ia, o jumătate de ceas înaintea prînzului. Acum lucrează. adăogă Serdaru coborînd uşor glasuL E de necrezut cît 6 putut scrie aci, în ultimele trei zile.

în sufragerie ne-am aşezat la o masă de lîngă fereastră. Eram încă ameţit de intensitatea luminii. Curînd Ni- culina s-a apropiat de noi cu o tavă încărcată.

— îmi cer iertare, i-am spus înclinindu-mă. Nu ştiu ce-am avut aseară. Probabil oboseala...

Niculina aşează tava in faţa mea şi-mi strînse mina.

— Ne pare rău şi nouă. A fost unul din cele mai reuşite spectacole din vara aceasta. Şi marea

surpriză a fost. pentru noi toţi, dialogul dintre Hegel şi reprezentanţii istoriografiei contemporane. Spun surpriză, pentru că scena a fost introdusă în ultimul moment. Fusese repetată In mart taină, in camera lui Ieronim...

Ceaiul nu era prea fierbinte, dar pîinea de casă, untul şi mierea mi s-au părut tot atît de bune ca în vremea copilăriei.

— Evident, interveni Serdaru, pentru că n-aţi asistat decît la primul tevdou, nu puteţi înţelege că, în întregimea lui, spectacolul-ilustrează modul de a fi al evenimentelor istorice şi totodată structura istoriografiei.

— Poate o să zimbiţi, am îndră2nit prinzînd deodată curaj, dar eu încă nu-mi dau seama de sensul spectacolului. De ce aţi început cu *torna, torna fratre ?*

Aşa cum mă aşteptam, s-au privit zîmbind imul pe altul.

— Explică-i tu, spuse Serdaru, că eşti mai meşteră.

— Dar de unde să încep ? Să încep cu începutul... Vă aduceţi aminte din liceu ce importanţă are, pentru noi Românii, mărturia cronicarilor bizantini : este primul document de limbă arhaică românească : de stră-română. Şi faptul că strigătul *torna, retorna jratre !* a fost înţeles de întreaga armată, confirmă de asemenea prezenţa masivă a populaţiei, să-i spunem stră-română, în secolul VI, în peninsula balcaniă.

. Atunci mi-am dat seama că bluza era atît de transparentă încît i se întrevedeau în întregime sinii : probabil <’â Niculina nu purta soutien-gorge. Am roşit brusc şi mi-am plecat privirile în

farfurie, din fericire mai rămăsese o felie de pîine şi puţin unt. Dar este probabil că atunci mi-a scăpat înţelesul citorva" fraze în legătură cu interprelările date de istorici şi filologi acestor trei cuvinte : *torna* (ori : *retorna) fratre.*

— Acum, ceea ce este şi mai important, este pluralitatea semnificaţiilor acestui eveniment. Pe de o parte, o Iragedie, — înfrîngerea unei armate romane — devine unul din cele mai preţioase, şi mai exaltate, documente ale istoriografiei româneşti. Pe de alta parte, documentul ilustrează admirabil precaritatea şi caracterul fortuit al istoriografiei : daiă acel catîr nu-şi pierdea povara, nu se putea dovedi i'xistcnţa atît de timpurie, în secolul VI, a *tră-Românilor şi a limbei străromâne. Dar mai ales este revelatoare lumina pe care o aruncă asupra structurii evenimentului istoric în general r orice accident, oricît ar fi el de neînsemnat sau da ridicol, poate avea consecinţe considerabile pentru istoria unui popor sau, în anume cazuri
— bunăoară, nasul Cleopatrei — pentru un continent sau
o civilizaţie.

•— Dar, îndrăznii s-o înti'erup, deşi n-am văzut urmarea, nu înţeleg cum aceste interpretări ale evenimentului istoric şi al istoriografiei, ar putea constitui subiectul unui spectacol dramatic. ^

Niculina privi cu înţeles spre Laurian.

— Cel mai bun lucru ar fi să-ţi povestească el tot ce-a urmat. Eu trebuie să mă duc; mă aşteaptă băieţii.

N-am înţeles prea bine cc mi-a povestit Scrdaru, desigur nu numai din vina lui. Mă

surprindeam cîteodată cu gîndul la Pândele, la neaşteptata lui inspiraţie literară, alteori revedeam bluza transparentă şi sînii Niculinei. Mai tîrziu, la Bucureşti, l-am întrebat pe A.D.P., dar el văzuse altfel spectacolul şi nu înţelesese întotdeauna legătura dintre tablouri. Pe scurt, următorul tablou punea în scenă alte episoade celebre ilustrind rolul animalelor în istoria universală : căprioara care indicase Hunilor ieşirea din bălţile Meotide ; zimbrul pe care-1 fugărise Dragoş, fun- dînd astfel principatul Moldovei, Apoi, în al treilea tablou,
o serie de dansuri, pantomime şi cîntece arătau ce admirabile capodopere folclorice au produs asemenea mituri şi legende. Iar al patrulea tablou ilustra, „c*ît se putea de dramatic*a subliniat Serdaru, confruntarea între valorizarea artistică şi filozofică, pe deoparte, şi interpretarea istoriografică, pe de altă parte, a acelor evenimente exemplare.

— Bine, bine, l-am întrerupt tîrziu. Toate acestea sunt cit se poate de interesante. Şi, pentru că spui dumneata, pot inspira chiar spectacole dramatice... Dar de ce-aţi ales tocmai această temă a istoriografiei şi a evenimentelor exemplare ? Mi se pare o temă didactică, o problemă, în fond, minoră, periferică...

— Dimpotrivă, răspunse Serdaru cu un glas ferm şi, mi s-a părut, aproape patetic. Este problema cardinală a timpului nostru. Pentru că, dacă *Hegel are dreptate, sun* tem pierduţi!...*

Nu prea înţelegeam, dar l-am lăsat să continuie. Următorul tablou ilustra tocmai această confruntare cu HegeL Dar mi-a fost peste putinţă să mi-o imaginez reprezentată, pusă în

scenă.

— Trebuie să vă mărturisesc, recunoscu Serdaru, că eu nu l-am citit pe Hegel. Nu cunosc, decît fragmentele pe care ni le-a tradus şi comentat Ieronim. Dar cred că înţeleg *sistemul lui de gîndire,* pentru că l-am trăit de atîtca ori, în viaţa de toate zilele, şi mai ales l-am retrăit repelînd anumite spectacole sub direcţia lui Ieronim... Cel mai bun , lucru ar fi să-l ascultaţi pe el, pe Ieronim Thanase, expli- cîndu-vă interpretarea hegeliană a Istoriei.

Mi s-a părut curios că acelaşi lucru mi l-a spus şi Pândele în cursul aceleiaşi zile. Dar înainte de a mă conduce **in** camera unde lucra A.D.P., Serdaru mi-a arătat sala de gimnastică şi piscina Taberei. Am înţeles că el făcea parte din echipa antrenorilor sportivi ai Uzinelor Uricani, iar Niculina şi „băieţii'[1] lucrau în timpul verii, cu ansamblul dramatic al Taberei. Surpriza am avut-o la piscină. M-au impresionat eleganţa şi viteza cu care înotau cîţiva din elevii lui, şi faptul că nu păreau obosiţi nici măcar după ce-au repetat de mai multe ori cursa de 100 de metri. Dar încă nu ştiu ce să cred despre secretul acestor performante, secret pe care mi l-a destăinuit Serdaru, cu rugămintea I de a-1 păstra pentru mine. (Pe drept cuvînt, de altfel; nu ţ numai că nimeni nu l-ar fi crezut, dar risca să-şi piardă - slujba). Cînd descoperea vreun elev cu reale însuşiri, Serdaru îl ducea în faţa bazinului cu peşti de la intrarea Taberei şi-l îndemna Să-i privească mult timp înotând, apoi *Bă-şi închipuie — mai precis, să se lase purtat de imaginaţie, si viseze — că. în piscină, elevul îşi va purta fi el

trupul cu *aceeaşi uşurinţă şi spontaneitate ca* un *peşte,*

— Este un exerciţiu de auto-sugestie, i-am spus, aşadar un fel de rit magic.

— Este şi asta, dar secretul e maLadînc : este un exerciţiu de anamneză...

10

— Ca noi toţi, a remarcat A.D.P. în acea dimineaţă; băieţii abuzează de clişee. Dar de multe ori au dreptate : marele secret al tuturor tehnicilor, fiziologice şi spirituale, este anamncza.

Acum, ia lumina amiezii de vară, mi s-a părut mai tînăr şi mai odihnit ca niciodată. Avea un teanc de foi scrise în faţa lui, pe birou, iar alături o mapă destul de voluminoasă. îmi pregătisem mai multe întrebări : ce i-au spus la telefon şi de ce-au venit să-l ia cu camioneta ? care e povestea Niculinei ? de ce-a pomenit de *Queste ?* ce-1 face să creadă că viitoarele lui capodopere vor fi piesele de teatru ? — şi altele de acest fel. Dar A.D.P. nu mi-a dat răgaz să-l întreb. A vorbit el aproape tot timpul; eu m-am mulţumit să răspund la întrebările lui.. Am apucat, totuşi, să mă scuz pentru scena din noaptea trecută.

— M-a surprins şi pe mine, dar Ieronim o interpretează altfel : ai fost atît de impresionat de spectacol incit ai retrăit aievea retragerea dezastruoasă a cohortelor romane. Dar n-a fost o anamneză, ci o experienţă comparabilă unei posesiuni ; de aceea nu te-ai deşteptat decît tîrziu, azi dimineaţă, şi ai ratat restul spectacolului. Aşa că, aş spune, iniţierea dumitalc în acest fel de teatru a fost un eşec...

— Nici nu bănuiţi cît de rău îmi pare, am ingăimaţ.'

— Nu face nimic, vor mai fi ocazii. Dar îmi pare râu pentru că, ratînd spectacolul de aseară, tot ce-ţi voi spune, sau vei citi aici (şi-mi arătă mapa şi foile scrise) despre posibilităţile teatrului, ţi se vor părea simple consideraţii teoretice. Dar, în sfîrşit, avem alte lucruri urgente de discutat...

Şi-a aprins ţigara (il vedeam pentru prima oară fumînd) şi m-a privit zîmbind.

— Cum merg lucrurile acasă ? Ce face Ecaterina ?

Am roşit, dar i-am mărturisit adevărul. S-a mulţumit
să înalţe, rîzînd, din umeri ; nu părea supărat. Am profitat de acea scurtă pauză şi i-am rezumat conversaţiile telefonice cu Ghiţă Horia.

— Da, am vrut să-l fac curios, ca să se dea peste cap şi să publice primul volum de *Teatru.*

— Dar cînd aţi avut timp ?...

— Ca să scriu primul volum ? m-a întrerupt foarte I bine dispus. Nu l-am scris încă, dar dacă voi putea râmîne 7 aici, aşa cum doresc, încă două, trei săptămîni, îl termin.. In orice caz, am deja destul material gata de tipar. Uite, aici, şi-mi arătă mapa, sunt vreo 200 de pagini, e drept scrise cu mîna şi nu pi*ea multe rînduri pe pagină. Acest text constituie o lungă *Introducere* la o artă şi tehnică dra- | matică potrivită timpului nostru...
!

— Dar cînd ?... încercai din nou să-l întreb.

— Eusebiu ! m-a întrerupt cu un glas tainic, emoţio- i nat. Ţi-am scris deja că e vorba de o experienţă decisivă * pentru mine şi pentru dumneata. Tot ce-am să-ţi spun: acum rămîne numai între noi. Ai să vezi că e vorba d#[1] ! ceva

extrem de important. *Introducerea* aceasta nu e seri-; I

să de mine. Dar ea explică dramele pe care le scriu acum şi, în orice caz, trebuie publicată sub numele meu, ca să poată apare repede şi, mai ales, să fie citită şi luată în serios. Dacă ar apărea sub numele autorului — ceea ce mă îndoiesc că ar fi posibil în momentul de faţă — *Introducerea* aceasta ar trece neobservată. Evident, mai tîrziu, poate chiar la ediţia a doua, voi revela numele autorului. Chiar faptul că-ţi povestesc toate acestea, şi că am să te rog să păstrezi cu cea mai mare atenţie manuscrisul original şi să mi-1 înapoiezi printr-un curier îndată ce-1 vei dactilografia, chiar faptul acesta arată, îmi place să cred, că nu e vorba de un plagiat

(

I Tăcu brusc, şi-şi stinse absent ţigara.

— Dar piesele pe care le scriu acum, reluă, sunt inspirate de această teorie a spectacolului dramatic, teorie pe care ai s-o cunoşti citind *Introducerea.* Spun „piese“, la plural, pentru că, deşi pot fi citite şi reprezentate separat, îşi descoperă adevărata semnificaţie numai cînd sunt judecate în grup. Deocamdată, în primul volum vor fi patru sau cinci piese, dar seria va fi continuată în volumele următoare. Dacă aş fi fost tînăr, aş fi putut scrie 60—70 de piese, şi toate ar fi alcătuit laolaltă o singură operă.

? Eram gata să-l întrerup, să-l asigur că are înaintea lui încă destui ani productivi, şi dacă reuşeşte să scrie patru,

: cinci piese în cîteva săptămîni, va putea scrie 60 —70 în următorii cinci ani. Dar n-am apucat să rostesc un singur cuvînt.

— Ideea acestui fel de literatură dramatică, a

continuat, am avut-o chiar în noaptea cînd am ajuns aici, după ce-am asistat la primul spectacol. Pe scurt, îţi pot spune că atunci am înţeles, ca într-o străfulgerare, sensul multor intîmplări din viaţa mea. Apoi, chiar în noaptea aceea, stînd de vorbă cu Ieronim Thanase, autorul manuscrisului

n

(şi-mi arătă din nou mapa), m-am convins că ezperkţa mea nu constituie o excepţie. *Oricine,* orice *spectator,* cititor, sublinie cuvintele, poate avea o revelaţie simM. Atunci mi-am dat seama de importanţa acestui tipde spectacol pentru toţi contemporanii noştri, din toate ţale şi din toate continentele.

Se opri o clipă, mă privi adine în ochi, apoi rostiră gravitate.

— Dragul meu, în zilele noastre, spectacolul este n- gura noastră şansă de a cunoaşte *libertatea absoluţi* ş} acest lucru se va adeveri şi mai mult în viitorul aprojit. Precizez : *libertatea absolută*, pentru că n-are nimic t-a face cu libertăţile de ordin social, economic sau poljc.

— Este pur şl simplu extraordinar! am şoptit, fese emoţionat.

— Ai să te convingi şi dumneata, şi poate mai **cuicd** decît te aşteptai. Dar despre toate astea, o să mai slm de vorbă... Deocamdată, iată ce te rog. Dacă nu ai nkk contra, o maşină — o altă maşină, nu cea cu care ai vuit

— te va duce mîine după-amiază la Bucureşti. Iţi voin- credinţa manuscrisul *Introducerii,* şi am să te rog să-l cc- tilografiezi cit vei putea de repede, fără ca cineva s-şi poată arunca ochii pe original. Dacă telefonează G)$, răspunzi că prepari pentru

tipar *Introducerea,* şi îi insă, aproximativ, numărul de pagini. Îl asiguri că foarte curid, poate într-o săptămînă, vei primi şi manuscrisul priiei piese. Dacă îţi cere detalii despre *Introducere,* li spuică am intitulat-o „Introducere la o dramaturgie posibilă".

— Interesant titlu, am spus. Dar nu mai puţin eig. matic..

11-a privit din nou cu căldură, zixnbind. Dar erajjj zîmbet melancolic, aproape trist

— Este într-adevăr enigmatic, pentru că nu îndrăznesc, încă, să spun mai mult. Vorbeam adineaori de anamneză. AU fost multe evenimente importante în viaţa mea, evenimente de care îmi aduceam destul de bine aminte ; deşi, cum îţi spuneam ,de-abia acum cîteva zile, după primul spectacol, le-am înţeles sensul — şi încă nu la toate. Dar, mi-am dat seama de curînd, există un eveniment extrem de important în viaţa mea de care nu-mi amintesc aproape nimic. îmi aduceam foarte vag aminte de acel Crăciun 1938, petrecut la Sibiu. Pină acum cîteva zile nu puteam bănui că atunci s-a intîmplat ceva ; ceva cart mi-a schimbat radical viaţa.„

A tăcut brusc, şi a scos pachetul cu ţigări din buzunar.

— Va să zică, am început cu o ne-nţeleasă emoţie, v-aţi Convins că Laurian Serdaru...

— Nu e numai asta, a continuat. Este şi faptul că de atunci, după experienţa de la Sibiu, am renunţat definitiv la teatru. De atunci, n-am mai scris decât romane şi nuvele. De ce ? m-a întrebat privindu-mă in ochi. Ce alt scriitor a renunţat la vocaţia Iui după un prim eşec ? Şi, în fond,

> nici nu era vorba de un eşec, pentru că piesa a fost scoasă de pe afiş înainte de premieră. Dacă ar fi fost jucată, poate ar fi avut succes, sau poate n-ar fi avut. N-are importanţă. l Aş fi scris o altă piesă, aş fi continuat. *De ce interesul meu • pentru teatru a încetat brusc, ţi definitiv, după întoarcerea de* I*a* Sibiu ?

S-a întrerupt, ca să-şi aprindă ţigara. Mi s-a părut că **e** emoţionat şi-i tremură uşor mîna.

— Am crezut de atunci că *Orfeu şi Euiridice* este o piesă proastă, ratată, şi n-am avut niciodată curiozitatea s-o recitesc... Dar nu ştiu ce mi-a venit, şi după ce mi-a tel&-
> fonat Niculina am căutat manuscrisul şi l-am pus în valiză. Ei bine! a exclamat, am recitit-o de două ori, şi piesa nu mi se pare deloc proastă. Este, evident, o piesă de tinereţe, cu defectele caracteristice începătorilor. Dacă aş fi continuat, aş fi scris din ce în ce mai bine. Aş fi fost astăzi, nu mă sfiesc să spun, un mare autor dramatic. Dar a intervenit ceva, ceva de care nu izbutesc să-mi aduc aminte, dar care a jucat rolul unui traumatism. De atunci...

A tăcut brusc şi şi-a întors capul spre fereastră. Mă întrebam cc i-aş putea spune, cum aş putea schimba subiectul fără ca să-l mîhnesc.

— Nu încape îndoială, reluă cu un glas mat, neutru, că acel incident traumatic s-a produs în urma întUnirii cu Euridice, vreau să spun cu artista care juca rolul lui Euri- dice, cu mama lui Laurian. Că această întîlniie a avut loc, şi că ea s-a dovedit foarte importantă In viaţa tinerei artiste, o dovedesc cele două însemnări, mai ales a doua însemnare, scrisă cu creionul. Dar nu

izbutesc să înţeleg de ce nu-mi aduc aminte, de ce nu-mi aduc aminte nici măcar de figura Euridicei. Foarte probabil, era o femeie frumoasă ; uită-te la Laurian. Cum a fost posibil *să* uit *tot ?!* O asemenea amnezie îşi are desigur o cauză profundă. Dacă aş utiliza terminologia mitologică, aş spune că amnezia mea exprimă într-un fel cît se poate de concret moartea Euridicei. Pentru mine Euridice *a murit definitiv*, aşa cum ea n-a murit niciodată pentru Orfeu, nici după ce rămăsese pentru totdeauna în Infern. Dar dacă interpretarea asta e corectă, înseamnă că atunci, în iarna lui 1938, eu n-am văzut în acea tinără artistă întruchiparea Euridicei, am văzut pe altcineva! Dar, mă tot întreh, pe cine ?

— Intr-adevăr, *pe cine ?* am repetat în şoaptă, emoţionat.

Am tresărit amîndoi auzind clopoţelul care ne chema, la masă.

11

De-abia în maşina care m-a adus a doua zi la Bucureşti am încercat să recapitulez toate întîlnirile şi descoperirile din ultimele 24 de ceasuri. Pe măsură ce mi le aminteam, îmi dădeam seama că multe din nedumeririle pe care sperasem să le lămuresc rămăseseră nedezlegate. De cîte ori mă pregătisem să-l întreb dacă ghicise şi el secretul rochiei-garderobă a Niculinei, A.D.P. îmi tăia vorba : părea obsedat de problemele spectacolului şi ale anamnezei. Doar odată mi-a spus, în treacăt :

— Pentru ei, costumele simbolizează, dar în acelaşi timp realizează, diferitele modalităţi şi

situaţii ale omului. De cîte ori dezbracă un costum, actorul se eliberează de un anumit mod de a fi. Au învăţat tehnica aceasta de la Ieronim...

Cum nu văzusem decît un singur tablou, nu ştiu ce alt costum va fi îmbrăcat Niculina. în noaptea aceea, absent şi somnoros cum eram, n-am putut să-mi dau seama dacă purta rochia-garderobă. A doua zi, în Tabără, avea o bluză transparentă şi o fustă lungă iar pe seară un fel de şalvari din mătase albastră. Mi s-a părut curios, în maşină, că nu-mi aminteam precis nici coafura nici culoarea părului. Ca şi cum mi-ar fi citit gîndul, tînărul de lîngă mine spuse:

— Niculina îşi schimbă în fiecare zi coafura...

*— Dar chiar şi culoarea părului ? l-am iscodit.

— Cînd vrea, îşi schimbă şi culoarea părului. Dar n-o schimbă în fiecare zi...

Ca şi toţi ceilalţi elevi ai lui Serdaru, tînărul părea îndrăgostit de Niculina. Ghiceam în privirile lui o adoraţie totală, ca în faţa unei zeiţe.

— Care o fi culoarea ei adevărată ? l-am întrebat încorcînd să zîmbesc... [7]

^

— Serdaru spune că, atunci cînd a cunoscut-o. era blondă. Dar acum, dc obicei, culoarea e castanie, şi uneori bat<_- în roşu...

— Curios t am şoptit

Şi ca să pun capăt conversaţiei, am deschis iar carne* tul şi am început să-l răsfoiesc, ca şi cum aş fi căutat o anumită însemnare. „Dacă Hegel are dreptate, citii la •ntimplare, atunci suntem piei'duţi“. Notasem fraza îndată după masă. Cînd, curînd după aceea, i-am repetat-o lui I'-'i'mim Thanase, mi-a spus :

— E adevărat. De aceea trebuie să-l corectăm pe Hegel. S* să-i ducem gîndul mai departe...

Nu mi-1 închipuisem aşa cum era : încă tinăr, foarte fr umos — de o frumuseţe severă,

romantică —, înalt, voinic şi totuşi paralizat în fotoliu, cu cele două bastoane lingă el. Dar cînd am intrat împreună cu A.D.P., ne [a]Ştepta în picioare. Numai după ce mi-a strîns puternic mîna s-a reaşezat, sprijinit de doi tineri. Din fericire, în ultimul moment, înainte de a ajunge In faţa camerei lui, A.D.P. mă anunţase, coborînd glasul, că Ieronim e pe jumătate paralizat

— E din vina mi-a spus la un moment dat Ieronim. Undeva, am făcut o greşeală ; undeva, nu ştiu unde, într-un rol pe care l-am jucat anapoda, într-o punere in scenă eronată, nu ştiu.„ Dar cînd voi descoperi cauza — pentru că dâctorii îşi tot bat capul de un an, şi nu-i dau de rost —, cînd o voi descoperi, tămăduirea vine de la sine. Arta dramatică. Domnule Damian, redevine ce-a fost la început, o artă magică! exclamă şi izbucni într-un rîs neaşteptat de tineresc. Să fii cu băgare de seamă, căci multe ţi se pot întîmpla !...

Apoi, cu un glas, dar tot atît de seducător, m-a rugat să-i descriu cît mai amănunţit experienţa din noaptea tre- . cută. După cîtva timp, profitînd de faptul că Niculina şi Serdaru intraseră aducînd cafelele, i-am amintit de Hegel. S-a schimbat deodată la faţă, parcă ar fi fost luminat de o flacără interioară.

— Ce destin extraordinar ! a izbucnit. Să rămînă neînţeles aproape o sută de ani, şi apoi să fie descoperit, ridicat în slavă, consacrat drept cel mai mare gînditor de la Aristot încoace, şi tocmai cei care cred că l-au înţeles mai bine să ne împiedice, prin exegezele lor, să-i descifrăm mesajul, să ne împiedice, deci, să-l completăm, să-l depăşim. Pentru că, dacă toată lumea e de acord

că Hegel era *intr-adevăr* convins că în orice eveniment istoric se manifestă Spiritul Universal — toţi exegeţii interpretează această idee într-un mod simplist, şi anume : trebuie ^ acceptăm evenimentele istorice, manifestările concrete ale Spiritului Universal, chiar în cea mai monstruoasă cxpre_ sie a lor, bunăoară în crematoriile de la Auschwitz : să le acceptăm şi să le justificăm: dacă au avut loc, dacă s-au realizat în Istoric, înseamnă că sunt raţionale şi, deci, justificate sau justificabile.

Se întrerupse brusc şi, înterdndu-se cAtre Laurian şi Niculina, îi întrebă :

-r- Cine mi-a făcut astăzi cafeaua ? Ca să ştiu ce ierburi rni-aţi pus : mătrăgună său busuioc ?

■— Eu am făcut-o, mărturisi Niculina zîmbind. Dar de [co] întrebi ? Se simte gustul mătrăgunei ?

•— Ah ! Circe, neîntrecută vrăjitoare! exclamă în glumă Ieronim, parodiind probabil emfaza vreunui elev din primul an de Conservator.

N iculina aşteptă cîteva clipe, privindu-1 cum îşi soarbe cafeaua, apoi începu să recite, aproape în şoaptă.

— „Quel grand miracle ! quoi sans etre ensorcele ; tu [m]~as bu cette drogue ! Jamais, â grand jamais, je n'avais ^ m. or tel râsister â ce charme... II faut qu'habite en toi un esprit invincible. C'est donc toi qui serais l'Ulisse aux miile tours ?" *Odiseea,* cîntul X, adăogă, traducerca lui Victor Berard.

— Păcat că nu ştim greceşte, ca să te ascultăm rcci- tîndu-ne în original, vorbi Ieronim, mi s-a părut, cu oa- recare melancolie. Dar să nu crezi, adăogă, întorcînd capul către mine, că am uitat ce voiam să spun. Voiam să spun [ca] ideea lui Hegel poate fi înţeleasă şi altfel. Eu, în orice [caz]i îndrăznesc să-l înţeleg altfel, şi să-l corectez. De acord, fiecare eveniment istoric constituie o nouă manifestare a Spiritului Universal; dar asta nu înseamnă că trebuie doar să-l înţelegem şi să-l justificăm. Trebuie să mergem [ma]> departe : să-i descifrăm *semnificaţia lui simbolică.* [Pe]ntru că orice eveniment, orice întîmplare cotidiană comportă, o semnificaţie simbolică, ilustrează un simbolism primordial, trans-istoric, universal... Cred că aţi auzit pen- tru [a su]t[a] oară ! exclamă adresîndu-se Niculinei şi lui Laurian, şi Izbucni în

rîsul lui de adolescent. Iar dumneavoastră, Maestre, aţi întîlnit, sau veţi întîlni, ideile acestea aproape în fiecare pagină a *Introducerii.*

— Eu sunt de vină, m-ain scuzat, pentru că v-am pus întrebarea...

— Nu e vina dumitale. Repetarea şi necontenita refor- mulare a acestor gînduri constituie, pentru mine, mai mult decît o voluptate intelectuală. Nu se compară cu emoţia estetică a recitării unui poem. îmi place s-o compar cu efectul pe care-1 produce, în şufletul unui credincios, recitarea rituală a marilor rugăciuni, mai ales a rugăciunii dinţii, *Tatăl nostru...* Deci, ca să revin la *adevărata* interpretare a evenimentelor istorice, şi ca să conclud, îmi place să-mi repet de cîte ori am prilejul, să repet într-un mod oarecum *ritual,* că descifrarea semnificaţiilor simbolice secrete, ale evenimentelor istorice, poate constitui o *revelaţie,* în sensul religios al termenului. De altfel, acesta este ţelul tuturor artelor.

Văzîndu-mă că privesc absent şoseaua care se întindea în faţa noastră, tînărul încercă să continue conversaţia.

— Dar nici Serdaru nu se lasă mai prejos, spuse zîmbind. L-aţi văzut cum înoată ?

— Nu, pe el nu l-am văzut. Ieri, la piscină, v-am văzut doar pe dumneavoastră, elevii lui...

— Serdaru Laurian, rosti solemn, înoata ca un peşte !

— Chiar atît de repede ca peşteie ?. l-am întrebat în glumă.

— Nu la piscină, se înţelege. Cît ar fi ea de mare — şi piscina Taberei nu e mare — apa stă în piscină ca într-un borcan; n-are curenţi, n-are

valuri. Dar să-l vedeţi pc Serdaru înotînd în Olt sau în Dunăre : taie apa ca o zvîr- lugă! Nu vă mai spun de Marea Neagră, adăogă zîmbind misterios. Nu-i place să povestesc ce s-a întîmplat atunci, la Eforie. Şi nu povestesc. Dar cu dumneavoastră este altceva... Eu sunt, cum spune chiar Serdaru,'mîna lui dreqiptă. Pînă anul trecut, cînd s-a logodit, mă lua pretutindeni unde era angajat ca instructor.

A.m înţeles că, acum trei ani, se aflau împreună la Efori$_{e}$. Odată, tîrziu după miezul nopţii, Serdaru l-a deşteptat şi, făcîndu-i semn să calce în vîrful picioarelor, au ^{ie}Şit din dormitorul coloniei şi au coborît pe plajă. '

■— Am să-ţi arăt ce-am învăţat chiar acum, în noaptea ^{as}ta. Dar îţi arăt numai ţie....

Apoi a intrat în mare şi, pentru că talazurile se înăl- î^{au}, rostogolindu-se unul după altul, Serdaru s-a zvirlit sub ^{e}^^{e} şi, cîteva clipe în urmă, a ieşit la suprafaţă, la vreo 10—12 metri, şi i-a făcut semn cu mîna. Cunoscîndu-i mă- lestria, băiatul n-a fost prea impresionat şi se întreba chiar de ce-1 trezise din somn. Dar şi-a dat repede seama că Ser- ^{dar}u plonjase din nou, şi a aşteptat să vadă cît timp ră- ^{m}‘ne sub apă. După vreun sfert de ceas i s-a făcut frică a început să se plimbe pe plajă, întrebîndu-se dacă n-ar trebui să anunţe poliţia maritimă. în cele din urmă, convins

i se întîmplase un accident — pentru că trecuse aproape un ceas de cînd îl zărise făcîndu-i semn cu mîna — a ^{an}unţat poliţia. O motoscafă, cu farurile aprinse, a început să~l caute la vreo sută de metri distanţă de plajă.

Curînd au stins farurile, pentru că se luminase de ziuă. La un mo- dat l-au zărit, departe, în larg, înotînd voiniceşte, 5[1] atît de repede îneît nu le venea să-şi croadă ochilor.

— îmi pare rău, s-a scuzat după ce s-a suit în moto- scafâ. mi-am dat seama că ajunsesem atît de departe.

— De altfel, reluă tînărul, coborînd glasul, Serdaru sPu«e că unii din strămoşii noştri au fost peşti. Dar mie nv,-mi vine să cred...

Deci, mi-am spus, din nou acelaşi lucru : anamneza Prin gesturi, prin incantaţii, prin spectacol. Cum spunea kronim, acesta este scopul tuturor artelor : să reveleze dimensiunea universală, adică semnificaţia spirituală, a oricărui obiect, sau gest, sau întîmplări, cit ar fi ele de banale sau ordinare.

— Dar prin spectacolul dramatic, adăogase, descifrarea- semnificaţiilor simbolice, deci religioase, ale evenimentelor, de orice fel, poate deveni un instrument de iluminare, mai precis : de mintuire, al mulţimilor...

— De aceea îţi spuneam azi dimineaţă, interveni Pândele întoreîndu-se către mine, îţi spuneam că acest fel de a practica arta dramatică este, astăzi, singurul mijloc da a dobîndi libertatea absolută...

Eram entuziasmat şi totodată nedumerit. Fără să-mi dau seama că aş putea fi judecat mai puţin inteligent de- eît socotesc că sunt, le-am mărturisit, foarte sincer.

— Dar cu tot nu văd ce legătură are Hegel cu acest fel de artă dramatică !...

Ani răsuflat uşurat auzindu-1 pe Ieronim rîzînd parcă mai surescitat ca niciodată. A ridicat unul din bastoane în aer, şi l-a clătinat, parcă ar fi voit să anunţe că se pregăteşte să spună ceva foarte important.

— Bravo ! a strigat. Ai perfectă dreptate şi îţi mulţumesc că mi-ai atras atenţia. Pentru că tocmai acest punct, capital pentru discuţia noastră a fost lăsat deoparte. Evident, ii reproşez lui Hegel că s-a poticnit la ecuaţia : eveniment istoric egal o nouă manifestare a Spiritului Universal, în loc să ducă analiza mai departe şi să dezvăluie semnificaţiile simbolice ale evenimentelor şi întîmplărilor. Dar această dezvăluire, sau descifrare, a simbolismului, care sparge coaja întîmplărilor cotidiene aparent banale şi *le deschide spre universal* — acest exerciţiu spiritual nu este decît arareori accesibil omului din zilele noastre. Revelarea semnificaţiei simbolice a gesturilor, acţiunilor, pasiunilor şi chiar a credinţelor noastre, se obţine partici- pind la un spcctacol dramatic *aşa cum îl înţelegem noi* —; cuPrinzînd adică dialoguri, dans, mim, muzică şi acţiune, sau dacă vrei, „subiect". Numai după experienţa cîtorva spectacole de acest fel, spectatorii vor izbuti să descopere semnificaţiile simbolice, trans-istorice, ale *oricărui* eveni- sau incident cotidian.

■—- Intr-un cuvînt, interveni Pândele, spectacolul drastic ar putea deveni, foarte curînd, o nouă eschatologie,

o soteriologie, o tehnică a mintuirii.

Evident, spuse Ieronim, numai că asemenea termeni nu trebuiesc niciodată pronunţaţi pentru că, in zilele noas- tPe» sunt descalificaţi.

Eschatologie şi soteriologie aparţin v°cubularului aşa-ziselor ideologii obscurantiste...

■— Şi am putea fi acuzaţi nu numai de superstiţie şi obscurantism, interveni surîzînd Niculina, ci chiar şi de ma gie neagră...

Ieronim *o* privi, prefăcîndu-se surprins, şi izbucni din nou în ris.

— Ia uitaţi-vă cine vorbeşte ! exclamă.

12

Am regăsit ideile lui Ieronim citind, chiar in acea noapte manuscrisul *Introducerii.* Dar pe măsură ce citeam îmi dam seama că argumentul era mult mai complex şi mai nuanţat. Thanase amintea originile magice ale artelor, descria amănunţit mai multe tehnici gimnice şi psiho-fiziolo- gice şi arăta rolul lor in istoria spectacolului dramatic. Mă întrebam care va fi reacţia cititorilor, şi mai ales a criticilor dramatici şi a istoricilor literari. Dar, în fond, mă interesa un singur lucru: ce *va creta* A.D.P., inspirîndu-se din aceste teorii, şi ce se va întîmpla cu el, omul, obsedat cum părea a fi de taina celor trei zile de Crăciun, petrecute la Sibiu, în 1938.

Din fericire, Ecaterina s-a arătat mai înţelegătoare decît mâ aşteptam. M-a întrebat doar cum sc simte A.D.P. şi dacă are cineva grijă de el.

— Mi-a telefonat ieri dimineaţă, a adăogat fără să-şi ascundă satisfacţia. Mi-a spus ce rufărie ţi ce haine să-i pregătesc. Şi aseară, tîrziu, a venit motociclistul, nu băiatul acela tînăr, care a fost prima oară, un altul, şi i-am dat valiza...

In birou, am parcurs corespondenţa şi, conform instruc- ţiilor lui A.D.P., am clasat scrisorile în

două dosare : cele
urgente, la care voi răspunde mai tirziu, şi toate celelalte. Apoi m-am apucat să dactilografiez *Introducerea, km* lucrat pînă seara, şi cînd o auzeam pe Ecaterina inbind J ca să-mi &ducă tava cu dulceaţă şi cafea şi, mai tîrzij, o j farfurie cu fructe, acopeream manuscrisul lui Thanas cu j o pagină dactilografiată din *Memorii.* La plecare, am strins ^ tot materialul în servietă şi l-am luat cu mine acasă. |

A doua zi am ajuns în strada Fîntinelor mult înante ! de amiazi, sigur că Ecaterina îmi va pregăti inimitabila ei i omletă. Eram hotărît să termin cit mai repede dactiloira- - fierea *Introducerii;* precautiunile pe care trebuia ă le | iau ca să păstrez secretul deveneau iritante. Pe sară, * ajunsesem la pagina 168 a manuscrisului. Îmi răminca de j dactilografiat încă vreo 40 de pagini. Mă bucuram de pe 4 acum de bucuria lui A.D.P. cînd va auzi de performanţa i mea. Dar nu mi-a telefonat nici a treia zi, după ce bătusem * la maşină ultima pagină şi mă pregăteam să încep a doua ~ revizuire a întregului text : 99 de pagini. I-aş fi dat eu ? vestea dacă'aş fi ştiut numărul de telefon al Taberei. M-a' ispitit o clipă gîndul să-l anunţ pe Ghiţă Horia, dar m-am răzgîndit pe loc: va fi şi mai surprins cînd mă va chema el la telefon. Am hotărît, în orice caz, să-mi iau o zi de Vacanţă. Am anunţat-o pe Ecaterina că nu voi veni a doua. zi. Dacă telefonează Maestrul, să-i spună că am terminat ce mi-a cerut şi că aştept instrucţiuni.

Am rămas în pat mai tir/iu ca de obicei. Apoi,

dupi un prinz de zile mari la Casa Oamenilor de Ştiinţă, m-am întors agale pe bulevard, pînă acasă. Îmi făgăduisem să încep volumul II din Saint-Simon. Mă pregăteam să-mi scot haina şi pantofii, şi să îmbrac o pijama de casă, cînd am auzit soneria. După o scurtă ezitare m-am apropiat de uşi şi am deschis. Un bărbat între două vîrste, cu părul rar, blond-spălăcit lipit de craniu, mi-a întins mîna zîmbind.

— Emanoil Albini, spuse. Mi-am îngăduit să vin Ia această oră pentru că ştiam că vă găsesc singur. D-ra Vale- ria nu se întoarce decît mîine seară.

Am roşit, încurcat, şi i-am arătat fotoliul. Apoi m-am aşezat la birou şi l-am privit întrebător.

— Nu prea înţeleg despre ce este vorba.- Ceva în legătură cu Valeria ?

Mi s-a părut că ar fi vrut să rida. dar n-a reuşit.

— Nu, nu ! exclamă. D-ra Valeria Nistor profită de ultima zi de plajă... Şi, recunosc, o invidiez...

Băgă automat mina in buzunarul de la piept şi scoase e tabacheră de argint.

— Pot aprinde o ţigară ? întrebă cu o exagerată politeţe. Am aflat că dumneavoastră nu fumaţi. Dar, nu se ştie niciodată ce poate aduce ziua de mîine. Aţi văzut pe Maestrul Pândele...

Fără să-mi dau seama, am tresărit.

— Dar cum aţi aflat ?

— Ştie toată lumea !... A propos, ce'mai face Maestrul?

— Lucrează. Scrie zi şi noapte. Este pur şi

simplu extraordinar !...

Mă privea fix, cercetător, dar fără severitate. Aveam impresia că mă cîntăreşte : încă nu ştia în ce categorie de „oameni fără trecut şi fără viitor" să mă claseze.

— Un nou roman ? Urmare la Roata *morii*. pe care o aşteptăm toţi de 30 de ani ?

De data aceasta l-am privit eu cu mirare.

— Dar A.D.P. n-a spus niciodată că va scrie o urmare la *Roata morii.* De altfel, nici nu văd cum ar putea avea o urmare, dat fiind că amîndoi eroii au murit; mai precis. Manole dispare după moartea Otiliei, dar felul In care dispare echivalează ca o moarte...

Albini zîmbi, parcă mi s-a părut, cu un oarecare efort.

Poate că mă înşel eu, începu. Dar, în orice caz, Acesta este doar un amănunt fără importanţă. Important este faptul că tovarăşul Horia are dreptate anunţînd, pe foarte curînd, un volum de *Teatru...*

— Nu e nici un secret. Dimpotrivă, X.D.P. e încîntat de publicitatea organizată de Ghiţă Horia. Îşi dă seama ce senzaţie va face vestea că în curînd va apare un volum de *Teatru...*

— Este ca şi cum s-ar fi aflat deodată în Paris, prin 1922—27, că Marcel Proust scrie o piesă de teatru...

L-am privit uluit, cu oarecare teamă ; dar n-am avut limp să caut un răspuns.

— ...Şi, după toate aparenţele, continuă Albini, se complace la Tabăra Bolovani, în tovărăşia „băieţilor*' şi a lui Ieronim Thanase.

— Este un mediu care-1 stimulează. Cum n-a mai scris teatru din tinereţe...

— De la Or/eu şt *Euridice,* m-a întrerupt Albini. Avea atunci 32—33 de ani...

— Exact, am repetat roşind uşor, de la Or/eu *Euridice.* Dar de data asta e vorba de altceva. E vorba de un nou fel de a scrie teatru. Şi prezenţa acelui grup, ca să nu-i spun trupă, a lui Ieronim îl stimulează. Ştiţi poate şi dumneavoastră că tinerii aceştia încearcă, de cîţiva ani, tot felul de experienţe teatrale. Concepţia lor despre spcctacol este extrem de îndrăzneaţă şi de originală...

— Sper că aveţi dreptate, m-a întrerupt Albini. Dar nu este vorba despre asta. E vorba de gruparea lui Thanase. Sunt, printre ei, cîteva personagii curioase ; ca să nu zic suspecte, adăogă.

— în ce sens „suspecte*' ? l-am întrebat intimidat.

■— In sensul propriu, şi cel mai banal, al cuvintului. Elemente nesigure, tineri exaltaţi, lipsiţi de maturitate, victime uşoare ale oricărei ideologii desuete şi primej

dioase. Dar, în sfîrşit, asta n-ar fi prea grav. Ce mi se pare, dacă nu grav, cel puţin riscant, este interesul pe care-1 arată Maestrul acelei perechi destul de misterioase, Serdaru şi Niculina.

— Sunt amîndoi orfani! am exclamat cu fervoare. îşi caută tatăl. De altfel, datorită acestui fapt — căutarea tatălui — i-a cunoscut A.D. Pândele. L-a impresionat profund dorinţa lor de a-şi identifica tatăl. Bunăoară, Niculina...

— Pentru că ai adus dumneata vorba, începu Albini stingîndu-şi meticulos ţigara, trebuie să-ţi spun ceea ce va descoperi şi Maestrul, într-o zi mai mult sau mai puţin apropiată. Niculina a fost, dacă nu cumva mai este şi acum, o mare curvă. Ani de zile s-a culcat cu cine a trebuit şi cum s-a nemerit. De aceea, n-a putut obţine niciodată un loc permanent, la nici un teatru.

— îşi caută tatăl ! am repetat încurcat, căci îmi dădeam seama că roşisem. îl caută de cinci ani !...

Albini mă privi din nou cu o exagerată mirare, apoi r faţa i se lumină — parcă ar fi fost gata să izbucnească în rîs.

:— Dumneata suferi de insomnie ? mă întrebă.

— Foarte rar. Odată la cîţiva ani... Şi acum cîteva
i zile...
r ■ •
r — Felicitările mele ! Eu sufăr de insomnii din tinereţe. | Acum m-am învăţat; nu mai încerc să mă vindec, şi nu
1 mai iau somnifere. Am ajuns să cred că şi insomnia îşi are finalitatea ei, pe care specialiştii

n-au izbutit încă s-o descopere. în cazul meu, totuşi, cred că am înţeles : insomniile îmi îngăduie să citesc cărţi pe care altminteri nici nu le-aş fi deschis. Aşa se face că, de cîţiva ani, îmi petrec o parte din noapte citind texte gnostice şi cărţi desore gnosticism.

Probabil că a surprins nedumerirea din privirile mele, pentru că a precizat.

■— Ştiţi, sectele acelea orientale, unele pre-creştine, altele creştine, dar eretice...

— Îmi amintesc foarte vag, m-am seuzat. In fond, nu cunosc nimic precis.-

— Acesta era şi cazul meu, pînă acum trei, patru ani, cînd mi-a căzut în mină cartea lui Hans Lcisegang despre gnosticism şi m-a fascinat. M-a interesat mai ales sistemul unui mare gînditor gnostic, Valentin. Şi, ascultindu-vă adineaori vorbind despre Niculina c*are-şi caută tatăl,* mi-am adus aminte despre explicaţia pe care o dă Valentin creaţiei Universului şi a prezenţei răului în lume. Tragedia a început, spune Valentin, cînd *Sophia...* Dar nu vă plictisesc cumva ? mă întrebă brusc.

— Dimpotrivă, dimpotrivă! am exclamat cu o exagerată fervoare.

— Tragedia a început cînd *Sophia,* adică înţelepciunea, a fost orbită de dorinţa de a-şi cunoaşte Tatăl. Dar Tatăl, în concepţia lui Valentin, este transcendent, invizibil şi incognoscibil. Această dorinţă aberantă a *Sophiei* de a cunoaşte direct, *în chip concret,* ceea ce prin definiţie nu poate fi cunoscut — a fost cauza tuturor căderilor, a tuturor relelor şi păcatelor care caracterizează lumea In care trăim noi, oamenii. Nu mai rezum restul sistemului, care e grandios şi grotesc totodată.

Dar, ascultîndu-vă adineaori, m-a frapat această simetrie între Sophia lui Valentin — Fal;i care, voind să-şi cunoască Tatăl, introduce dezordinea, suferinţa şi păcatul în lume — şi Niculina care, pentru acelaşi motiv, se comportă ca o prostituată de rînd şi pro- voară scandal, nesfîrşite crize şi tot felul de încurcă tui-i.

Îl ascultam speriat şi fascinat totodată, neîndrăznind să-mi desprind privirile de pe figura lui, neîndrăznind să-l întrerup.

— Nu prea înţeleg legătura, am şoptit tîrziu.

Mi s-a păi ut că ghicesc o subtilă, enigmatică satisfac* ţie în privirile lui Albind.

— Comparaţia asta cu mitul gnostic al lui Valentin ara făcut-o oarecum în glumă, ca s& văd in ce fel veţi reacţiona — dacă, bunăoară, veţi surîde fi veţi ridica din umeri, sau dacă veţi cădea pe ginduri. Cum cred că n-a fost nici una nid alta, am să abandonez pe *Scrphia* şi am să mă limitez la Niculina. Trebuie să vă spun, mai întîi, că numele ei nu este Nicvlina Nicolae, ci Elena Niculescu. Mama ei, Irina Bogdan, deşi se născuse boieroaică şi trăise între moşieri şi feciori de bani gata, a avut din tinereţe con/n-ireri socialiste. De aceea, pcate, s-a căsătorit cu un tinăr tipograf, Nicolae Niculescu. Toţi cei care l-au cunoscut spun numai luci uri bune despre el. Era, în orice ua tînăr frumos, inteligent şi foarte muncitor, pentru că a ajuns, destul de repede, directorul celei mai mari tipografii dinainte de război, Monitorul Oficial. Nu se cunosc prea bine ideile lui politice, dar nu erau, desigur, cele ale sjţiei, pentru că la declai^rta războiului a ţinut sâ ple.'e pe front, deşi ar fi putut rămîne mobilizat pe loc, la Moni- t-vul Oficial. A căzut };ri::o> jer şi după'cîtva timp soţ’a a aflat de moartea lui prin Crucea Roşie. Elena, sau cum îşi zice ea acum, Niculina, s-a născut curind după ce tatăl ei plecase pe front. Deci, nu l-a cunoscut decît din fotografii.

Se opri şi îşi aprinse o altă ţigară.

— Şi cu toate acestea, Niculina este sigură că tatăl ei n-a murit în lagăr.

— E adevărat, reluă Albini. A fost repatriat în 1950 ; dar Niculina, care avea atunci 9 ani, n-a

aflat asta decît mult mai tîrziu. De altfel, foarte curind, familia a început să creadă că repatrierea lui Nicolae Niculescu fusese doar un zvon, pentru că n-au primit nici un semn de viaţă de la el, nici din lagăr, nici după ce-a ajuns în ţară...

— Şi cu toate accstea, se pare că n-a fost doar un zvon.

— Şi asta e adevărat. Există dovezi precise că a trecut Prutul cu un grup de prizonieri repatriaţi, şi că a rănias cîteva zile într-o gară din Moldova, aşteptînd să se formeze trenul pentru Bucureşti. Dar asta e tot După aceea, i s-a pierdut urma. Nu există nici o dovadă că a murit, sau că şi-a schimbat numele şi a rămas în vreun sat din Moldova, sau că ar fi trecut graniţa înapoi în Rusia. Pur şi simplu, a dispărut. Asta înseamnă, foarte probabil, ci» a murit. Aşa a crezut şi Niculina pînă mai acum cinci ani. Mama ei murise cu un an înainte, în 1960. Se stinsese tot atît de discret pe cît trăise. Pentru că trăise exclusiv pentru ; fata ei, mai precis pentru educaţia ei. Intr-adevăr, fata, ‘ foarte inteligentă, şi-a însuşit o cultură, am putea spune, excepţională. i

— Dă lecţii de franceză şi latină...

Albini mă privi curios, şi, mi se păru, uşor dezamăgit. *i*

— Asta n-ar fi nimic. Prietenii şi colegii ei o socoteau : o a doua Iulia Hasdeu. Cunoaşte multe alte lucruri în afară de latină şi franceză. A studiat şi muzica, şi teatrul, şi a urmat multe cursuri la Facultatea de Litere.

— E adevărat! am exclamat deodată. A studiat Literele. Cunoaşte pe dinafară *Odiseea !*

i — Din păcate, continuă Albini ca şi cum nu m-ar fi; auzit, acum vreo cinci ani a întîlnit pe unul din ofiţerii repatriaţi, care se împrietenise cu tatăl ei; nu se cunoscu- , seră în lagărul din Rusia, ci în Moldova, cînd aşteptau să se formeze trenul pentru Bucureşti. Asta a fost de ajuns ca s-o scoată din minţi. S-a convins — nimeni nu înţelege T de ce, pentru că acel ofiţer nu i-a putut spune mai mult / decît ştim şi noi —, s-a convins că tatăl ei trăieşte. Şi s-a hotărît să-l caute.

— Dar cum ? l-am întrebat.

Albini ridică din umeri.

— Nu avem acum timp să intrăm în amănunte. Evident, trebuia să caute mai întîi pe toţi cei care 11 cunoscuseră pe tatăl ei, în special pe cei cu care stătuse de vpibâ în acele cîteva zile cînd aşteptau formarea trenului. Dar trebuia să dea de urma lor, să afle dacă mai trăiesc şi unde trăiesc. Toate aceste cercetări implicau nu numai timp şi cheltuială, dar mai ales nenumărate vize şi permise speciale. Aşadar, cunoştinţe şi legături cu cine trebuie. Ca să le obţină, Niculina nu s-a dat înapoi de la nimic. Cum era tînără şi foarte frumoasă, nu i-a fost greu să intre in graţiile diverşilor şefi şi dircctori de la diferitele servicii de care avea nevoie. Curînd i s-a dus vestea, şi nu numai în Capitală, că ar fi cea mai excentrică cocotă de după război. Dacă n-ar fi fost protejata unui foarte important personagiu, probabil că ar fi dispărut din circulaţie, mai ales că fusese eliminată de la Teatrul Naţional şi nu reuşea să-şi găsească loc la nici o trupă din Capitală.

— Aproape ƒă nu-mi vine să cred, am şoptit.

1
1
1

N-a trecut o săptămînă de cînd am văzut-o jucînd şi de cînd am ascultat-o vorbind despre Hegel...

— E drept, acum, în ultima vreme, s-a schimbat, continuă Albini. Poate, influenţa lui Thanase. sau logodna cu Serdaru... Dar dramele pe care le-a provocat Veronica Bogdan, cum se numea pe atunci, încă nu s-au încheiat. Repet, nu pot intra în amănunte. Destul să vă spun că, *la nivelul cel mai ina}t,* multe căsnicii au fost ruinate şi multe cariere au fost compromise. Dar, trebuie să recunosc, adăogă zîmbind amar, Veronica-Niculina are noroc : mai precis, îşi găseşte întotdeauna, în orice încurcătură s-ar afla, un protector destul de puternic. Deşi, nu se ştie niciodată ce poate aduce viitorul...

Au urmat cîteva clipe de tăcere.,

— Şi tatăl, am întrebat. îşi mai caută tatăl ?

*

1
1
2

— Probabil că îl cautâ, dar cu alte mijloace, mai discrete. în orice caz, cercetările ei n-au mai dat prilej la noi scandaluri publice...

Am avut impresia că, în timp ce-şi stingea pe îndelete ţigara. Albini se întreba dacă ar trebui să mai adaoge şi alte amănunte.

— îmi cer iertare pentru această prea lungă introducere. Dar am voit să vă informez cît mai precis, ca să înţelegeţi de ce ar fi bine să atrageţi atenţia Maestrului. Ar fi păcat ca un mare scriitor ca A.D.P., academician şi artist emerit al poporului, una din gloriile neamului, ar fi păcat să se lase antrenat intr-o intimitate, care ar putea deveni riscantă, cu aceşti tineri...

— Evident, am să-i spun tot ce mi-aţi spus. Deşi nu* înţeleg...

i»

— Pentru că şi despre Laurian Serdaru ar fi multe de spus, continuă Albini. De mulţi ani ar fi putut ajunge campion internaţional de înot, dar de cîte ori se prezintă la un concurs — mai precis, este silit de superiorii lui să se prezinte — eşuează lamentabil. Unii spun că o face într-adins. Asta ne dâ de gîndit. In cel mai bun caz* e suspect. Pretinde că e actor, şi a urmat intr-adevăr Conservatorul, dar e mare meşter în diverse instrumente muzicale ieşite din uz. Şi totuşi, în loc să-şi pună în valoare aceste talente, preferă să facă figuraţie în trupe de provincie.

—Dar acum face parte din trupa lui Ieronim Thanase, am exclamat.

Albini mă privi dig nou, aproape cu severitate.

— Asta e '«Ită poveste, adăogă ridieîndu-se din

fotoliu.

13

In aceeaşi seară mi-a telefonat A.D.P. Ghicise deja, de la Ecaterina, că terminasem de dactilografiat Introducerea, şi m-a felicitat de mai multe ori, cu căldură. Pro* fitînd de prima pauză, am şoptit.

- — Azi după-amiază am avut o vizită neaşteptată. Emanoil Albini.

Am avut impresia că vestea nu l-a surprins prea mult.

— Spune înainte, m-a îndemnat. Te ascult.

I-am rezumat convorbirea, fără să insist asupra episodului „Veronica Bogdan", dar subliniind insistenţa lui Albini că „intimitatea cu aceşti tineri ar putea deveni riscantă"...

— Prostii ! m-a întrerupt iritat. Nu e nici un risc. Copiii aceştia sunt amîndoi excepţionali...

— Dar Albini spune că...

— Se înşeală, m-a întrerupt din nou. In orice caz, adăogă pe un ton mai liniştit, dacă s-ar ivi cumva dificultăţi, oricare ar fi ele, Ieronim are posibilitatea să lămurească lucrurile...

Eram gata să-i repet ce-mi spusese Albini, că Niculina este aceea care se bucură de înalte protecţii, dar A.D.P, continuă.

— Dar să lăsăm asta. Ai să primeşti, mîine, manuscrisul a două piese. Nu e mare grabă, dar ar fi bine să începi dactilografierea cît mai repede, ca să vedem cîte pagini vor avea.

— *Introducerea* are 99 de pagini.

— Cu atit mai bine! a exclamat. Număr enigmatic. Probabil că aceste două piese nu trec de 150 de pagini. Ani in lucru încă două. Aşa că, dacă telefonează Ghiţă, îi spui că manuscrisul, de circa 400 de pagini dactilografiate, va fi gata înainte de sfîrşitul lui Septembrie...

Mi-am adus atunci aminte că a doua zi, 1 Septembrie, se întoarce Valeria şi că nu voi mai putea rămîne toată ziua în strada Fîntînelor. Ca şi cum mi-ar fi ghicit cîn- dul, A.D.P. mă întreabă.

— Dar ce ai ? Te sperie numărul paginilor ?

— Nu ! nu ! am încercat să protestez.

— Dar ai să-ţi primeşti curînd şi recompensa. Ai să vezi atunci că merita să faci acest efort... Curaj ! Am să-ţi telefonez în cîteva zile, să aflu noutăţile.

Ştiam că singurele noutăţi care-1 interesează erau eventualele conversaţii cu Ghiţă Horia şi numărul de pagini al celor două piese. Nu cred că-1 interesau prea mult opiniile mele asupra producţiei lui literare.

După zece minute m-a chemat din nou la telefon.

— Am uitat eeea ce era mai important. Te rog să împachetezi bine mapa cu manuscrisul *Introducerii,* s-o sigilezi şi s-o predai, mîine, motociclistului. Il pui să semneze de primire...

A doua zi, Valeria mi-a telefonat tocmai cînd începusem să descifrez manuscrisul primei piese.

— Intîlnire într-o jumătate de ceas, mi-a şoptit.

— Imposibil 1 am exclamat. A.D.P. mi-a

trimis chiar acum un manuscris important. Am să-ţi explic diseară.

Mai îngăduie-mi după-amiaza asta. Trec cu să te iau pe la şapte... Alo ! Alo !

Nu remarcasem cînd închisese telefonul. Am făcut de mai multe ori numărul ei de-acasă, dar n-a mai răspuns. Eram enervat; eram mai ales iritat de lipsa mea de tact ; aş fi putut foarte bine amîna pînă a doua zi lectura piesei. Dar, recunosc, mă intrigaseră peste măsură cele cîteva pagini pe care apucasem să le citesc. Nu înţelegeam de ce, după ce precizase că acţiunea se petrece în zilele noastre, într-un parc, toamna, şi începea să se audă din culise conversaţia unei tinere perechi, A.D.P. scrie : „Conversaţia poate fi găsită în orice roman francez de la Stendhal încoace pînă la Proust inclusiv. Dar nu trebuie să dureze mai mult de 3—4 minute. Ultima frază va fi vorbită de un bărbat (nu neapărat cel a cărui voce fusese auzită pînă atunci). Apoi apare pe scenă o tînără, îmbrăcată destul de simplu, cu o carte deschisă în mînă, răsfoind-o la întîm- plare, încercînd să găsească o replică adecvată".

Ajunsesem aici cînd sunase telefonul.. Am recitit pasajul, d$r nu mă puteam concentra, gîndul îmi alerga necontenit la Valeria. Puţină prezenţă de spirit, îmi spuneam, şi totul s-ar fi desfăşurat după obicei. I-aş fi putut spune, în glumă : de ce exact o jumătate de ceas ? poate 25 sau 45 de minute — sau cam aşa ceva.

M-am trezit că citisem vreo cinci pagini fără să-mi ' amintesc ce citisem. Am încercat din nou să telefonez, dar suna ocupat. Cînd, după cîteva minute, am încercat din nou, Valeria n-a răspuns. Ca să mă liniştesc, am început să dactilografiez manuscrisul. Băteam la maşină în chip mecanic,

fără să urmăresc sensul dialogurilor. Din cînd în cînd, mă opream ca să descifrez o replică sau o indicaţie adăogată, cu creion roşu, în marginea paginei. Cum nu prea înţelegeam despre ce era vorba, nu eram in- totdeauna sigur că descifrasem corect. Erau unelie pagini în care recunoşteam influenţa „spectacolului", aşa cum îi concepeau Ieronim şi ceilalţi- Bunăoară, la un moment dat A.D.P. scrie : „Aici, cititorul e sfătuit să asculte, la patefon, Adsgio de Albinoni. La reprezentare, trebuie utilizat un disc stereofonic".

Dar erau şi indicaţii enigmatice, de exemplu : „Ajuns la acest pasaj, cititorul e sfătuit să închidă cartea şi să se plimbe pe stradă (de preferinţă, o stradă liniştită, cu mulţi arbori), nu mai mult de o jumătate de ceas. Dar în tot acest timp, va trebui să se menţină în atmosfera ultimelor scene, să încerce să recapituleze dialogurile în ordine inversă, pleeînd adică de la ultima replică pe care a citit-o Şi ajungînd la prima frază pe care a pronunţat-o tînăra după ce-a intrat in scenă“. Sau, alt exemplu : „După ce al doilea astrolog îşi încheie monologul, cititorul e sfătuit să deschidă, la pagina 29, prima carte pe care o are la îndemînă,. şi să citească cu glas tare 15—20 de rînduri, si- lindu-se în acelaşi timp să găsească, adică să inventeze, legătura între cele două texte. Dacă în volumul pe care îl deschide pagina 29 este albă, înseamnă că exerciţiul n-a reuşit. In acest caz, trebuie reluată de la început scena celor doi astrologi. Evident» la reprezentare, regizorul va avea grijă să verifice în prealabil toate cărţile care se găsesc în mica bibliotecă din faţa «scenei, eliminind volumele în care pagina 29 este albă".

Descifrînd şi dactilografiind monologul celui

de al doilea astrolog, mă . tot întrebam cum şi cînd au apărut ei în scenă. Am recitit atunci ultimele zece pagini şi am înţeles că erau aceiaşi doi bărbaţi de la început care, fără motiv aparent, încep să se declare „astrologi" şi să se adreseze unul altuia cu acest titlu. Nu mă puteam concentra îndeajuns ca să înţeleg dacă din acel moment comportamentul şt vocabularul lor se schimbaseră. Acţiunea

dacă sc poate vorbi de acţiune, nu implica nici un element ocult s„u magic. Iar titlurile — pentru că piesa avea trei titluri, două pentru lectură şi unul pentru reprezentare
— nu contribuiau prea mult la descifrarea „mesajului" (al doilea personagiu feminin intra în scenă purtînd un mic obiect : A.D.P. indica : „destul de modest ca să nu atragă imediat atenţia, un ou colorat, un ghem de lină,- un ceas de modă veche, cu sau fără lanţ etc.“ — şi arătîndu-1 publicului, strigă : „Atenţie ! spectacolul nostru, chiar dacă vă tulbură sau vă indignează, este purtătorul unui mesaj. Siliii-v^ să-l ghiciţi, cît mai e timp !...“). Titlurile pentru cititori erau : *Leduri din ceilalţi* şi *Invitaţie la voi acasă,* iar pentru reprezentare : *La început a fost sjîrşitul...*

Mâ aii- m în mijlocul paginei 42 — tocmai apăruse al cincilca personagiu, un marinar străin, vorbind o limbă neînţeleasă cititorilor, spectatorilor şi celor doi actori (astrologi ?), dar pe care o înţelegeau, şi o traduceau pe loc, cele două personagii feminine — cînd a sunat telefonul.

— Te-am iertat, şopti Valeria. Dar treci să mă iei la şase...

Nu mi-am putut închipui pînă atunci că doar cîteva cuvinte pot face un om fericit. M-am uitat la ceas : cinci şi cinci minute. Am îndesat manuscrisele în servietă şi am pornit emoţionat spre casă.

14

Către dimineaţă am înţeles că nu mai puteam adormi. Mi-am îmbrăcat halatul şi, în vîrful picioarelor, ca să n-o deştept pe Valeria, am treojit în birou. încă nu se luminase de ziuă. Am aprins lampa şi am scos din servietă manuscrisul piesei *La început a fost sfîrşitul.* Dar zadarnic încercam să înţeleg paginile pe care le parcurgeam. Mă întrebam, îngrijorat, dacă A.D.P. nu-şi faco iluzii crezînd că e înzestrat pentru teatru. Îi auzeam deja pe colegii şi duşmanii lui amuzîndu-se de cele trei titluri ale piesei şi de atîtea dialoguri provocator extravagante. Mi se părea vulnerabil mai ales prin ceea ce el, A.D.P., socotea probabil drept marea lui contribuţie la arta dramatică : inovaţiile, oarecum artificiale, epigonice, amintind experienţele primilor surrealişti. începeam deja să sufăr ; era nedrept ca un mare scriitor ca el, în amurgul vieţii, să se compromită într-un chip atît de ridicol. Singura speranţă era ca Ghiţă Horia să-i refuze manuscrisul.

La început a fost sfîrşitul se încheia cu o scurtă scenă în care toate cele cinci personagii recitau, sau psalmodiau, un text curios, dar, mi s-a părut, foarte bine scris, care se transforma pe nesimţite într-o admirabilă poveste, un fel de mit cosmogonic, evocînd apariţia luminii deasupra oceanului primordial, şi apoi, în chiar ultima fraza, pro- clamînd victoria Demiurgului şi exaltînd majestatea Creaţiei. Am întors emoţionat această ultimă pagină şi m-a Burprins, pentru că nu-mi închipuiam că mai putea urma altceva, m-a surprins Epilogul. A.D.P. se adresa direct

cititorului: „Dacă ai avut cumva curiozitatea să citeşti în întregime această piesă, cea mai caritabilă observaţie pe care o vei fi făcut, iubite cititor, este că n-iai înţeles nimic. Şi ai dreptate. Acesta a fost şi gîndul meu scriind *La* început *a fost sfîrşitul.* L.a început a fost ceea ce va fi şi la sfîrşit, şi apoi din nou la început — la început a fost haosul. Dar din acest haos va lua fiinţă o lume nouă, căci, spre deosebire de celelalte haosuri şi neanturi pe care le cunoaştem, vai! atît de bine — *acesta va fi un haos cosmogonic.* Din el se va crea Universul imaginar pe care îndrăznesc să-l prezint în mai multe volume, un Univers *dramatic,* adieri creat anume pentru spectacol — şi care numai întîmplător e semnat cu numele meu. Autorii lui sunt nenumăraţi. AU cilit deci — şi sper că într-o zi o veţi putea contempla într-o sală de spectacol — descrierea dramatică a u iui tip de descompunere şi haos, care în curînd va da naştere unei lumi noi, cu toate virtualităţile intacte. Ultima scenă încheie această cosmogonie. Căci nu trebuie să ne închipuim că orice haos şi orice cosmogonie seamănă cu modelele tradiţionale pe care le cunoaştem dacă nu din *Rig Veda* şi *Enuma elish,* cel puţin, din Biblie şi din Hesiod..."

Valeria m-a găsit la birou, dormind cu capul pe manuscris.

— A.D J\ este un mare autor dramatic, i-am spus. Dar mi-e teamă că nu va fi înţeles.

Din fericire, deşi eram încă obosit şi somnoros, n-am repetat aceeaşi formulă cînd, cîteva ceasuri mai tîrziu, mi-a telefonat Ghiţă Horia.

— l&te a dramaturgie foarte originală*, in

prelungirea teatrului zis al absurdului. Continuă' pe Eugenlonescu şi pe Becket, dar profită şi de experienţele lui Ieronim Thanase.

— Adică, ce vrei să spui ? m^a întrebat Horia.

Am încercat să-i explic, fără să intru în amănunte, că A.t).P. anticipează un „teatru al ‘ viitorului", şi de aceea piesele lui trebuiesc întîi citite şi meditate, în aşteptarea marilor regizori ai viitorului.

— In orice caz, l-am asigurat, manuscrisul va avea circa 400 de pagini şi va fi gata la sfîrşitul lunii.

Sperasem, zadarnic, că numeroasele cafele pe care mi le adusese Ecaterina vor sfîrşi prin a-şi face efectul. M-am încăpăţînat, totuşi, să rămîn toată după-amiaza la maşina de scris, descifrind şi dactilografiind ca un somnambul. Dar de dte ori terminam o nouă pagină, simţeam o ciudată, neînţeleasă satisfacţie. Parcă m-aş fi aflat angajat într-un concurs din care trebuia, cu orice preţ, să ies învingător. Către seară, îmi mai rămîneau de dactilografiat ultima scenă şi *Epilogul.* M-am întors acasă istovit, şi totuşi mîndru, aproape triumfător.

De-abia a doua zi, după ce încheiasem *Epilogul,* am îndrăznit'să deschid cel’alt manuscris. Era scris, parcă, şi mai neglijent, cînd cu cerneală, cînd cu creionul roşu. Avea numai două titluri : Mărfuri *eroice,* pentru cititori. Şi Războiul *Troiei,* pentru spectacol. Dar, cum mă aşteptam, pînă la pagină 14, unde ajunsesem cînd a sunat telefonul, nu întîlnisem nici o aluzie la Troia.

— Ei I ce noutăţi ? m-aîntîinpinat A.D.P.

Nu-i venea să creadă cînd i-am spus că piesa

era deja bătută la maşină şi că avea 103 pagini.

—Este pasionantă, dar laprimajfectură textul mi s-a părut dificili De ce nu publicaţii ***Epilogul*** *ca* un ***Prolog*** ?

A început să rîdă, foarte bine dispus.

■— Ideca asia m-a tentat şi pe mine, dar trebuie să jucăm jocul cît se poate de onest : dacă anunţ cititorul de la început că nu va înţelege nimic, şi că asta a fost şi intenţia autorului, lectura nu va provoca şocul necesar. Pentru că, ai văzut foarte bine, cititorul *trebuie* şocat, speriat, indignat. Numai după aceca poate avea loc *meta- noia,* cum spune Niculina, „răsturnarea[11], trezirea, reintegrarea. Cred că ai înţeles că în acest haos bogat în virtualităţi, anumiţi indivizi se pot realiza *chiar* acum, pe *loc,* în mijlocul descompunerii generale ; ei nu sunt obligaţi, ca toţi ceilalţi, să aştepte o nouă Creaţie pentru ca să-şi poată regăsi plenitudinea...

îl urmăream cu greutate, şi c probabil că A.D.P. a ghicit încurcătura mea, pentru câ s-a întrerupt brusc.

— Dar, nu pentru asta tc-am chemai, reluă după o pauză. Am avut adineaori o lungă convorbire cu Ghiţă. Mi-a repetat ce i-ai spus ieri, că piesele pe care' le scriu **sunt în** prelungirea toalrului absurdului, şi mi-a mărturisii că asta ar putea ridica anumite obiecţii...

— îmi pare rău... am început.

— Nu e vina dumilale, m-a întrerupt. In orice caz, cînd va citi textul va fi şi el şocat. Iar ceilalţi toţi care, în ordine ierarhică, îl vor citi după el vor fi chiar speriaţi şi înţelegi... Deci, am căzut amîndoi de acord să avem gata pregătit, pentru orice eventualitate, volumul I din Memorii. Cred

că cel mai bun lucru este să încheiem volumul acolo unde ne-am întrerupt ultima oară. Te rog verifică încă o dată textul, pentru că dacă Ghiţă ezită să pu- blicc *Teatrul...* Deşi, îţi mărturisesc, mi-ar părea foarte rău, adăogă.

— Ce fac cu *Războiul Troiei ?* l-am întrebat. întrerup lucrul ca să pun la punct *Memoriile ?*

— Nu, nu ! Asta în nici un caz. Piesele au prioritate ! Te ocupi de *Memorii* printre picături. Săptămîna viitoare

vei primi celelalte două piese — cele mai bune, după pa* rerea mea. Curaj, Eusebiu !

Nu voi uita cit voi trăi acea lună Septembrie 1966. Insomniile s-au ţinut lanţ, şi după o săptămînă a trebuit sî iau somnifere, ca să pot dormi măcar 3—4 ceasuri, către dimineaţă. Dar în timpul zilei eram ameţit şi, cu mari eforturi, abia reuşeam să descifrez manuscrisele lui A.D.P.

în după-amiaza de 9 Septembrie, cînd tocmai terminasem de dactilografiat Războiul *Troiei,* uşa de la- salon s-a deschis pe neaşteptate. Am rămas încremenit privindu-1, în pantaloni de flanelă şi cămaşă colorată, bronzat, cu părul adus pe frunte, ca un breton, A.D.P. părea cu zece ani mai tînăr. M-a strîns în braţe (cum nu făcuse niciodată, pînă atunci) şi a exclamat, rîzînd.

— Eusebiu, am copii mari. Trebuie să par şi eu mai tînăr..,

Dar după ce s-a aşezat în fotoliul lui de la birou şi m-a privit cu atenţie, a devenit serios.

— Ce se întîmplă cu dumneata ? Eşti foarte palid şi arăţi obosit.

—■ De la o vreme, sufăr de insomnii. Calc pe urmele lui Albini, Va trebui, poaţe, să citesc şi eu pe gnostici...

Şi i-am povestit tot ce-mi spusese despre Valentin şi despre *Sophia* care-şi caută Tatăl, şi toate cîte au urmat. Am îndrăznit să-i vorbesc, în treacăt, şi despre simetria pe care a remarcat-o Albini între *Sophia* şi Niculina, des* pre crizele care le-au provocat eforturile lor de a-şi cunoaşte Tatăl. M-a ascultat cu cea mai mare atenţie.

1
1
1

— Foarte interesant! a exclamat. Acest Albini este un om care merită să fie cunoscut. Are lecturi curioase, aş zice chiar singulare.

& tăcut citva timp, zâmbind absent.

*

— Dar nu trebuie să te laş£ impresionat de ce ţi-a sfius,, a reluat eobarînd gfesuL îţi aâuei aminte dfe tfiiăru] foarte brun care te-a adus cu maşina ? Aflâ că- e fSttt Numărului. Doi, şi că deşi are fit faţa lui vutoruP politie pe care-1 ghiceşti, lucrează cu Ieronim. Mai mult, practică toate exerciţiile indicate de Ieronim ; le practică cu ştirea şi consimţământul părinţilor. Asta rămîne între noi. Şi tot intre noi rămîne şi acest detaliu : băiatul era gîn- gav, s-ar spune, din naştere, şi pfnă mai acum cîţiva ani nu putea pronunţa anumite consonante sau nu ştiu ce diftonguri. A terminat liceul şi a fost admis în. Universitate datorită exclusiv situaţiei tatălui Mulţi din profesorii şi colegii lui îl considerau aproape un debil mintal. Dar tînărul s-a dovedit a fi, dimpotrivă, destul de înzestrat. înţelegi acum de ce îi sunt, toţi, recunoscători lui Ieronim.

Apoi a schimbat vorba. Mi-a spus că a venit pentru 24 de ore ; l-a adus băiatul Numărului Doi, în maşina lui, şi vor cina împreună, în oraş. Publicarea *Teatrului* este un lucru prea important — pentru el şi pentru noi toţi — ca să nu încerce tot ce-i stă în putinţă ca s-o asigure, şi asta cît mai curînd. Ghiar dacă va fi o ediţie cu tiraj limitat.

A desfăcut pachetul pe care, intrfnd, îl aşezase pe birou şi scoase un dosar, mi s-a părut, destul

de voluminos,

— Ai aici manuserisefe a încă două piese, amîndouă ceva mai lungi dedt primele. Din păcate, le-am scris cu creionul', şi numai dumneata eşti în stare să descifrezi — şi uneori< să ghiceşti — infernala[1] mea grafie. Cum stai cu *Războiul Troiei ?*

no

— Am termînaft-o în c&ipa «îsd intraţi pe uşă.

—Brav© 1 Eşti unic 1.. >j>i cînd crezi că ai putea preda l'J* Horia manuscrisul *Memoriilor* ?

Am ridicat încurcat din umeri.

— <Dacă aş putea dormi bine o noapte, două, l-aş putea pune la punct la începutul săptămînii viitoare.

— Eşti extraordinar ! îţi răsune, deci, acum, să te concentrezi asupra pieselor III şi IV. Dar ca să te poţi concentra, trebuie să te odihneşti — şi să încerci să dormi. Dacă pajii fără somnifere... Ia, te rog. manuscrisele la dumneata acasă şi stai în pat toată ziua de mîine. Eu, probabil, voi rămîne pînă mîine seară sau poimîine dimineaţa. la orice caz îţi voi tdlefona acasă, poimîine dimineaţa, să văd cum te mai simţi.

Aş fi vrut să-l întreb câteva lucruri în legătură, mai ales, cu Albini, Niculina şi Serdaru, dar aveam impresia că vrea «ă scape cit mai repede de mine, şi am plecat. Cînd, acasă, am deschis dosarul şi am început să descifrez manuscrisele* m-am îngrozit. Erau aproape ilizibile; cu atîtea cuvinte prescurtate, reduse uneori la două litere, s-ar fi spus că A.D.P. le scrisese în transă. Trebuia

să descifrez tînd cu rînd. Dacă am fi fofit împreună şi mi le-ar fi dictat el, dactilografierea ar & mers mult mai repede, ^ar, descifrînd la intîmplare cîteva pagini, mi s-a părut c& «unt mai puţin excentrice. Am întîlnit chiar paaagii emoţionante, semănind cu poemele orientale mistico-erotice. Dar «u-mi dau seama de restul lor într-o dramă intitulată : *Principatele unite.*

Cînd mi-a telefonat, în dimineaţa plecării, eram mai BRteţSt ca niciodată. încercasem să dorm fără somnifere, •dar nu adormisem decît spre ziuă.

—Situaţia pare mult mâi favorabilă dccît şi-o închipuise Ghiţă, m-a asigurat. Foarte probabil, ambele volume vor putea apare în acelaşi timp, la începutul lui Ianuarie... Sper că de aici înainte ai să poţi adormi din ce în ce mai bine.

In strada Fîntînelor, Ecaterina mă aştepta în salon.

— Am avut tot felul de oaspeţi, mi-a spus zîmbind misterios. Au venit în mai multe maşini, una mai elegantă decît alta. S-a băut şampanie... Iar unul din invitaţi...

E curios cum am uitat ce mi-a spus în continuare, deşi o ascultasem silindu-mă şi eu să zîmbesc, prefăcîndu-mă interesat de toate aceste amănunte. Ziua a trecut fără să-mi dau seama, descifrînd şi bătînd la maşină cuvînt cu cuvînt, ca un începător. Pînă scara, de-abia ajunsesem la pagina 12. Dar nu reţinusem nimic din acest text, în afară de faptul că cei doi protagonişti îşi povesteau unul altuia visele, şi A.D.P. invita cititorul să repete exerciţiul cu un prieten sau o prietenă (dar, preciza, în nici un caz cu un membru al familiei).

Valeria nu credea că voi reuşi să termin lucrul pînă la 25—26 Septembrie, aşa cum făgăduisem. Şi cu toate acestea, fără să-mi dau seama prin ce miracol reuşisem această performanţă, în dimineaţa de 25 Septembrie i-am telefonat lui Ghiţă Horia, anunţindu-1 că întreg volumul de *Teatru — Introducerea* şi cele patru piese (398 de pagini) — îi stă la dispoziţie. M-a întrebat ce spune A.D.P. Foarte sincer, i-am răspuns că nu ştiu. Ultima oară, în ziua de 20 Septembrie, îmi telefonase de la

Sibiu. Atunci, obosit, cum eram, n-am înţeles la ce a făcut aluzie spu- nindu-mi că pe măsură ce anamneza progresează, călătoria care va avea o mare importanţă în viaţa mea devine tot mai certă...

— Poate avea loc orielnd după 15 Octombrie. In orice caz, fii pregătit pentru orice eventualitate...

Spre surpriza noastră, a mea şi a Valeriei, în noaptea aceea am adormit tndată ce-am pus capul pe pernă, şi nu m-am deşteptat decît a doua zi la prînz.

— Dar cine e Euridice ? m-a întrebat Valeria, încrun- tindu-se. I-ai vorbit tot timpul în somn...

15

A.D.P. a avut dreptate. Acea călătorie — recompensa pe care mi-o făgăduise — a jucat un rol hotărîtor In viaţa mea.

In dupâ-amiaza de 15 Octombrie mă aştepta in faţa bibliotecii. Şi, cu un ton oarecare, mi-a spus.

— Eşti trimis în misiune culturală. Două luni, cu diurna în valută forte. Ce preferi : India sau Statele Unite?

India l am şoptit, emoţionat.

■— Ai ales foarte bine ! Dar să ştii că trebuie să pled în cîteva zile.

Am avut impresia că, în afară de satisfacţia că reuşise să-ral obţină această călătorie excepţională, şi pentru motive pe care nu le ghiceam, A.D.P. era încîntat că voi lipsi două luni din Capitală. M-a surprins in special uşurinţa cu care acceptase absenta mea tocmai în momentul cînd avea mai multă nevoie, de nune. Intr-adevăr, şpal- tele celor două volume trebuiau corectate la începutul lui Noiembrie, şi A.D.P. avea oroare de corecturi. Fără îndoială îşi asigurase, th afară de corectorii Editurei, colaborarea altcuiva.

Treceam pentru întîia oară frontierele Europei. Şi tot pentru întîia oară scriam şi altceva decît texte şi scrisori în numele lui A.D.P- Spre surpriza, şi marea meabucurie, paginile pe care le-am trimis, cu regularitate, in fiecare săplămînă, *Gazetei Literare,* au avut mare succes. „Ai reinventat reportajul literar şi ai reabilitat literatura exotică[11], mi-a scris A.D.P. la Delhi („Reportajele" erau, de fapt, adevăratele mele scrisori către Valeria). Iar după ce-a citit impresiile din Hardwar şi Rishikesh, m-a felicitat, precizînd : „M-am convins acum că lectura celor patru piese a avut rezultatul pe care-1 scontam. Ai să înţelegi, la întoarcere, lucruri pe care foarte puţini alţii le înţeleg".

La întoarcere, înainte chiar de a da ochii cu Valeria (era incă la birou), am găsit, introdusă pe sub uşă, scrisoarea Ecaterinei. O scrisese chiar în dimineaţa aceea. Mă anunţa că Maestrul plecase din nou, fără să spună unde, ţi nici cînd se va întoarce. Trebuie neapărat (subliniase cuvîntul) să-mi vorbească, dar nu la mine acasă, şi nici în strada Fîntînelor. Propunea să ne întttnim, ca *din* tn- *tîmplare* (subliniat), pe una din străzile din jurul Statuei; ea se va plimba în fiecare dimineaţă între 10 şi 11, şi din nou după-amiezile, între 4 şi 5.

Am telefonat totuşi în strada Fintînelor. Mi-a răspuns e voce necunoscută, ursuză, de bărbat. îndată ce mi-am rostit numele, tînărul a devenit afabil. Era Nicolaie Voi- nea, locţiitorul meu; el se ocupase de corecturi şi de corespondenţă. Maestrul se afla in Transilvania, într-un sat din

apropierea Sibiului, asistînd la repetiţiile spectacolului pe care-1 pregătea Ieronlm.

A încheiat spunîndu-mi că va telefona chiar în seara aceea lui A.D.P., şi, foarte probabil. Maestrul mă va chema el la telefon a doua zi de dimineaţă.

Nu apucascm şă-mi desfac valizş, cînd se întoarse Valeria. Primul lucru pe care mi l-a spus a fost data pe care o fixase pentru nunvâ : 29 Decembrie, adică în opt zile.

— E ziua mea de naştere, a adăogat, zîmbind încurcată. Am privit-o surprins, încercSnd să ghicesc la ce. face aluzie.

— Totdeauna mi-ai spus că ziua t<a de naştere e 29 Ianuarie. Şi tot aşa scrie şi în buletinul populaţiei.

— Voiam să mă întineresc cu un an, îmi explică roşind uşor. Mi se părea ridicol că pentru două, trei zile... înţelegi ce vreau să spun...

Atunci a sunat telefonul, şi am ridicat cu emoţie receptorul. Eram aproape sigur că mă cheamă A.D.P.

— Bine că te-ai întors la timp ! exclamă. Mi-era teamă că ai să mai rămîi cîteva zile la Pondichery. Şi ar fi fost mare păcat! Ne apropiem de...

Apoi ni s-a întrerupt comunicarea şi am trînlit plictisit receptorul in furcă. Au trecut vreo zece minute pînă ce telefonul a sunat din nou. De data aceasta, vocea era depărtată, .sugrumată, şi înţelegeam cu greu cuvintele.

— Lucruri foarte importante... Dar nu ştiu ce se in- tîmplă. Dumneata mă auzi ? Repet : *Foarte importante !* Mă auzi ?... Atunci e inutil... Am să

revin mîine, la aceeaşi oră.

— Ce spunea ? întrebă Valeria văzîndu-mă dezamăgit.

Am ridicat din umeri.

— N-am înţeles mare lucru. Se auzea foarte prost. Probabil că vorbea din satul acela de lingă Sibiu.

— Atunci e din cauza zăpezii, mă întrerupse Valeria. Iţi tot Nordul Transilvaniei ninge întruna de două zile şi două nopţi...

— Dar ce crezi că voia să-ţi spună ?

— repetat de -mai' multe ori. ca e vorba de ceva *foarte- important':* Probabil îli legătură cu spectacolul pe care-l! pregăteşte Ieronim. Amafîat asta adineaori,de la „locţiitorul" meu, un anume Nicolaie Voinea. Se pare că A.D.P: asistă la toate repetiţiile. Ufideva într-un sat de lingă Sibiu,

Valeria căzu- deodată pe gîhduri.

— Dar sper că Va veni la nuntă, vorbi tîrziu. înţeleg că n-a vrut să ne-cunune el, oă n-a vrut măcar să fie martor, darsper că va veni la nuntă» Toţi ai mei, şi mai ales mama, toţi nu aşteaptădeclt asta : să cunoască, *personal*; pe cel mai mare scriitor român în viaţă...

Mi-am dat" atunci seama că de cînd intrase pe uşă, Valeria nu-mi pusese nici o întrebare în legătură cu călătoria mea în Orient, şi mei eu nu o întrebasem nimic de'tot ce făcuse în cele două luni cît a durat despărţirea- ; nu vorbisem decît despre data nunţii şi despre A.D.P. M-am apropiat rizind de ea şi am cuprins-o în braţe.

— Dar Fandfete n-a pretins niciodată că e cel mai mare scriitor român în viaţă, i-am spus.

— îh orice caz,- sper că va veni la-nuntă, a continuat pe acelaşi ton. Ar fi, pentru noi, dir în prunul iînd pentru mama, ar Ei o mare lovitură.*

'De departe/ Ecaterina părea aceeaşi. îndată ce m-a recunoscut, s-a luminat la faţă şi a grăbit pasul spre mine. Eter abia ii luasem mina şi i-o slrinsesem, cu afecţiune, cînd şi-a întors brusc capul şi a început să cerceteze bănuitor strada, de la un capăt la altul, înălţîndu-şi prudentă privirile către balcoane, furişîndu-le prin curţile pietruite. Niciodată n-o văzusem atit de speriată.

— Nu e nimeni ! am liniştit-o zîmbind.

Continuam să-i string mina, dar şi-a smuls-o deodată,
aproape cu brutalitate, şi şi-a băgat-o ir. buzunarul paltonului, parcă ar fi vrut s-o ascundă. Apoi a izbucnit cu un glas puternic, aproape slrigînd.

— Ce mai faceţi, domnule Eusebiu ? Cînd v-aţi întors ? V-aţi întors abia ieri ?... Ce surpriză plăcută...

Mi s-a părut că-mi făcea semne din ochi, să spun şi eu ceva.

— Ce face Maestrul ? anv întrebat-o.

— Mai tare, te rog, mai .tare, că iar nu mai aud bine...

— *Ce face Maestrul ?* . am repetat cit -am putut mai puternic. Cum merg lucrurile pe acasă ?

Dar, ridicînd brusc glasul, m-am înecat, şi amînceput să tuşesc.

— Acum putem să mergem, mi-a şoptit Ecaterina. Şi dacă vă fac semn cu mănuşa, uite aşa — şi mi-a arătat cum —, vă prefaceţi că iar v

1
2
3

a apucat tuşea... Deci, cum vă spuneam, reluă cu acelaşi glas puternic, toate merg bine...

înaintam încet, unul lingă altul şi, deşi ghicisem de la început că ii este frică, nu izbuteam să înţeleg sensul acestor exagerate măsuri de precauţie.

— Deci, cum vă spuneam, a mal repetat odată, apoi, cvi privirile aţintite în faţa ei,'învîrtind în neştire una din nuinuşi, a început să-ml povestească.

De la plecarea mea se petrecuseră multe în **strada** Fîn- **tinclor.** Niculina şi Serdaru se instalaseră definitiv : dormeau cînd în salon, cînd în birou. Asta n-ar fi fost grav, **dacă** nu s-ar fi perindat atita lume străină **prin** casă, zi şi **noapte,** şi la orice oră din noapte. Odată, trecuse de două **jumătate,** s-a oprit o maşină în faţa casei şi a început să **ciaxoneze.** A sărit din pat şi s-a apropiat de ferestre, să **vadă** ce **se** întîmplă. In timp ce dădea, tremurind, cu mare a-enţie, perdeaua la o parte, a început să se audă, din sa-lon, larmă şi rîsete şi cineva a strigat: Venim ! Venim ! Era o maşină mare şi elegantă, şi chiar atunci cobora acei tînăr foarte brun, care venise de mai multe ori în timpul verii (era, evident, băiatul Numărului Doi). A privit spre ferestrele salonului, apoi s-a adresat, vorbind foarte tare, cuiva din fundul tnaşinei.

— Dă-mi bastonul dumitale să le bat în uşă !

—Poate au confundat datele ! i-a răspuns, cel'alt, cu un glas tot atît de puternic, întinzîndu-i bastonul. (Foarte probabil, era Ieronim Thanase).

Dar în timp ce tînărul se îndrepta spre uşa din faţă, cei care dormiseră în salon, sau în birou, au apărut în capul scării.

— Erau Niculina, Serdaru şi cine altul ? am întrebat.

— Nu ştiu cine erau. Erau trei persoane. N-am recunoscut pe nici unul'. 'Ştiam că „ţinerii căsătoriţi[1]'' — căci aşa le spune Maestrul — dormeau la noi, dar nu i-am recunoscut.... Şi totuşi, ei erau, adăogă coborind şi mai mult glasul, pentru că a doua zi de dimineaţă, cînd am intrat în salon, să le spun că îi aşteaptă cafeaua, nu era nimeni ' şi paturile lor — voţ-ba yine căci n-au paturi, dorm cînd pe canapea, cînd pe saltele — paturile erau făcute. Dar, cum vă spuneam, adăogă ridicînd brusc tonul, şi-mi făcu semn cu mănuşa.

Am început să tuşesc, căutîndu-mi in acelaşi timp batista. La cîţiva metri în faţa noastră, înainta spre noi un bărbat aproape bălrîn, cu un fular bine strîns în jurul gîtului. îndată ce-a trecut, Ecaterina mi-a făcui semn să întorc capul, să văd dacă omul îşi continuă drumul.

— Pentru că nici prin gînd nu vă trece ci ţi sunt şi cine sunt, spuse răsuflînd istovită.

—• Dar Maestrul ? am întrerupt-o. El ce spune ?

In acea noapte, A.D.P. nu era acasă. S-a întors — „din provincie*[1], preciză cu ironie Ecaterina — s-a întors de-abia a treia zi. Şi cînd Ecaterina a înccrcal su-i povestească, a întrerupt-o zîmbind.

— A. fost o greşeală, i-a spus. N-a fost vina lor. Niculina şi Laurian erau siguri că, repetiţiile vor avea loc Miercurea viitoare, la unu noaptea. Aşa îi informase Tu- dorel — este tînărul care doarme la noi, în bucătărie sau pe coridor (am înţeles că

era elevul favorit al lui Serdaru, cel care mă adusese astă-vară, cu maşina la Bucureşti) — Tudorel notase greşit ziua în agenda lui.

— Deci, ăm îndrăznit s-o întrerup, cei trei erau Niculina, Serdaru şi Tudorel.

— Desigur că erau ei, dar cine să-i recunoască? Cine Ştie ce „spectacole[1]* repetaseră în noaptea aceea, înainte de culcare — căci aşa le spune : „spectacole[li]. Şi **ropot** â aproape In fiecare nâaţrte, repetă cu *toate* uşile *închise,* subliaie câutîndu-mi privirile. De obioei numai ei trei şi cu Maestrul, dacă e acasă. Dar uneori se aduni zece, cincisprezece., urai din ei suni înalţi cît uşa. Nu ştiu ce repetă, dar ii aud riâud. cin tind — de alltfel, dntă toţi, foarte frumos, cântă şi in cor, şi fiecare separat, şi au tot felul de instrumente muzicale...

— Ce spun vecinii ?

A întors brusc capul spre mine şi .mi-a zîaibit. Un zîmbet, mi s-a părut, misterios şi totuşi ironic.

— De cînd au aflat cu cine se întîlneşte şi la cine este invitat Maestrui. nu îndrăznesc să spună nimic... Deşi...

Ezită cîteva clipe, apoi mă privi din nou, bănuitoare, parcă ar fi încercat să ghicească ce gîndesc.

— N-ar trebui vă spun, .dar Dumneavoastră, care aii fost mina dreapiă a Maestrului...

— Şi sper să fiu şi de aici înainte, încercai să glumesc, zimbind.

,

— Să dea Dumnezeu ! oftă, dar s-au schimbat atitea de cînd aţi plecat. N-ar trebui să vă spun, dar...

Coborî şi mai mult glasul.

— Din cînd în cînd, către miezul nopţii, o maşină se opreşte în dreptul casei doctorului, ştiţi unde. a treia casă de la colţ, şi rămîne acolo toată noaptea, cu farurile stinse... Dar maşina nu e goală, adăogă. Odată. într-o noapte,

— nu mă deranja muzica, mă învăţasem acum cu repetiţiile, dar parcă aş fi presimţit ceva... — m-am dat jo« din pat şi, în vîrful picioarelor, m-am apropiat de fereastră. Tocmai atunci ieşeau din casă tînărul acela foarte negru şi cu Serdaru. I-am văzut îndreptîndu-se spre maşină : nu ştiu ce-au vorbit cu şoferul,'sau cine o fi fost înăuntru, dar curînd după aceea maşina a pornit încet, tot cu farurile stinse... Şi a mai fost ceva. de-i e un mare secret, n-ar trebui să vă spun...

r — Şti* că poţi avea ţoală încrederea In mii», am meu- rajat-o. Nu ne cunoaştem de ieri, de alaltăieri. Şi suntem amîndoi devotaţi Maestrului... In fond, ce s-ar fi făcut Maestrul fără dumneata şi fără mine- ?

M-a privit cu căldură, recunoscător, dar nu-şi putu înăbuşi suspinul.

— Ştiu, şopti. De aceea trebuie să vă spun. A doua zi după Întâmplarea cu maşina, cînd mă întorceam la Cooperativă, m-a oprit un domn, nici tînăr, nici bătrin, foarte elegant îmbrăcat. Cînd şi-a ridicat pălăria şi m-a salutat, am văzut că era aproape chel. Foarte politicos, şi-a spus

numele, dar acum nu mi~l aduc aminte. (Evident, era Albini). M-a întrebat dacă aveam ştiri de la Dumneavoastră căci, spunea, circulă fel de fel de zvonuri prin oraş, că n-o să vă întoarceţi, că Maestrul v-a convins să rămîneţi acolo, în India, dacă nu definitiv, cel puţin cîţiva ani, pînă va veni şi el...

O ascultam fascinat, neindrăznind s-o întrerup.

— Eu i-am spus adevărul, a continuat Ecaterina, adică ce ştiam de la Editură : că vă întoarceţi pe ziua de 20 sau 21 Decembrie, dar el a schimbat repede vorba, şi mi-a spus că admiră din tinereţe cărţile Maestrului şi de aceea e îngrijorat de tot ce se întîmplă de cîteva luni, că s-au pKns vecinii, că ştie... Mă rog, ştia tot, ştia mai ales ce făceau tinerii căsătoriţi, ştia de spectacolul pe care-l pregătesc. Şi apoi; a scos o carte de vizită şi mi-a spus : se Întîmplă că funcţia pe care o am îmi deschide multe porţi. Dacă vei avea vreodată încurcături, sau orice altfel de probleme, îmi telefonezi la numărul acesta... Am păstrat cartea de vizită, dar nu i-am telefonat, adăogă.

Am răsuflat uşurat şi am început să rîdk

— Va să zică de aceea a intrat spaima in dumneata, şi aproape că nu îndrăzneşti să vorbeşti, nici măcar pe stradă. Ţi-e teamă că te urmăreşte Securitatea.

Ecaterina s-a oprit brusc şi şi-a întors mirată capul spre mine.

— Ce-o sâ-mi facă mie Securitatea ? ! exclamă.. Eu îmi văd dc treaba mea. Nu mă ocup nici de politică, nici de altceva*..

— Atunci, dacă ştii că nu eşti urmărită, de ce

atîtea precauţii ?

— Dacă m-aţi fi lăsat să termin, şopti, aţi fi înţeles dc ce mi-e frică... Şi cînd m-a ţi asculta pînă la sfirşit. are să vă fie frică şi Dumneavoastră...

Totul a început la vreo două săptămîni după plecarea mea. într-un amurg, intrînd in salon ca să aprindă lampa japoneză, a dat cu ochii de o femeie, aproape bătrînă, care adormise pe canapea. Ecaterina a ţipat, speriată, şi cînd femeia s-a trezit, s-a îndreptat spre ea şi a întrebat-o cine este şi pe unde a intrat în salon. Femeia o privea curios, parcă n-ar fi înţeles bine româneşte. Şi, intr-adevăr, cînd s-a ridicat de pe canapea, Ecaterina şi-a dat seama că era străină. Era îmbrăcată ciudat, deşi elegant, într-o rochie lungă de mătase roşie şi avea nişte pantofi aşa cum nu mai văzuse pînă atunci : păreau muiaţi în aur. Femeia continua s-o privească zimbind, şi la toate întrebările Ecaterina ridica din umeri. Ar fi putut avea 50—55 de ani, dar cînd zîmbea părea mai tînără. Doar cînd Ecaterina s-a îndreptat spre telefon, femeia a întins braţele către ea şi i-a şoptit : — Ecaterina, să nu fad asta ! Nu te juca cu focul!

— Şi nu i-ai recunoscut glasul? am întrerupt-o. Nu ţi-ai dat seama că era Niculina, că adormise acolo, pe canapea, îmbrăcată în costumul cu care repetase ?

Ecaterina şi-a întors din nou capul spre mine. încruntată.

— Nu puteam să-i recunosc glasul, pentru că nu era Niculina. Nu vorbea ca Niculina. Avea un glas stins, ca de femeie bătrînă. Şi era mai înaltă

ca Niculina. Şi avea părul cărunt...

— Atunci, cine era ? am întrebat-o tulburat.

— Nu ştiu, şopti Ecaterina. Şi de aceea mi-e frică... Pentru că mai tîrziu, după ce mi-a spus : Nu te juca cu focul!, femeia a adăogat — Acum, pot să-ţi spun, căci ne cunoaştem bine. Sunt soţia lui Laurian Serdaru, deci, dacă ai aflat şi D-ta secretul, sunt nora Maestrului. Toţi îmi spun Niculina, şi numele acesta îmi place şi mie. Dar nu e numele meu. Pe Niculina ai s-o întîlneşti într-un ceas, un ceas şi jumătate, pentru că astă-seară suntem invitaţii Maestrului... Mi-a făcut o reverenţă ca la teatru, şi-a luat pantofii de aur în mînă şi s-a îndreptat spre odaia de baie.

— Deci, pînă la urmă, tot ea era !

Ecaterina a ridicat exasperată din umeri, şi a oftat.

— V-am mai spus o dată, şi vâ mai spun încă o dată, nu era ea. Şi am dovezi că nu putea fi ea, Niculina...

într-adevăr, A.D.P. nu era în Bucureşti şi îb acea seară n-a fost nimeni invitat. Cînd, după vreun ceas a întîlnit-o pe Niculina şi i-a spus : Mi-ai tras o spaimă adineaori!, Niculina a întrebat: —< Ce spaimă ? Şi după ce i-a povestit întîmplarea, Niculina a clătinat din cap. —■ Nu eram eu. La ora aceea eram la repetiţii... — Atunci, cine a putut fi ? ! a exclamat speriată Ecaterina. Cine a putut intra în salon fără ca eu să prind de veste? — Oricine poate intra în salon, pentru că fiecare din noi avem cheia noastră, noi cei unsprezece din-trupa lui Ieronim. A trebuit să ne facem chei ca să nu te deranjăm mereu. Căci, ai văzut şi dumneata,

aici, zi şi noapte, unii vin, alţii pleacă...

— Era, deci, cineva din trupă, am şoptit tulburat. Nu (i-a spus cine ?

Ecaterina mi privi din nou, de data aceasta fără să înţeleg de ce, zîmbind amuzată,

— Ştiţi ce mi-a spus cînd am întrebat-o ? Mi-a spus : Aţa cum o descrii, de vreo 50—55 de ani, cu păr cărunt şi un pantof de aur în fiecare mină, poate fi oricare din cele clici fete ; căci atâţia suntem, în trupa lui Ieronim, cinci fete şi şase băieţi..

— Şi Maestrul ? Ce-a spus Maestrul cînd i-ai povestit toate acestea ?

După cîte am înţeles, pentru că Ecaterina gr&bea mereu pasul şi erau cuvinte care îmi scăpau, A.D.P. a încercat s-o liniştească, asigurînd-o că, de fapt, *ea* era, Niculina, dar ce vrei ?, a adăogat, sunt tineri şi se amuză, îşi fac unul altuia tot felul de farse...

— Dacă ar fi numai astea, continua Ecaterina, numai farse şi glume de artişti tineri...

Dar Ecaterina se convinsesc că la mijloc era altceva, nu ştia exact ce, dar era destul ca s-o înspăimînte. Nu trecuse o săptămină de la această înlîmplare, dnd i-a telefonat Grigore de la Cooperativă că-i va trimite, spre seară, patru iepuri. Ca să nu atragă atenţia vecinilor, a rugat-o să stea la fereastră între cinci şi un sfert şi cinci jumătate, şi îndată ce se opreşte maşina să deschidă uşa de la bucătărie, ca să nu aştepte şoferul. Aşa a şi făcut. Dar şoferul n-a putut, sau n-a voit să coboare — şi i-a strigat să vină ea. Ploua, şi Ecaterina i-a făcut semn să. aştepte puţin, să-şi îmbrace paltonul şi să-şi pună Ceva pe cap. Dar cînd se pregătea să coboare, un tînăr a traversat în goană strada, s-a apropiat de maşină, a înşfăcat sacul cu iepuri şi i-a strigat să rămînă acolo, în uşa bucătăriei. Maşina a pornit chiar atunci, un

camion se apropia din direcţia opusă şi, văzînd că tinărul întîrzie, cîteva clipe i-a fost teamă că se lăsase păcălită. Dar după puţin timp băiatul a intrat în bucătărie, săltîndu-şi rîzînd sacul cu iepuri m spate. Ecaterina voia să-i dea ceva şi începuse să caute în buzunar.

— Na te mai osteni, Ecaterina, t-a spus băiatul. Sur.t de-ai casei.

Şi pentru că Ecaterina îl privea surprinsă, încercînd să-l recunoască a adăogat.

— După aStea săptămîni, tot nu mă cunoşti ? Eu sint Laurian, bărbatul Nicufinei.

— Venea desigur de la o repetiţie, i-am spus.

Aşa crezuse şi ea. Nu se mai sătura privindu-1, minu- nîndu-se, repetfnd :

— Bată-te norocul să te bată. Ai întinerit cu zece ani. tocmai dumneata, care n-ai nevoie...

Cîteva clipe în urmă intră în bucătărie Niculina, cu o carafă goală, şi se îndreptă spre robinet.

— Ce spui de domnul Laurian ? o întrebă Ecaterina. Vrăjitorie curată...

Tînărul se fistici, şi începu să-şi treacă nervos palma î pe obraji.

l — Laurian e în salon, cu tofi ceilalţi, spuse Niculina. Şi li s-a făcut, la toţi, sete.

— Vezi, nu vrea să mă recunoască, şopti printre dinţi tînărul, şi deschizînd brusc, aproape cu mînie, uşa, dis-

j păru în ploaie. ■

} Şi totuşi, nici pînă azi Ecaterina nu ştie ce să creadă.

■ După ce-a rămas singură, şi-a scos paltonul, a desfăcut sacul, a căutat prin sertare cîteva sfori groase şi cî rlige ca să atîme iepurii în cămară, dar s-a trezit tîrziu că tremură, şi a îmbrăcat din nou paltonul. A înţeles insă re- pede că nu tremură de frig, ci de frică. A început să-şi facă semnul crucii, dar a dat cu ochii de iepuri, pe care Du-i scosese din sac, şi i-a fost ruşine. Şi-a scos brutal paltonul şi s-a silit să nu se mai gîndească. Dar o rodea curiozitatea, şi după ce-a atîrnat şi al patrulea iepure în

cămară, s-a hotărît. Ştia că numai nopţile uşile sunt încuiate, dar pe de altă parte A.D.P. îi atrăsese de mai multe ori atenţia să nu intre, sub nici un motiv, în salon, în timpul repetiţiilor. După ce-a găsit motivul (Niculina spusese că li se făcuse sete), a scos din frigider o sticlă cu apă minerală, a ales cîteva pahare, şi cu tava plină în mina dreaptă, a bătut scurt în uşa salonului, şi a intrat. Erau vreo şase, şapte tineri, costumaţi ciudat; parcă ar fi avut fiecare o pelerină lungă, dar felurit

colorată, atîr- nată de umeri. Au întors toţi capul spre ea, speriaţi, ca şi cum ar fi fost surprinşi la începutul unei crime. Cea mai speriată părea Niculina. Amuţise, cu braţul ridicat, cu gura pe jumătate deschisă. Alături de ea, îmbrăcat într-o mantie sîngerie, se afla Laurian Serdaru. O privea Şi el, tot atît de surprins. Dar Ecaterina este sigură, şi poate chiar să jure, este sigură că, la un moment dat, Serdaru i-a zîmbit cu înţeles şi i-a făcut semn cu ochiul.

17

^ Indreptindu-mă spre casă, mi-am dat seama că acele întîmplări de la începutul lui Noiembrie ii provocaseră Ecaterinei un traumatism care .putea duce la mânia persecuţiei. Din seara cînd, intrînd brusc în salon, le întrerup- sese „repetiţia", i se părea că e urmărită de tot felul de personagii stranii, care pînă la urmă se dovedeau a fi unul din obişnuiţii casei, mai ales Niculina şi Serdaru, dar şi alţii, bunăoară Tudorel sau una dintre artisle, căreia i se spunea Vera. Se oprea cîteodată la o vitrină şi pe neaşteptate cineva apărea în spatele ei şi, după felul cum o privea sau ii zîmbea, descoperea că face parte din trupa lui Ieronim. Dar greul de-abia atunci începea, pentru că nu-i era uşor să-i identifice. Uneori îi trebuiau două sau trei zile şi nopţi...

— Vă aşteptam ca pe un Dumnezeu ! a exclamat la desp&rţire, strîngîndu-mi amîndouă mîinile. Ca pe un Dumnezeu, a repetat de mai multe ori.

De-ăbia după ce mi-am scos paltonul şi m-am aşezat ia %irou mi-am adus aminte ci ar *ii* trebuit să trec pe ia' Editură. Voiam sft văd cum arată cele două cărţi ale kti AJD.P.; voiam, mai ales, să aflu ce crede Ghiţă Horia despre proiectul meu de a aduna într-un volum articolele

| — NooAaprerae trandafiri despre India. Ideca volumului mi-o sugerase ultima scrisoare a lui A.D.P. „Ştiam că eşti un bun scriitor, îmi spunea, pentru că ai scris *Memoriile* aşa cum *cu* nu le-aş fi putut niciodată redacta. Dar nu bănuiam că eşti bim scriitor *atit de* di/erit de *mine.* Am lucrat împreună aproape opt ani, şi n-am bănuit *această* notă specifică a talentului dumitale literar".

Şovăiam. dacă ar trebui să-i telefonez, lui Horia — era aproape 12:00 — sau să mă duc sâ-1 vad, Fără să mă anunţ, la începutul dupâ-amiezii. Cîteva clipe în urmă a sunat telefonul.

— Dar unde mi-ai umblat toată dimineaţa? mă în-, trebă A.D.P.. mi s-a părut, uşor contrariat. »

— Am întîlnit-o întîmplător pe Ecaterina, şi am stat mult de vorbă. Biata de ea, tare mi-e teamă că...

— Las-o pe Ecaterina ! m-a întrerupt. Avem lucruri mult mai importante de discutat. Şi nu le putem discui$_a$ la telefon. Trebuie să vii la Sibiu. Ţi-am rezervat un lo$_c$ în avionul de mîine dimineaţă. Telefonează la Agenţie ; sau, şi mai bine, treci Dumneata, înainle de 4:00, şi ridi- că-ţi biletul. Te aşteptăm la aeroport. Şi îndată după dejun...

Cu un efort, am îndrăznit să-l întrerup.

— Dar, Maestre, vedeţi, suntem în preajma Crăciunului. Şi de-abia m-am întors. Vreau să petrec Sărbătorile cu Valeria. Mai ales că nunta va avea loc foarte curind, la 29 Decembrie,,.

Am avut impresia că yestea l-a surprins, pentru că, după o scurtă tăcere, a continuat cu un alt glas.

— Bine, dar azi e 23 Decembrie. Mai avem o săpiă- mînă. Ne întoarcem la 26 Decembrie, cel mult 27.. Cum vă cunosc eu, nunta nu se'poate face fără mine.

Am roşit brusc şi, de emoţie, mi-am simţit deodată gura uscată.

— Dar mi-aţi spus de, atîtea ori, am şoptit, mi-aţi spus că nu vreţi să ne cununaţi, că...

— Ce-am spus altădată. m-a întrerupt A.D.P. foarte bine dispus, n-are nici o importanţă ! Ţin foarte mult sâ vă cunun eu. Şi vom sărbători evenimentul în strada Fin- tînelor, cu Niculina. Laurian, şi alţi cîţiva prieteni.

— Evident, am reluat cu un glas mai ferm, evident, Valeria va fi fericită şi recunoscătoare. Ca şi mine. de alt^ lei, inutil să vă spun... Dar mă gîndesc că dacă o las singură de Crăciun...

— Eusebiu ! a exclamat aproape patetic. E foarte important ! Nu-ţi pol spune acum de ce, dar trebuie să vii mîine. Te aşteptăm la aeroport. Şi mulţumeştc-i Valeriei şi din partea mea că acceptă acest sacrificiu !...

După ce a încliis telefonul, am rămas multă vreme cu privirile pierdute în gol. M-am trezit, tîrziu, că mă gin- deum la cu totul altceva : mă trudeam să-mi amintesc o scenă din a treia sau a patra piesă a lui Pândele, o scenă care, mi se părea, ar fi putut explica.insistenta lui atît de patetică de a mă avea alături de el incepînd din seara de Ajun pînă a doua sau a treia zi de Crăciun. Cineva (imposibil să-mi aduc aminte cine), aflindu-se într-o situaţie desperată (dar de «*? de ce* ?), făcea un apel patetic la un prieten mai tînăr ; îi cerea un lucru, în aparenţă, de o ridic ulă

banalitate (un pahar cu apă ? o batistă ?), anunţînd in acelaşi timp recompensa : *va fi o nuntă ca* în *poveşti,* chiar el, *El,* îi va cununa, şi vor pofti la masă nu numai prietenii, ci şi... Imposibil să-mi amintesc cine alţii vor fi poftiţi la banchet (în text era scris: *agapa).*

Am făcut emoţionat numărul lui Horia. Nu mă aştep- tam să-l mai găsesc, trecuse de 1:00, dar ştiîun că-mi va răspunde secretara.

—- Tocmai mă duceam 1%/masă, îmi răspunse Horia. Deci. fii, te rog, cît se poate de scurt...

Dar nu-mi lăsă timp să spun ceva, ci continuă pe un ton see, aproape sever.

— Dacă e vorba de *India* Dumitale, trebuie să discutăm serios...

— Dar nu e vorba de volumul meu, l-am întrerupt Voiam să ştiu...

— Nu spun că textele nu sunt interesante, continuă ea şi cum nu m-ar fi auzit. Dar trebuie să nuanţezi. Insişti prea mult asupra „spiritualităţii indiene", asupra si- haşlrilor şi mînăstirilor...

— Dar dacă vă spun că nu e vorba de volumul meu..^

— Trebuie să evoci şi alte aspecte' ale istoriei şi societăţii indiene: sărăcia, nedreptăţile sociale, câstele, in- tuşabilii... Nu spui nimic despre Intuşabili...

Cu un efort, am izbutit să mă stăpînesc.

— Tovarăşe Horia, am început, pronunţînd clar şi răspicat fiecare cuvînt în parte. Repet, nu e vorba de volumul meu. Voiam doar să ştiu dacă a apărut *Teatrul* lui A.D.P. şi dacă pot trece după- masă să iau un exemplar...

Mi s-a părut că a şovăit mult înainte de a răspunde.

— Ca să fiu foarte sincer, volumul e tipărit, dar eu Încă nu l-am văzut. S-ar putea să apară în vreo două săp- tămîni, dacă între timp, aşa cum mi-a fost frică de la început...

— Bine, l-am întrerupt politicos, nu vreau să vă mal reţin. Vă telefonez din nou după Sărbători...

In clipa cînd aşezam receptorul in furcă, mi-am dat seama că făcusem o gafă. Bănuitor cum era, dne ştie ce şi-ar putea închipui Horia. Ar fi trebuit să mă adresez direct „locţiitorului* meu ; păstrase, desigur, corecturile in pagină. Dar spre mirarea mea, Voinea mi-a mărturisit că tot materialul — manuscrisele, şpaltele şi corecturile în pagină — fusese, la cererea lui; expediat prin curier lui A.D.P., pe la începutul lunii. Ceea ce i s-a părut curios,

adăogi coborind uşor glasul, cîteva zile după aceea i s-a telefonat de la Editură că au nevoie de manuscrise şi de corecturi pentru o ultimă revizie. Dar Voinea ştia bine că Ultima revizie fusese făcută cu cel puţin o săptămînă înainte ; chiar el dăduse bunul de tipar. A avut impresia, şi ' spunînd asta a scăzut şi mai mult glasul, a avut impresia că, aflînd ce s-a întâmplat, anume că tot materialul se află în mîinile lui A.D.P., secretarul n-a ştiut ce să-i spună, şi l-a rugat să aştepte un moment, să vorbească cu Directorul. După ce l-a ascultat, Ghiţă Horia a spus . Bine !, şi a închis telefonul.

Şi de data aceasta mi s-a părut că făcusem o gafă : cine ştie cum va interpreta Voinea dorinţa mea de a rc- citi un text pe care eu însumi îl. dactilografiasem cu trei Juni mai înainte. Şi dacă, după un ceas. două. îi telefonează Horia şi-l întreabă : nu cumva i-am telefonat, în legătură cu... ? Poate ar fi trebuit să-l avertizez, să-i spun, bunăoară, că dacă întreabă cineva de mine, să-i spunâ că. In acea clipă mi-am amintit brusc de Ecaterina, şi m-am ridicat enervat din fotoliu.

Valeria îmi pregătise pentru dejun o felie de şuncă şi struguri. Am mîncat absent, fără chef. Dar curînd ara zărit cei dinţii fulgi de zăpadă şi m-am înseninat ca prin farmec. Am rămas multă vreme la fereastră, privind ninsoarea. Cînd, după un ceas, am pornit spre Agenţie, stratul de zăpadă părea, pe alocuri, de cîţiva centimetri. Aşa cum mă aşteptam, biletul fusese achitat de Pândele.

— Dar dacă va-ninge toată noaptea, mi-a spus funcţionara, nu cred că veţi putea pleca mîine dimineaţă. In orice caz, prezentaţi-vă la aeroport cu cel puţin o jumătate de ceas mai înainte.

Aş fi vrut să mă plimb puţin prin oraş, să cobor spre Cişmigiu, dar mi-am spus că, dacă ninsoarea nu se potoleşte, foarte probabil îmi va telefona Pandeleca să schimbe programul.

Tot aşteptând, am adormit în fotoliu. M-a deşteptat Valeria, scuturîndu-şi viguros şoşonii în faţă uşii. Cînd i-am spus că ne va cununa A.D.P.. a împietrit în mijlocul camerei, apoi m-a înlănţuit şi, trăgîndu-mă uşor după ea, a început să danseze, fredonînd. dar din ce în ce mai strîns, pentru că nu-şi putea stăpîni lacrimile. Voia să telefoneze imediat acasă, să anunţe marea veste, dar am păstrat-o lîngă mine.

— Evident, toate bucuriile se plătesc. Pândele m-a implorat să viu mîine la Sibiu. Are neapărat nevoie de mine...

Şi, pentru că mă privea surprinsă, ca şi cum n-ar fi înţeles, am adăogat repede..

— E vorba de 24, cel mult de 36 de ore. Ne întoarcem amîndoi, cel mai tîrziu, a doua zi de Crăciun.

— Dar e imposibil ! m-a întrerupt Valeria înseninîn- du-se. Nu mai pleacă nici un avion spre Nordul Transilvaniei. Am ascultat şi la Radio.

— Aşa mi-a spus şi mie la Agenţie. Dar dacă A.D.P, nu-mi telefonează, eu, în orice caz, mîine dimineaţă...

18

&

De fapt, n-am ştiut că avionul nostru va putea ateriza la Sibiu decît în ultimul moment, cind, după ce aşteptasem aproape două ccasuri, eram gata să renunţ. Din fericire, apropiindu-ne de Sibiu, peisajul devenise feeric.

Nu văzusem niciodată această parte a ţării îngropată sub zăpadă. Cerul se limpezise pe neaşteptate, şi ne orbea acum o lumină crudă, polară. Curind avionul îşi opri motoarele şi, coborînd. au început să se distingă tot mai clar * calea ferată şi caselc de ţară. Apoi am zărit oraşul, am trecut lin pe deasupra unui cartier de curind construit, şi puţine minute în urmă am aterizat.

, A.D.P. mă aştepta zîmbind, alături de Serdaru şi Tu- dorel. M-a îmbrăţişat, mi s-a părut, cu o neobişnuită emoţie. Apoi mi-a strîns îndelung mîna.

—îţi mulţumesc, mi-a şoptit. Ştiu că ai făcut un sa-' crificiu...

Nu ştiam ce să cred. Arăta parcă şi mai tînăr decît toamna trecută, şi cu toate acestea îşi ascundea cu greu nervozitatea. Părea neliniştit, preocupat.

— Maestrul c obosit, spuse Serdaru ca şi cum mi-ar fi citit gindul- A dormit doar cîteva ceasuri. A rămas azi-

noapte pînă la 2:30, ca să vadă sfîrşitul, deşi noi toţi, şi nai ales Ieronim, am tot Încercat...

— Să lăsăm astea, îl întrerupse A.D.P., izbutind totuşi | să zîmbească. Avem atîtea altele de vorbit... .' j

Apoi, întorcîndu-se către .mine şi luîndu-mi braţul, a] continuat.

— Nu te întreb nimic despre India. O să discutăm asta mai lîrziu. Să-ţi spun însă de pe acum proeramul : dejunăm la *Majestic,* am rezervat o masă ; apoi, cu o camionetă militară — de fapt, e un fel de jeep — la Călina. Sunt mai puţin de 10 kilometri, dar şoseaua e pe alocuri înzăpezită. Cu maşina, ar fi fost riscant. Locuim într-un fost pavilion de vînătoare, transformat în Casă de odihnă, , destul de Confortabil şi, deşi a fost de două ori restaurat, încă destul de pitoresc. Iar de acolo înainte, continuă pri- vindu-mă şi zimbind enigmatic, de acolo înainte nu mai ' putem conta decît pe sănii...

— Dar nici nu vă închipuiţi ce fel de sănii, adăogă Serdaru, Ca din alte vremuri. Nu se mai văd decît în filme

* de epocă.,.

— Dar sunt mai frumoase decît cele din *Anna Kare-* nina. filmul de anul trecut, spuse Tudorel.

— Poate că o să facem şi noi un film, adăogă A.D P.

Să vedem...

« — Nu trebuia să-i spuneţi, şopti Serdaru oarecum dezamăgit. Voiam să-i facem o surpriză...

Pândele întoarse capul spre el, apoi ridică din umeri.

— Va fi suficient să vadă săniile, caii şi

aparatura din sufragerie ca să înţeleagă despre ce este vorba...

Nu ştiu dacă aş fi ghicit atît de repede. Nu aveam cum să ştiu că jeepul care ne adusese la Casa de Odihnă, ca şi caii, fără pereche de frumoşi, pe care îi scoteau din grajd chiar în momentul sosirii noastre, aparţineau Corpului de Armată din Sibiu De asemenea, nu aveam cum să ştiu că săniile pe care le-am zărit in curte fuseseră construite in toamna aceea, după modelul săniilor castelanilor unguri de pe la 1840, păstrate la Muzeul de Etnografie. Nu m-au mirat costumele atît de pitoreşti ale tinerilor pe care i-am întîlnit în sală şi pe coridor ; aş fi crezut că se pregătesc, sau se întorc, de la repetiţie. Dar cred că aş fi început să bănuiesc că anumite scene vor fi filmate^ dînd cu ochii de proiectoarele din sufragerie şi de estrada înaltă, pe rotile, de pe coridor.

•

Îndată ce-am rămas singuri în odaia pe care mi-o alesese, alături de camera lui, A.D.P. s-a aşezat pe marginea patului şi mi-a făcut semn să-mi apropii scaunul.

— Am atîtea lucruri să-ţi spun, şopti, încît nu ştiu de unde să încep, Am să încep, totuşi, cu ceea ce mi se parc mai puţin important.

Ascultîndu-1, mă întrebam de ce i se părea „mai puţin important". Mie mi se părea destul de grav. Era vorba de lupta surdă pentru putere între Numărul' Trei şi Numărul Doi. Tensiunea dura mai de mult, dar în ultimele săptămini ameninţa să explodeze. Evident, adăogă A.D.P., asta complică situaţia lui Ieronim. Oamenii Numărului Trei sunt cu ochii pe el, gata să profite de prima greşeală pe care

o va face. Foarte probabil, mulţi dintre tehnicieni şi operatori sunt informatorii Numărului Trei. Unii din ei

— evident, fără să-şi dea seama — s-au trădat chiar în dimineaţa cînd l-au văzut pe Ieronim încredinţîndu-şi bastoanele unui figurant şi Urcindu-se pe estradă ca si regleze proiectorul.

— Da, continuă repede A.D.P., nelăsîndu-mi timp să-l întrerup, acum vreo zece zile, pe neaşteptate, Ieronim a simţit că nu mai are nevoie de bastoane. Am identificat in sfîrşit greşeala pe care o făcusem în seara de 11 August

m

mi-a explicat Ieronim, şi, aşa cum mă aşteptam, în ^cpeaşi clipă m-am vindecat.

— Extraordinar ! am exclamat. E pur şi simplu extra- **^dinar^!**

— Da, reluă A.D.P., aşa am spus toţi. Dar vezi, vin- ^t'carea aceasta atît de misterioasă a avut loc într-un mo- •^cnt puţin prielnic pentru noi toţi, şi in primul rînd pen- lr'U Ieronim. Cum îţi spuneam, cîţiva mecanici şi operatori s-au trădat pe loc : s-au grăbit să telefoneze vestea

Bucureşti. Nici lui Ieronim, nici Numărului Doi nu le c°nvenea să se vorbească despre acest „miracol" chiar ^um... Dar, în sfîrşit, cum iţi spuneam, asta e mai puţin ^portant.

Mai grav*i se părea intriga urzită împotriva lui. şi cQre ar fi putut duce la interzicerea volumului de *Teatru.* l'Hriga aceasta n-avea legătură directă cu tensiunea între ^ umărul Trei şi Numărul Doi, dar, fără îndoială, unii din blegii lui. geloşi şi invidioşi, sunt gata să profite de conjunctură. (Am înţeles că se gîndea mai ales la Paraschiv ^imionescu. pe care intimitatea lui A.D.P. cu familia Nu- 'Mrului Doi nu-1 lăsa să doarmă). De aceea şi-a luat măsu- '■ilo de precauţie necesare : a fotografiat în zece exem- PUire volumul de *Teatru,* şi le-a pus la adăpost, în locuri ^iterite, şi chiar în mai multe ţăi'i, a precizat subliniind cuvintele. Voiam tocmai să-l întrerup, să-i spun, că, poate, ^luaţia nu e chiar atît de critică pe cîl şi-o închipuia el, cind s-a ridicat repede, s-a îndreptat spre uşă şi a des- chis-o brusc. Văzînd că nu era nimeni pe coridor a oftat '■'jurat, zîmbind.

— După cum vezi, reluă cu un alt ton, s-ar zice că i'icep să calc pe urmele Ecaterinei. Dar, aici, şi în acest Moment, trebuie să fim cu ochii în patru. In afară de noi, t'ei care ne cunoaştem, oricine

altul poate camufla un «H;ent...

— îmi pare rău, am început, oarecum Ia întâmplare; văzînd că tăcerea se prelungeşte. Eu, dimpotrivă, credeam că... I

— Eusebiu ! exclamă întrerupîndu-mă, tot ce ţi-am spus pînâ acum 'confirmă ce bănuisem mai de mult, de cei puţin două săptămînij Adevărul este că *mi-e frică !* Nu îndrăznesc să-ţi mărturisesc ce *trebuie* să-ţi mărturisesc, şi atunpi, ca să amin această confesiune penibilă, îţi tot vorbesc, cînd de una, cînd de alta. Tot ce ţi-am spus despre Numărul Trei. ca şi despre intrigile lui Paraschiv, q adevărat. Nu am inventat nimic. Dar, repet, toate astea n-au prea mare importanţă. Singurul lucru important este descoperirea pe care am făcut-o de curînd, şi pe care iui *îndrăznesc* să ţi-o destăinui...

îl ascultam tulburat. Pândele făcu cîţiva paşi prin odaie, apoi se aşeză din nou pe marginea patului.

— Ţi-ai dat, desigur, seama, începu brusc, că spectacolul organizat de Ieronim urmăreşte, în primul rînd, completarea procesului de anamneză început astă vară. Dar ceea ce numai eu ştiu, este că această anamneză am încheiat-o mai dc mult. Mi-am adus aminte de tot ce s-a întîmplat în noaptea de Crăciun 1938, am izbutit să-mi amintesc de fiecare amănunt. (Nu degeaba am luat parte cu atîta elan la toate repetiţiile lui Ieronim...). Inutil să ţi le rezum; căci nu toate amănuntele sunt interesante. Destul să-ţi spun că, la început, ca să fiu foarte sincer, şi poate chiar vulgar, la început am crezut că, în noaptea aceea am băut prea mult, eu care nu eram obişnuit cu alcooluri tari, şi m-am culcat cu actriţa care juca

rolul Euridicei. Şi, îmi spuneam, foarte probabil că a doua zi mi-a fost ruşine — nu că mă culcasem cu ea, ci pentru că fusesem beat, şi probabil mă purtasem ca o brută mi-a fost, deci, ruşine şi am evitat s-o mai întîlnesc, a doua zi şi a treia zi. Îmi mai spuneam că purtarea mea fusese desigur atît de odioasă încît, fără să-mi dau seama, am voit, şi am reuşit, să uit tot de la început şi pînă la plecarea la Bucureşti, Bănuiam că, psihologic, procesul nu părea prea verosimil, dar, în sfîrşit, eu mă prefăceam convins că aşa se întâmplase...

Se ridică şi începu să se plimbe,. încurcat; parcă nu mai ştia ce să facă cu mâinile.

— Adevărul este cu totul altul. In noaptea aceea nu fusesem beat, şi mă purtasem cît se poate de curtenitor.

Pe scurt, a-fost o foarte sinceră, şi chiar romantică, noapte de dragoste, de care ar fi trebuit să-mi amintesc întotdeauna cu încîntare şi melancolie. Ar fi trebuit, şi desigur că aşa s-ar fi întîmplat, dacă nu intervenea altceva, un episod surprinzător de insolit. Şi acest altceva a provocat amnezia...

Se opri brusc în faţa mea şi mă privi curios, ca şi-cînd atunci m-ar fi văzut pentru întîia oară.

— Dar, a reluat după o pauză, cum să-ţi vorbesc despre cauza amneziei mele fără să risc ca Dumneata, sau oricare altul care m-ar asculta, să creadă că mi-am pierdut minţile ? Aparent, lucrurile par normale. La un moment dat, Euridice mi-a propus să luăm o sanie şi să mergem la o prietenă, care locuia în casa unui pădurar, la vreo cinci, şase kilometri de Sibiu. Evident, am accep- ^ tat pe loc, şi Euridice a început să rîdă, a adăogat că fusese atît de sigură că voi accepta, încît i-a spus prietenei să ne

aştepte la masă... Inutil să-ţi descriu drumul pînă în pădure, strînşi unul lîngă altul, simţindu-mă deja îndrăgostit. Am fost amîndoi surprinşi cînd, intrînd în casă pădurarului, am găsit toate luminile aprinse şi masa pregătită, dar râd urmă de prietenă. Ne-am liniştit citind biletul pe care ni-1 lăsase. Doar aceste rînduri enigmatice : „Dacă mai aşteptaţi pe cineva, vă asigur că nu mă aşteptaţi pe mine**. Cîteva minute după ce-am citit biletul, am uitat de tot. Eram doar noi doi singuri, şampania era frapată şi cina părea excelentă. Ţi-am spus ce a urmat... Dar cum să-ţi spun restul ?

Se opri în faţa mea şi-mf căută privirile.

— Şi totuşi, trebuie să-ty spun, şoptL Tîrziu, către dimineaţă, m-a deşteptat deodată setea. Nu cred că am mai cunoscut de atunci o asemenea sete : parcă aş fi înghiţit jăratec. Am coborît din pat şi m-am îndreptat către bucătărie. Am găsit cana cu apă, şi am dus-o direct Ia gură, am început să beau ca un animal. Cîteva clipe nu simţeam nimic, parcă aş fi înghiţit aer, şi somnoros cum eram, m-a cuprins groaza : nu cumva n-am să-mi pot potoli niciodată setea ? Am continuat să beau, din ce în ce mai speriat, şi atunci am zărit la fereastră, aproape lipin- du-şi obrazul de geam ca să mă poată vedea mai bine, am zărit o fată tînără, blondă, cu părul despletit pe umeri. Cînd şi-a dat seama că o priveam, a zîmbit şi mi-a făcut semn, dueîndu-şi degetul la gură, să nu spun nimic. Apoi, în clipa următoare, a dispărut...

A început din nou să se plimbe, de la un capăt la altul al odăii.

— E curios că nu mi-a fost frică. Dar întoreîndu-mă în dormitor, am dat cu ochii de Euridice. Se

deşteptase, şi aprinsese lanterna de buzunar, pe care o lăsasem pe măsuţă, alături de pat. Am simţit că mă ia cu frig, dar, curios, în loc să intru repede în pat, mi-am îmbrăcat paltonul (nu înţeleg cum de-1 lăsasem acolo, pe un scaun).

— Cum arată prietena ta ? am întrebat-o.

Euridice m-a privit zîmbind, dar, mi s-a părut, cu mare tristeţe.

— Dar ce de mă întrebi ?

— Pentru că am văzut adineaori, la fereastra bucătăriei, o fată tînără, şi mă întreb dacă nu cumva i s-a infim plat vreo nenorocire. Dacă nu cumva...

Euridice a început să rîdă.

— Ca să-ţi spun adevărul, află că nu există nici o prietenă. *Eu* am aranjat, în mare taină, această surpriză. Am fost aici azi după-amiază şi am pregătit masa, am scris biletul, am aprins luminile. Dar de ce mă priveşti aşa ?, întrebă, tulburindu-se.

Nu ştiam ce-aş fi putut răspunde. Mi se părea că visez, dur nu izbuteam să înţeleg cînd începuse visul.

— Ţi s-a părut că seamănă cu mine ? continuă în şoaptă. Avea, ca mine. părul blond, despletit ? Şi şi-a pus degetul la gură. ţi-a făcut semn să păstrezi secretul?...

Din acea clipă nu mai mi-aduc nimic aminte. Nu ştiu cum am ajuns la hotel...

Atunci am auzit glasul Niculinei.'

— Iertaţi-mâ că. fără să vreau, am ascultat la uşă, dar

/* am făcut de pază ca să nu asculte *altcineva...*

Apoi s-a apropiat repede de Pândele şi i-a luat mîna.

— Iertaţi-mă, *mon pere,* că îndrăznesc să te contrazic. De la un moment dat, poate de cînd ai început să bei din cană şi nu simţeai gustul apei, din acel moment nu mai poate fi vorba de anamneză, ci de o plăsmuire a imaginaţiei Dumitale.

— De ce spui asta ? întrebă A.D.P.. stingherit.

r — Pentru că în nici un caz o amnezie atît de totală nu putea fi provocată printr-un şoc de o asemenea natură. Dacă ar fi fost aşa, n-ai fi putut uita această scenă, oricît te-ai fi silit. întâmplări de

felul acesta — halucinaţii, sau fenomene para-psychologice, sau ce-or fi — sunt destul de curente. Poate ai citit mai de mult, undeva, povestea de adineaori şi te-ai convins că ţi s-a întâmplat Dumitale...

Şi, totuşi, vă repet la amîndoi, *aşa s-a intîmplat.*

Şi de aceea mi-e frică. Nu mi-e ruşine s-o spun : mi-e **/ricd** *!* *

— Ai toată dreptatea să-ţi fie frică, continuă zimbind Niculina. Asta face parte din însuşi procesul anamnezei. Numai că frica de care vorbeşti nu se datoreşte scenei pe care ai evocat-o adineaori : figura pe care ai zărit-o la fereastra bucătăriei şi pe care, cîteva minute în urmă, ai recunoscut-o ca fiind chiar Euridice. Scenariul acesta este o ultimă încercare pe care o faci, evident, nu Dumneata, ci altcineva, mult mai profund, captiv în inconştientul Dumitale, o ultimă încercare de *a nu-ţi revela adevărul.* Dacă ai uitat tot, dacă, mai ales, ai renunţat de atunci la teatru, este pentru că, în momentul cînd crai torturat de sete şi ai început să bei din cană. *fără ca totuşi să* simţi că-(i *potoleşti setea,* în acel moment... Vladimir !, strigă fără să-şi desprindă plivirile din ochii lui Pândele, rămîi la uşă', ca să fim siguri că nu ne ascultă nimeni... In acel moment, deci, reluă, ai avut o revelaţie cutremurătoare, de care ţi-a fost atît de frică încît, fără nici un efort din partea Dumitale, *ai uitat-o.*

— Ce fel de revelaţie ? întrebă A.D.P.

— O să aflăm curînd de tot. Dar ştiu de pe acum că e vorba de altceva, de ceva extrem de important pentru noi toţi. De aceea e atît de pasionat Ieronim. Ce ţi s-a revelat, adică : ce

adevăr simplu şi totuşi teribil de aflat, cînd ai simţit că s-or *putea să nu-ţi potoleşti niciodată setea,* încît să rezişti la toate încercările noastre de anamneză ?

— Poate, pur şi simplu, vorbi A.D.P. pronunţînd rar cuvintele, că dacă voi continua s-o văd pe Euridice şi, deci, dacă mă voi dedica teatrului, voi muri curînd...

Niculina zîmbi, şi parcă faţa i se lumină de o secretă bucurie.

— Fără îndoială că e vorba şi de moarte. Dar ce fel de moarte ? Nu una din morţile noastre de toate zilele, pe care le acceptăm orbeşte, fără să ne dăm seama ce facem. Trebuie să fie ceva mult mai simplu şi mai profund : ceva care, dacă l-ai fi. acceptat, ţi-ar fi schimbat *radical* viaţa.

— In orice caz, spuse Pândele, ştiu acum cît mi-a fost de frică atunci, în 1938, şi, vă repet, îmi este din nou frică...

— Şi mie mi-e frică, şopti Niculina căutîndu-i privirile. Cui nu i-a fost frică în pragul mântuirii ? Şi lui Isus i-a fost frică...

19

Cred că în clipa cînd m-am trezit şi-mi priveam mirat degetele bandajate, am recunoscut vocea lui Albini.

— Nu te speria ! îmi spuse. Nici degetele, nici tălpile nu sunt degerate.

Probabil că l-a impresionat spaima pe care mi-a citi t-o în ochi, şi s-a grăbit să mă liniştească şi să mă lămurească în acelaşi timp.

— Opt, nouă ceasuri, pe jumătate îngropat în zăpadă, cîte nu se pot întîmplă ?... Noroc că nu se lăsase încă gerul. Dar, în orice caz, doctorii spun

că, un ceas, două 'mau mult, degerăturile ar fi fost atît de grave Jncît ar fi trebuit să vă amputeze ambele picioare...

Mi-am adus brusc aminte de Valeria şi l-am întrebat.

— In ce zi suntem azi ?

Albini mă privi, mi s-a părut, blînd, aproape cu milă.

— 27 Decembrie, dar ar fi mai corect să spun 2ft Decembrie, pentru că mai sunt "20 de minute pînă la miezul
nopţii.

— Trebuie să telefonez neapărat'la Bucureşti, să vorbesc cu Valeria t...

— Am avut noi grijă de asta, spuse zîmbind Albini. Am informat-o personal pe domnişoara Valeria Nistor de tot ee s-a intîmplat.

— Dar ce s-a intîmplat! l-am întierupt speriat.

— Asta voiam şi eu să vă întreb... Dar nu acum. Poate mîine dimineaţă...

— Domnişoara Nistor voia cu orice chip să vină la Sibiu. Am asigurat-o că nu e nevoie. în două, trei zile

cel puţin aşa spun doctorii — vă puteţi întoarce acasă...

— La 29 Decembrie, trebuia să n<? cunune Maestrul...

Şi, amintindu-mi deodată cum se? despărţise de mine,
am strigat.

— Dar Maestrul ? Ce s-a intîmplat cu Maestrul ?

Albini mă privea uşor încruntat, cercetător, amînîn-
du-şi parcă voit răspunsul.

— Noi ne făcusem iluzii, a început tirziu. Noi credeam că *Dumneata* ai să ne spui ce s-a Intîmplat cu Maestrul Pândele...

încremenisem, privind cînd spre el, cînd spre infirmiera care tocmai intrase. Aşa cum se apropia zîmbind de mine, cu un pahar cu apă în mînă, mi s-a părut că-i recunosc chipul, şi am închis ochii. Dar a trebuit să-i deschid, ca să pot bea cîteva înghiţituri. Mi-am dat imediat seama că nu era apă ; avea un gust sălciu. Şi cu toate acestea, am băut acele cîteva înghiţituri cu o neînţeleasă bucurie.

—- Aţi fost găsit. în dimineaţa de 25 Decembrie, la vreo zece kilometri de Casa de Odihnă, continuă Albini. Aţi foşt găsit aşezat pe o buturugă, în

zăpadă, în haină şi cu capul goL Alături, la cîţiva. metri, au găsit paltonul, căciula şi o pereche de cizme îmblănite. Nimeni n-a înţeles, şi nu înţelegem nici acum, de ce n-al,i îmbrăcat paltonul, de ce n-aţi tras căciula pînă peste urechi — aşa cum o aveaţi cînd v-aţi suit în sanie... S-a crezut la început ., ştiţi, se apropiau Sărbătorile şi s-a crezut că aţi băut prea mult înj noaptea aceea. Dar la analize nu s-a găsit nici urmă de alcool. Unii au crezut că poate aţi fost drogat: Dar şi de data aceasta analizele au fost negative.

M-am simţit deodată vlăguit de puteri.

— Dar Maestrul ? am întrebat din nou. cu un mare efort. Şi Niculina ? Şi Serdaru ?... Sper că nu li s-a in- tîmplat nimic...

— Aşa speram şi noi. Dar deocamdată nu ştim nimic. Speram să ne lămuriţi Dumneavoastră...

Apoi s-a apropiat brusc de infirmieră şi a întrebat-o ceva, în şoaptă. Tinăra a clătinat din cap, zîmbind. Poate fi spus şi ea ceva. tot în şoaptă, dar in clipa aceea am închis pleoapele. Cred că am adormit imediat.

Pentru că începusem să-i vorbesc despre episodul caro trebuia filmat în noaptea aceea, Albini m-a întrerupt, cu blindeţe dar destul de ferm.

— O să revenim mai tîrziu asupra acestui episod. Deocamdată, dispunem de suficiente mărturii despre tot ce s-a intîmplat la 24 Decembrie, de dimineaţă şi pînă la 11 : 30 noaptea. Ne interesează să ştim ce s-a întîmplă t *după* 11 :30, cînd sania în care te găseai

Dumneata, Maestrul Pândele, Niculina şi Serdaru, şi care se afla în fruntea coloanei, sania aceasta s-a făcut nevăzută...

Nu-i puteam spune că *acelaşi lucru* mă interesa şi pc- mine, dar că încercam să cîştig timp şi să ghicesc, după eventualele lui întrebări, ce ştia, şi cît ştia.

—■ Nu ne-am dat scama cînd ne-am distanţat de ceilalţi, am reluat povestirea. La un moment dat, în apropierea pădurii, caii s-au speriat, şi au început să alerge nebuneşte. Serdaru a încercat din răsputeri să-i înifrîneze. sMngfnd hăţurile şi' lăsîndu-se cît putea mai mult pe spate. Dar, curînd, a renunţat... Ne-a orbit deodată ninsoarea, deasă şi grea, şi caii au început să-şi încetinească galopul. De abia după cîteva minute, cînd mi s-a părut că se potolise ninsoarea, am înţeles că intrasem în pădure.

Albini mă asculta atent, uşor încruntat şi fără îndoială vocile noastre erau înregistrate, pentru că vorbea foarte puţin şi, mi-am dat seama, cintărindu-şi cu grijă cuvintele.

— Înaintam pe o alee largă şi bine îngrijită, am continuat, şi pe aici, în pădure, zăpada părea mai puţin adîncă.

— Fiţi, vă rog, cît se poate de precis, mă întrerupse Albini. Despre ce pădure e vorba ?

— Nu o cunosc, şi nici nu-i ştiu numele. Dar era o pădure destul de întinsă, bine îngrijită, cu arbori înalţi şi bătrîni...

Albini mă privi lung, parcă ar fi vrut să-mi pună o întrebare, dar se hotărî brusc şi-mi făcu semn.

— Continuaţi, vă rog !

I-am povestit tot ce-mi aduceam aminte, cu cit mai multe amănunte. N-aş fi voit să-i spun la ce mă

gindeam cînd ne-am apropiat de casa pădurarului, dar m-am lăsat antrenat şi i-am mărturisit tot. — Nu mai e mult, spusese Pândele. Recunosc drumul !... Tresărisem auzindu-1; avea o voce sugrumată. — încă o sută, două de metri, pînă la cabană, adăogase.

— Deci, asta era ! mi-a spus emoţionat, cînd am zărit de departe ferestrele luminate. Casa pădurarului unde H adusese Euridice... Dar acum, ce-o *să spunem* dacă pădurarul, sau cine o fi locuind acolo, ne va întreba ?... Să spu- sem că ne-am rătăcit in pădure ?

— Fiţi, vă rog, mai explicit, mă întrerupse Albini. Cine a spus asta ?

Am ridicat încurcat din umeri.

*— N-a spus-o nimeni. Eu mă gîndeam, mă întrebam : *de* data *aceasta,* dWfd cu ochii dc cei care locuiesc *acum* în cabana pădurarului, ce-o să spunem ? Cum o să justificăm vizita noastră, nişte necunoscuţi, la miezul nopţii, fără să ne fi anunţat sosirea ?... îmi tot puneam această întrebare cînd, după ce-am bătut de mai multe ori în poartă, şi din ce In ce mai puternic, am deschis-o brusc şi am intrat...

Şi, evident, am rămas toţi surprinşi : masa era pregătită, luminările ardeau, pe un scaun am zărit un mare vas de argint plin cu gheaţă şi două sticle de şampanie... Dar na era nimeni. Am trecut dintr-o cameră în alta — era un mic salon, o sufragerie, odaia de culcare, bucătăria şi baia

— am bâtut din palme. Nimeni ! Şi atunci l-am auzit pe Pândele : — Acum ştiu ce s-a întimplat, a şoptit. N-a fost chipul fetei. Era în legătură cu apa pe care o beam. în timp ce beam din cană, m-am uitat pe fereastră şi am *văzut. Acum ştiu ce-am văzut !*

Albini ridică din nou braţul, întrerupîndu-mă.

— Fiţi, vă rog cît se poate de precis. Toate acestea le-a spus Pândele. Dar ce-a văzut ? Nu v-a spus ce-a văzut ?

— Nu. N-a spus. S-a întors spre Niculina şi Serdaru şi le-a făcut semn. — Veniţi cu mine, nu e departe !

Dar deşi Albini mă privea adîn«_ *M* ochi, parcă ar fj încercat să mă hipnotizeze, nu' i-am spus că am auzit-o pe Niculina şoptindir-i lui Serdaru : — Este, d^ci, *aţa* cu»ţ *bănuiam noi!...*

— Eusebiu, a adăugat Maestrul întorcîndu-se către mine. Dumneata pe aştepţi aici. Nu întîrziem

mai mult âe cinci* zece minute... I-am văzut cum s-au suit în sanie ţi l-am auzit pe Serdaru îndemnîndu-şi fluierînd caii, dar, curios, cîteva clipe în. urmă n-am mai auzit zurgălăii... Mi-era cald, şi mi-am scos paltonul şi cizmele. Nu m-am uitat ta ceasy dar nu cred c& trecuse mai mult de cinci, şase minute. Totuşi, simţeam cum încep să-mi pierd răbdarea. Şi deodată mi s-a făcut sete. AirNntrat în bucătăria şi am găsit cana cu apă, cana aceea de care vorbise Maestrul ; am căutat un pahar şi am băut... Apoi m-am întors în salon şi m-am aşezat în fotoliu. îmi părea râu, acum, că nu stârnisem să mă ia cu ei în sanie... Nu ştiu cît am rămas acolo, în fotoliu, aşteplînd. Probabil că, foart e curînd, am adormit.

Văzînd că Albini tace, oarecum absent, am adăogat. cu o voce timidă, rugătoare.

— Acum, poate o să-mi spunevi şi mie ce s-a întîmplat cu Maestrul Pândele.

Albini ridică plictisit din umeri.

— V-am repetat de cîteva ori, şi azi noapte, şi astăzi, că, foarte sincer, nu ştim nimic precis.

— Dar, atunci, *ce credeţi* că i s-a putut întîmplă ? Vreun accident ?

Albini m-a privit din nou adînc în ochi, apoi a-încercat să zîmbească.

— Ce cred eu că s-a întîmplat n-arc, deocamdată, nici o ini portantă., O să vorbim de asta mai tir/, iu. Deocamdată, să revenim la depoziţia Dumneavoastră — evident, nu este propriu-zis o depoziţie, asta va veni mai tîrziu... — dar, în sfîrşit, la povestirea Dumneavoastră.

îşi scoase tabachera, o răsuci de cîteva ori între degete, apoi o puse la loc în buzunar.

Nu ştiu ce să cred, relua cu un ton schimbat, aproape dur. Nu-mi vine să cred că aţi inventat *ad hoc* povestirea asta ca să ascundeţi adevărul ; *oricare ar fi* el, a pronunţat rar cuvintele, ca să înţeleg că le subliniază.

Simţeam că roşisem şi eram gata să protestez, dar m-a oprit, înălţînd sever braţul.

' — Am spus : *nu-mi vine să cred* că încercaţi să **ne** păcăliţi. în acest caz, aţi fi inventat o poveste mai puţin
naivă. Aţi.fi inventat o scrie de întâmplări care, cel puţin în parte, ar fi putut părea verosimile. Dar povestea pe care aţi ticluit-o...

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, am şoptit sugrumat de emoţie.

— Să începem cu ce o mai important... Cunosc foarte bine regiunea căci mi-am făcut studiile aici, la Sibiu, după evacuarea Universităţii de la Cluj. în toamna 1940. Am străbătut ţinutul acesta de la un capăt la altul, şi de mai multe ori. Vă asigur că *nicăieri* în apropierea Casei dc Odihnă, nici la cinci, nici la zece. nici la douăzeci sau treizeci de Tiilometri. nu există vreo pădure, cît de cît comparabilă cu aceea pe care aţi descris-o adineaori. Nu sunt decît cîteva lunci, şi singurii arbori ceva mai bătrîni sunt cei care străjuiesc şoselele.

îl ascultam speriat — şi totuşi neîncrezător. Aveam impresia că st pregăteşte sâ-mi întindă o cursă.

— Nu cunosc împrejurimile Sibiului, i-am spus. Dar cel mai bun lucru ar fi să luăm o sanie, ca aceea în care am fost noi, şi să mergeţi cu mine. Cred că pot recunoaşte destul de uşor locul unde

s-au speriat caii şi s-au îndreptat spre pădure.

Albini mă privi dfn nou, scrutător, aproape cu severitate. Parcă începea să-mi admire, şi totuşi îl irita, siguranţa cu care vorbeam. în cele din urmă figura i se lumină de un zîmbet curios, ironic.

— Nu e nevoie să mergem chiar acum. Sunteţi încă obosit. Nu uitaţi că aţi zăcut inconştient, şi cu febră mare, aproape trei zile... Dar dacă e vorba de o pădure bătrînă şi frumoasă, aşa cum aţi descris-o, şi o casă mare, confortabilă, de pădurar, am să vă arăt fotografiile după-amiază. Probabil că sunt reproduse în vreun album, Imai vechi, al Sibiului...

— Aşadar, există! am exclamat. Şi pădurea, şi easa. Dacă o să-mi arătaţi fotografiile, înseamnă că n-am inventat nimic, că v-am spus adevărul...

Albini părea că se amuză, dar îşi ascundea greu exasperarea.

— £ adevărat, spuse. N-aţi inventat ; aţi repetat doar ceea ce vi s-a spus că *trebuie Să spuneţi.* Pentru că fotografiile au să vă arate pădurea *aşa cum exista ea* pînă *în 1941.* In toamna 1941, sub regimul Antonescu, pădurea Alunarului — care aparţinea Statului — a fost tăiată la cererea Statului Major. Eram aici, la Sibiu, cind a fost tăiată. Şi deşi noi toţi, studenţii, eram indignaţi, nu puteam spune nimic, pentru că, aflasem, pădurea fusese tăiată pentru nevoile Armatei. N-am ştiut niciodată care erau aceste nevoi. Circula, pe atunci, o glumă sinistră : se spunea că Statul Major avea nevoie de coşciuge, ca să aducă în ţară trupurile celor care mureau in Rusia...

Il priveam uluit, şi simţeam din nou cum îmi dogoresc obrajii.

— Voiţi, deci, să spuneţi... am început.

.— După vîrsta pe câre o aveţi, continuă Albini ca şl cum nu m-ar fi auzit, nu cred că aţi apucat să vedeţi pădurea Alunarului. Probabil că ştiaţi de ea de la Maestru] Pândele... Dar pe noi ne interesează să aflăm *de ee* v-a cerut Pândele să povestiţi o intîmplare neverosimilă, eînd ar fi putut inventa altceva, mai plauzibil...

— Dar, în fond, ce s-a intîmplat cu Maestrul ? am întrebat din nou, brusc emoţionat.

Ca să-şi ascundă exasperarea, Albini scoase din no» tabachera şi începu să o învîrtească între degete;

— Dacă ne-aţi spune adevărul, ne-aţi uşura

mult ancheta. Am şti in ce direcţie să ne concentrăm cercetările... Şi poate îl găsim în viaţă şi îl putem salva...

Îl ascultasem ca în vis, parcă n-aş fi izbutit să înţeleg eensul anumitor cuvinte.

— Dar de ce spuneţi că l-aţi mai putea găsi în viaţă ? Ce s-a întîmplat.?

— Nu ştim ce s-a întîmplat, şi povestea dumitale nu ne ajută în niciun fel să aflăm ce s-a putut întîmplă. Fapt este că Maestrul Pândele, Niculina şi Serdaru au dispă» rut...

S-a oprit brusc, şi a tăcut cîtva timp, privjndu-mă în ochi.

— Adică ? am şoptit tîrziu.

— Din noaptea aceea nu i-a mai văzut nimeni. Nu ştim ce s-a întîmplat cu ei...

20

Evident. plecase atît de brusc, salutîndu-mă vag cu mîna, ca să mă pună la încercare. Ştia că n-am să-mi găsesc liniştea pînă ce nu voi afla mai mult. De aceea n-a mai venit în acea după-amiază, aşa cum mă anunţase, ca să-mi arate albumul. Şi, probabil,' tot el, Albini, ceruse să nu mi so mai dea calmante, nici somnifere. De fapt, infirmiera n-a mai intrat decît ca să-mi aducă dejunul şi masa do seară. Dimineaţa, doctorul îmi scosese bandajele, ca să-mi examineze degetele, şi se arătase mulţumit, îmi spusese, totuşi, că mi le va bandaja din nou, pe seară, ‘ ca să mă împiedice să mă scarpin. Căci seara, şi mai ales în timpul nopţii, mîncărimile deveneau insuportabile. Dar în acea seară .doctorul n-ia mai venit, şi am petrecut o noapte penibilă, ţinindu-mi cît puteam mai mult mîinile sub pernă, ea să nu mă scarpin. Şi, aşa cum îmi, fusese frici, n-am pulul adormi decît foarte tîrziu, către dimi- noaţă.

i

Intrind. Albini şi-a dat seama de schimbare (îmi scăr- pinasem deg<'tele pînă la sînge), dar nu m-a întrebat nimic <ştia, desigur, că doctorul încă nu venise să mă vadă, nici infirmiera). S-a apropiat de pat şi ihi-a întins albumul.

—.Aşa arăta pădurea Dumitale prin 1933—34. O recunoşti cumva ?

Nu ştiam ce-aş putea răspunde. Era, într-adevăr, o pădure cu arbori înalţi şi bătrîni, dar fusese fotografiată în timpul verii şi nu-mi puteam da seama dacă era aceeaşi. Văzînd că nu spun

nimic, Albini întoarse pagina şi-mi arătă cas& pădurarului. Am simţit cum mi se accelerează bătăile inimei, deşi la prima vedere n-aş fi putut spune că o recunoscusem. Dar, privind-o mai atent, am remarcat felinarul de lîngă poartă şi mi s-a părut că recunosc şi una din ferestre.

— Nu pot jura, am început, pentru că noi venisem cu sania, şi fotografia a fost luată vara sau toamna. Dar cred, totuşi, că recunosc felinarul şi ferfeastra asta, şi i le-am arătat.

Albini închise distrat albumul şi-l aşează pfe măsuţa de lingă pat. Dînd cu' ochii de titlu — *Bucovina pitorească* — am simţit că roşesc.

— Dar asta nu e... am început.

— Evident, nu e pădurea de care Va vorbit Maestrul Pândele. V-am arătat alte fotografii, ca să vă convingeţi cît de uşor se pot confunda pădurile şi casele pădurarilor.

— Dar eu v-am spus, l-am întrerupt, că în afară de ^ felinar şi, poate, una din ferestre...

— Singurul amănunt interesant, şi enigmatic, a continuat Albini, este faptul că, acolo unde aţi fost găsit, în dimineaţa de 25 Decembrie, aşezat pe o buturugă, se întindea, pînă la 1941, pădurea Alunarului.

Din nou mi s-a părut că încerc să mă trezesc d intr-un vis pe care Si mai visasem odată, de curînd. Albini scoase din buzunar un plic cu fotografii, alese cîteva şi mi ie arSUL

— Vedeţi, continuă, aţi fost găsit aici, pe buturuga asta.

IM

Distingeam cu greu, parcă aş fi avut ochii

împăienjeniţi, dar în cîmpia aceea albă am izbutit să identific buturuga pe jumătate îngropată in zăpadă.

— Şi, aici, spuse Albini arătîndu-mi semnele notate cu cerneală roşie, au fost găsite cizmele, căciula şi paltonul. Dar fiindcă^ pe aici s-a construit şoseaua (pe care mi-o arătă) şi la vreo jumătate de kilometru spre stînga 9-a clădit acum cîţiva ani un grup de locuinţe pentru muncitori — datorită unui lucrător de la uzina electrică aţi, fost descoperit la timp —, riu putem fi siguri dacă tocul unde aţi fost găsit corespunde intocmai spaţiului ţicupat pe vremuri de casa pădurarului.

— Poate am visat, am şoptit, neştiind ce i-aş putea spune altceva. Poate că tot ce v-am povestit ieri dimineaţă le-am trăit în vis...

Albini se aşează pe scaun şi îşi scoase gînditor tabachera.

— Pentru că doctorii m-au asigurat că sunteţi în afară de pericol — mîncărimile sunt inevitabile, şi vor continua ; încercaţi să nu vă scărpinaţi prea piuit — şi pentru că mîine vă reîntoarceţi la Bucureşti, ca să faceţi revelionul în familie, — v-am rezervat deja biletul de avion, şi D-ra Nistor vă aşteaptă la aeroport, preciză zîmbind — îmi îngădui să aprind o ţigară...

Şi-o aprinse fără grabă, cu mare grijă, parcă ar, fi Împlinit un ritual.

— Poate că am visat... repetai.

— E posibil. Dar asta nu explică restul. Şi pe noi asta ne interesează : *restul.* Adică : ce s-a întîmplat cu Maestrul Pândele şi ceilalţi doi ? Se; pot face mai multe ipoteze. Una din ele ar fi: au murit toţi trei într-un accident. Dar pînă acum nu s-a găsit nici o urmă. E adevărat, în toată regiunea, pînă la frontieră, zăpada, trece de o jumătate de metru. Dar, totuşi, e vorba de *trei* corpuri..;

— Şi de o sanie tu patru cai, şi o carabină inâuntru, a:n adăogat,

Albini zîmbi **clin nou. de data aceasta ce: .cm** în silă.

— Sania, şi caii, şi carabina, s-au găsit a ci oua ?i, pe se;ră...

— Unde s-au găsit ? am întrebat în şoaptă, emoţionat.

— E curios că s-au găsit în grajdul Casei de Odihnă ; Cilii la locurile lor, iar sania, cu carabina înăuntru, acoperită cu foi de cort, sub şopron. Dar nimeni n-a ştiut să ne spună cum au ajuns acolo, cine le-a adus.

Am simţit din nou cum mi se bato inima, din ce în ce mai repede. Mi se părea că mă sufoc, şi aş fi vrut să respir adine, dar nu îndrăzneam.

— Deci. am şoptit, trăiesc toţi trei. S-au întors cu sania, şi apoi au plecat în altă parte.

— Asta ar fi explicaţia cea mai simplă şi mai raţională. Mie, totuşi, nu-mi vine să cred că Maestrul v-a abandonat, în marginea şoselei, în zăpadă, aşa cum eraţi, în haină şi cu capul gol...

— Dacă tot ce v-am povestit a fost adevărat, am început, şi n-a fost un vis, nu m-a lăsat în marginea şoselei.

Albini ridică din umeri şi continuă, cu acelaşi ton sec, dc-taşat,

— Deci, dacă presupunem că n-au murit pînă a doua *7.l.* cînd au adus înapoi sania — deşi nici asta nu e sigur, pentru că oricine altcineva din cei de la Casa de Odihnă o putea aduce înapoi — nu ştim ce s-a întîmplat -după aceea. Să presupunem că într-un fel sau altul au aflat că aţi fost transportat la Spital şi că eraţi în afară de pericol. Ce-au putut face după

aceea ?... Şi de data aceasta sc pot sugera mai multe ipoteze. Una din ele ar fi aceasta : s-£in retras toţi trei într-un orăşel de provincie, *incognito,* să-şi petreacă vacanţa în linişte. Sau : tot incognito, au trecut frontiera, ca să dea prilej la tot felul' de legendo - căci recunosc, este ispititor să se spună despre cineva că s-a făcut nevăzut şi a dispărut fără urmă. Dacă Niculin.-, şi Serdaru -sunt cu adevărat, aşa cum se spune, mai) prestidigitatori, nu estu exclus ea şi Maestrul Pândele să fi lăsat antrenat în joc....

De citva timp, trebuia să fac un mare efort ca SiV) urmăresc. Gîndul îmi alerga în mai multe părţi deodată. Eram sigur că A.D.P. îmi vorbise cîndva de o asemeno.j aventură : să si! ascundă, *incognito,* într-un sat, sau un oraş, sau o altă ţară — dar de ce ? dc ce ?... M-am trezit că Albini mă priveşte curios, bănuitor.

— Mi-e teamă câ v-am obosit, spuse.

— Dimpotrivă! .dimpotrivă! am exclamat.

Dar ştiam că roşisem, şi simţeam privirile lui Albini asupra mea, tot mai apăsătoare.

— Dacă ne-aţi fi spus de la început adevărul...

Am încercat să protestez, dar Albini a ridicat sever braţul.

— Dacă am şti *de ce* Maestrul Pândele v-a certit sâ repetaţi pînă la capăt povestea cu pădurea Alunarului...

— Poate am visat, şoptii.

— Şi, continuă Albini zîmbind ironic, v-a sugerat ca. în cele din urmă, să spuneţi că poate aţi visat... Dacă am şti de ce a ales această poziţie de apărare, am şti unde să-l căutăm.

tl ascultam cu greu, căci nu mai puteam suporta mîn- cărimilc şi-mi ascunsesem niîinile sub

pemă.

— în oriee caz, spuse ridicîndu-sc dacă ipotezele care vi le-am expus sunt juste, într-o zi, două, într-o săp- tămînă, două, Maestrul vă va da un semn de viaţă-. Dar nu trebuie să excludem alte ipoteze : bunăoară, un accident, 'în care şi-au pierdut toţi trei viaţa. Sati altceva...

De-abia după ce-a închis uşa în arma lui mi-am adus aminte. Nu A.D.P. îmi vorbise de acea aventură. Citisem

^ într-una din piese, a treia sau (şi mai probabil) **a** patra piesă. Unul din personagii evocă exemplul lui Brânci : cît de altul a devenit după ce-a lăsat în urmă opera lui din Bucureşti, şi apoi estetica în care crezuse cît timp lucrase la Munchen, — şi a plecat, *pe jos,* la Paris. Dar ^ci chiar Brâncuşi nu a înţeles pînă la capăt marea descoperire pe care o făcuse. Altminteri, lă un moment dat ar fi trebuit să plece şi din Paris, şi să lase în urmă capodopera pe care o împlinise. Să o lase în urmă şi si se despartă definitiv de ea ; să înceapă din nou, de ia începutul începutului.

Şi atunci un alt personagiu l-a întrebat : — Adică, i-ai fi cerut să nu mai fie ce era, marele Brâncuşi ?

— Nu,[1] nu-i puteam cere asta, a răspuns celălalt. Tot barele Brâncuşi ar fi rămas, şi poate ar .fi fost şi mai ^are, pentru că geniul lui ar fi creat altceva. Dar i-aş fi [c]«rut, de-atunci înainte, să trăiască şi să creeze *incognito...*

21

Cîteva zile după întoarcerea la Bucureşti, am început S&-mi dau seama cît de grave erau consecinţele. încă din seara sosirii, strîngîndu-mă în braţe plîngînd, Valeria îrni spuse că, *deocamdată,* nunta a fost amânată *sine die.* Familia anunţase pretutindeni că vom fi cununaţi de A.D.P. Şi acum, cît timp nu se ştia nimic despre el, nu ne puteam căsători. Iar dacă se va afla că Pândele nu' mai trăieşte, va fi şi mai grav ; i s-a spus că nu există semn mai nefast ca acesta : să moară naşul puţin înainte de nuntă... Nu aveam nimic altceva de făcut decît să aşteptăm. (Aşa cum am aşteptat şi pînă acum, adăogase Valeria).

A doua zi, îndreptîndu-mă spre Editură, am observat că eram urmărit. Am încercat să-mi dau singur curaj, spunîndu-mi că, neavînd nimic de ascuns, n-am de ce să-mi fie teamă. La Editură, apariţia mea a provocat senzaţie. Funcţionarele, şi cei cîţiva scriitori care se aflau acolo, m-au privit cu mare interes, dar şi cu teamă. Nici unul din scriitorii tineri pe care-i cunoşteam nu mi-a întins‘mîna, şi curind, unul cîte unul, au părăsit biroul. Una din funcţionare m-a întrebat „Cum a fost în India“, dar n-am avut timp să-i răspund pentru că a fost chemată la telefon. După vreo zece minute de aşteptare.

secretarul lui Ghiţă Horia m-a anunţat că Directorul a trebuit să plece, convocat de urgenţă la Minister, dar m-a încurajat să revin săptămîna viitoare. Totuşi, a adăogat stingherit, ar fi mai bine dacă aş telefona în prealabil, ca să mi se fixeze

întîlnirea.

— Voiam doar să aflu ce s-a hotărît cu volumul meu despre India...

Tînărul a ridicat deznădăjduit din umeri.

— Telefonaţi săptămîna viitoare şi vorbiţi cu tovarăşul Director.

Aşa cum mă aşteptam de cîte ori telefonam, Directorul era absent sau in conferinţă. Am intrat în mai multe librării să văd dacă s-a pus în' vînzare volumul de *Memorii.* Din fericire, nu mă cunoştca nimeni, şi puteam asculta nestingherit convorbirile. De mai multe ori mi s-a părut că se vorbeşte despre dispariţia lui A.D.P., dar n-am îndrăznit să mă apropii prea mult ca să aflu amănunte. In orice caz, îmi confirmase asta şi Valeria, care urmărea şi presa din provincie; nici în ziare, nici în revistele literare numele lui A.D.P. nu mai era menţionat.

n-irTflir- # -rtr-

După o săptămîna, cu acelaşi agent în urma mea. m-am dus în strada Fîntînelor. Cînd mi-a deschis uşa, Ecaterina a încremenit; a întins braţul în direcţia biroului, apoi Sra făcut nevăzută.

— Te aşteptam mai de mult, mă întîmpină Albini.

Era aşezat la birou, cu un maldăr de dosare în faţă :

le-am recunoscut uşor ; erau scrisorile din ultimii ani, cu răspunsurile melc bătute la maşină.

— Cum te mai simţi ? mă întrebă mtinzîndu-mi mîna po deasupra biroului, dar fără să se ridice. Ia loc, te rog. Şi spune cum te mai simţi ? Şi ce veşti ?

— Mă simt destul de bine. Cît priveşte veştile, mă pregăteam să vă întreb pe Dumneavoastră.

Tăcu multă **vreme,** privindu-mă absent, apoi deschise tabachera şi-şi **alese o** ţigară.

— Toţi bănuiesc că au murit, începu tîrziu. Dar încă nu li s-au găsit corpurile. Evident, sunt încă atîtea lacuri îngheţate, şi zăpada acoperă munţii şi văile. Dacă s-ar găsi corpul Maestrului Pândele, lucrurile s-ar simplifica pe loc. Funeralii naţionale, articole elogioase in presă, cîteva ediţii din *Memorii* epuizate în mai puţin de o săptămină. şi citc altele. Bunăoară, reluă după o pauză, privindu-mă în ochi **şi** apoi rotindu-şi braţul şi arătîndu-mi. bunăoară, casa aceasta consacrată „Casa Memoria)ă A.D.P." şi dumneata numit conservatorul colecţiilor... Căci, adăogă pe un alt ton, mai intim, s-a găsit o copie a testamentului, şi dumneata eşti legatar universal...

Ştiam că pălisem. Am scos batista şi mi-am trecut-o emoţionat pe faţă, apoi am început să-mi şterg mîimle. '

— Sper, totuşi, că Maestrul trăieşte, am şoptit.

— Dar unde ? mă întrerupse Albini. Dacă trăieşte, nu poate fi decît undeva în străinătate. Aşa am crezut şi eu. Şi tot aşteptam să-l ascult la *Europa liberă* sau să aud că a dat un interviu corespondentului lui *Neie York Times...* Dar au'trecut mai mult de două săptămîni, şi nici un semn de viaţă...

— Totuşi... începui timid.

Dar mă oprii, stingherit, pentru că nu ştiam ce i-aş fL putut spune.

Albini îşi «linse încet ţigara în scrumieră.

— E adevărat, continuă cu o voce mată. dumneata crezi în „miracole" şi eşti încă impresionat de fantasmagoriile lui Ieronim Thanase. Află, atunci, că n-ai să mai auzi multă vreme de ..repetiţiile[41] lui Ieronim. S-au luat

măsuri şi în ceea ce îl priveşte. N-o să se mai risipească averea Statului, ca pînă mai ieri, alaltăieri, întreţinînd o trupă de amatori, în speranţa că vor face într-o zi un lilm genial, atît de genial încît va cuceri toate premiile, la toate concursurile internaţionale...

îl ascultam tulburat, continuînd să-mi frec în neştire degetele cu batista. i

— Recunosc, Ieronim nu e lipsit de calităţi, şi a făcut multe victime. Nu eşti singurul pe care l-a fermecat... Este şi foarte abil. A reuşit să* păcălească atîta lume cu aşa-zisa lui „paralizie", şi cînd i-a convenit, a zvîrlit bastoanele — şi toţi din jurul lui au strigat: miracol!

— Totuşi, am îndrăznit să-l întrerup, atunci cînd 1-afln văzut, astă-vară, nu putea umbla fără bastoane. Nici măcar nu se putea ţine bine în picioare dacă nu-1 sprijinea cineva.

— Asta spuneam şi eu, continuă Albini. Este cît se poate de abil. Dar, de fapt, nu suferea de o scleroză bilaterală, cum spuneau cei din jurul lui. M-am interesat la cîţiva specialişti. Dacă ar fi fost aşa, boala ar fi fost incurabilă şi s-ar fi încheiat, fatal, printr-o paralizie progresivă. Deci, Thanase a jucat teatru, timp de doi ani, dar a jucat atît de bine încît nimeni n-a bănuit nimic...

Tăcu brusc, mă privi zîmbind, apoi îşi scoase tabachera şi aprinse a doua ţigară.

— Nu ştiu dacă îţi mai aminteşti de ce-ti spuneam astâvară, despre Valentin şi gnostici.

Am tresărit, emoţionat.

<— îmi amintesc foarte bine.

— Atunci are să-ţi placă ce-am să-ţi spun acum. Pe vremea Apostolilor, trăia un mare vrăjitor, Simon Magul. A rămas celebru prin multe năzbîtii şi nebunii pe care le-ai făcut, dar cea mai

faimoasă este ultima lui mistîfi-

m

care : într-o bună zi a dat veste în toată Roma imperială că se va înălţa la cer, în văzul tuturor. Şi într-adevăr, a început să se înalţe, dar apostolul Petru, care era de faţă, s-ai rugat Dumnezeului pe care-1 slujea, şfSimon Magul s-a prăbuşit şi s-a făcut bucăţele... Legenda aceasta, tovarăşe Damian, pentru că, evident, nu este decît o legendă, ilustrează perfect situaţia în care ne găsim astăzi. Apostolul Petru reprezintă Biserica, adică o instituţie admirabil organizată şi cu o ierarhie bine pusă la punct. Aşa este, sau este pe punctul de a deveni, şi societatea noastră socialistă. Iar Simon Magul reprezenta gnozele şi ereziile care ameninţau să surpe Biserica din temelie... In zilele noastre, regăsim aceleaşi erezii iraţionale şi obscurantiste la indivizi ca Ieronim Thanase şi Niculina.

& ascultam fascinat, simţind cum începuse să-mi fie frică.

— Dar nu vreau să te plictisesc, reluă Albini cu un •alt ton, aproape prietenos. Spune-mi, te rog, ce pot face pentru dumneata.

Nu ştiam ce i-aş fi putut răspunde, şi am zîmbit încurcat, învelindu-mi în batistă cînd o mină, cînd cealaltă.

— Ţi-am admirat devotamentul pentru Maestrul Pândele şi munca de secretar ideal, continuă Albini arătîn- du-mi mapele cu scrisori. O asemenea capaeitate nu trebuie irosită. Deocamdată, am să vorbesc cu cine trebuie ca să ţi se avanseze o sumă importantă de la Asociaţia Scriitorilor...

Ar fi trebuit să-i mulţumesc, dar n-am izbutit

decît să clatin din cap, zîmbind.

— E curios că nu s-a găsit nici un manuscris, şi nici- Un fel de însemnări în legătură cu cele patru piese de

teatru, reluă Albirii. Ştiu de la tovarăşul Horia că manuscrisele corecturile le avea Maestrul, dar nu s-au găsit Hi bagajele rămase la Casa de Odihna. Se pare că manuscrisele erau aproape indescifrabile, şi că numai dumneata...

Pentru că se întrerupse brusc şi mă privea întrebător, i-am povestit cu ce eforturi am izbutit să descifrez

să dactilografiez cele patru piese. M-a ascultat, mi s-a Părut, cu un interes crescînd.

— Am citit şi eu volumul de *Teatru,* spuse zîmbind. Nu mă pricep în acest fel de literatură, deşi, în tinereţe, to-a interesat şi pe mine poezia zisă de avant-gardă. Eu, personal, n-am înţeles mare lucru din cele patru piese, ?i cînd am stat ultima oară dc vorbă cu Thanase, i-am cerut să mi le explice. Trebuie să recunosc, Ieronim Tha- Dase a fost foarte sincer cu mine ; mi-a mărturisit că Teatrul Maestrului *spune tot* —- repet ce mi-a repetat chiar el, Ieronim Thanase: *spune tot,* dacă ştii ăă-1 descifrezi. Dar cine ar putea să-l dcscifreze dacă nu arc la îndemână codul ?

— *Tot, despre ce* ? l-am întrebat surprins.

Albini începu să rîdă, şi m-am întrebat dacă îl mai auzisem pînă atunci rîzînd.

— Tocmai asta e întrebarea ! exclamă bine dispus. Thanase pretinde că e vorba dcspi'e *libertatea absolută,* singura libertate care mai este îngăduită omului societăţilor contemporane... Dar noi ştim că e vorba şi de *altceva,* tot atît de important. Cînd vom descoperi codul

— căci nici un cod nu poate rezista specialiştilor şi computerelor — cînd îl vom descoperi, şi *vom înţelege* cele patru piese, vom şti ce planuri îşi

făcuse Pândele pentru noaptea de 24 către 25 Decembrie, şi vom şti ce ş-a *intimii® plai :* mai precis, vom afla de ce lucrurile- s-au desfăşurat *altfel* decît le plănuise el..

Tăcu brusc, încruntîndu-se. Apoi se ridică de la birou, st- apropie de mine şi-mi întinse o carte de vizitii.

— Dacă ai vreodată nevoie de mine, mă poti chema la unul din numerele astea...

22

— In fond, ai fost in India, îmi spuse într-o scări Valeria, fără să-şi poată ascunde tristeţea. Nu ţi-au luat nici un interviu, nici în ziare, nici la televiziune. Nu vorbeşte nimeni de tine...

Cu un efort, am izbutit să glumesc.

— Aş putea ■ spune chiar mai mult. Aş putoa spunţ că nu vorbeşte aproape nimeni cu mine...

Valeria mă privi, mi s-a părut, cu deznădejde.

— Ce-o să ne facem ? m-a întrebat în şoaptă.

• — într-o zi mai mult sau mai puţin apropiată, **o** să aîlăm adevărul. Şi, mi-e teamă că o să ne pară rău aflîn> du-1. Mi-e teamă, am adăogat coborînd glasul, mi-e foartt teamu că Maestrul şi ceilalţi doi şi-au pierdut viaţi într-un accident. Altminteri, mi-ar fi dat un semn dft viaţă...

— Poate că A.D.P. zace, undeva, amnezic, spuse Valeria.

Mi s-a părut curios că vorbise de amnezic, şi am între» bat-o:

— Ai citit ceva în legătură cu asta, cu amnezia ?

Nu citise, dar aşa presupuneau colegii ei de birou. De

fapt, mi-am amintit atunci, mai auzisem explicaţia asta,

m

do curind, într-o librărie. Dar mi-era greu să crcd că toţi trei ar fi putut deveni amnezici.

| Totuşi, cîteva zile în urmă aceasta versiune a devenit subit oficială.. Am citit-o întîi în ziarul de dimineaţă, şi am regăsit-o, dezvoltată şi nuanţată. în revistele din acea săptămînă. Se vorbea pentru prima oară de Â.D.P. In urma unui accidcnt. Pândele suferă de amnezie şi e internat într-un Sanatoriu. (Nu se preciza' dacă în ţară sau în străinătate). La 24 Februarie, pe neaşteptate, *Memoriile* au apărut în librării şi, evident, ediţia s-a epuizat în aceeaşi zi. în toate recenziile pe care le-am citit se dcplîngea accidentul. De-abia după cîteva săptămîni am înţeles de ce fusese aleasă această versiune. Asociaţia Scriitorilor fusese informată confidenţial, că, de data aceasta, A.D.P. are mari şanse să primească Premiul Nobel (fusese pro-pus cu doi ani înainte şi, se pare. avusese un număr însemnat de voturi). Trebuia, deci, cu orice preţ, să se afle că Pândele este in viaţă, deşi, fiind amnezic, nu putea fi vizitat de jurnalişti. Trebuia, de asemenea, să se afle că a publicat un nou volum, că era. pînă de foarte curind, „în plină activitate".

Curind după aceea mi-a telefonat secretarul lui Ghiţă Horia. Directorul mă aştepta la ora 3,00 ca să semnez contractul pentru *India : văzuţii şi nerăzntă.* Aşa cum mă aşteptam, Horia a adus vorba despic dispariţia lui A.D.P. I-am repetat ce spusesem tuturor celorlalţi, nu prea mulţi de altfel, care îmi puseseră aceeaşi întrebare : că la

un moment dat, câii s-au speriat şi au luat-o la goană ; eu mi-am pierdut cunoştinţa, sania a dispărut în întuneric, şi am fost găsit a doua zi, aproape degerat, îngropat în zăpadă. (Valeriei îi mărturisisem tot ce povestisem lui .Albini, la Spital, dai' nici ei nu îndrăznisem să-i spun mai mult, nici o aluzie la confesiunea lui A.D.P. la Casa de Odihnă, cu Niculina şi Serdaru făcînd de pază la uşa
camerei mele), Ghiţă Horia nu şi-a ascuns dezamăgirea; se aştepta să afle amănunte mai senzaţionale. Crezuse şi el, ca şi Albini, ca şi probabil mulţi alţii, că totul fusese o înscenare pentru a camufla fuga lui A.D.P. în străinătate (deşi nimeni nu înţelegea de ce-o făcuse, pentru Pândele putea trece graniţele de cîte ori voia).

— Dar ne aflăm acum la începutul lui Martie, închei»» Horia, şi nici un semn de viaţă... Să sperăm că n-a murit. Să sperăm că zace amnezic într-un sanatoriu... Dar, îti fond, dacă nu ştim în ce sanatoriu se află, *de unde ştity*| ca e *amnezic ?*

A trebuit să recunosc că avea dreptate.

A doua *zi,* 6 Martie, mi s-a făcut dor de casa din strada Fîntînelor. în bucătărie se afla un miliţian. Salonul cel mare, biroul, salonaşul, odaia de culcare — fuseseră sigilate. Miliţianul avea ordin să noteze; numele şi numărul Buletinului populaţiei tuturor celor care sunau la uşa de la intrare sau la bucătărie.' După ce mi-a înapoiat Buletinul populaţiei, l-am întrebat de Ecaterina. Se mutase la sora ei, în Şoseaua Iancului, dar venea o dată pe săptămînă ca să „facă curăţenie", zîmbi cu înţeles miliţianul, adică să mături în bucătărie şi în cămară, şi să

întfrijească de ultimii doi ficuşi care mai rămăseseră din faimoasa colecţie a Maestrului („Jungla lui A.D.P.'*, cum o numise, maliţios, Paraschiv Simionescu).

— Dar asta pînă în Mai, adăogă miliţianul, pentru că în Mai se căsătoreşte şi pleacă în provincie...

— Nu ţi-a spus cumva cu cine se căsătoreşte ? 1-anv întrebat.

— Nu mi-a spus numele. Mi-a spus doar că sunt vorbe de vreo zece ani. El a fost multă vreme şofer, dar acum se întoarce la atelierul unde lucrase în tinereţe...

Zîmbeam, fără să înţeleg de ce, cu melancolie. Aşadar, pînă la urmă, Ioanid tot la Ecaterina se întorsese. (O cunoştea nu de zece, ci de aproape douăzeci de ani). Spre norocul ei. Probabil că tot el, Seducătorul, o va lecui de năluciri şi mania persecuţiei.

Mă întorceam agale, fără gîndurl, spre casă cînd, în dreptul Statuii Rosetti, l-am văzut, îndreptîndu-se grăbit spre mine. Mi s-a părut că mă trezesc brusc din vis, şi că mă regăsesc în noaptea de 24 Decembrie, cînd l-am Văzut urcîndu-se în camionetă şi aşezîndu-se în spatele proiectoarelor.

— Credeam că n-o să ne mai întîlnim, am şoptit strîn- gîndu-i îndelung mîna.

Ieronim izbucni în rîsul lui copilăresc, care parcă îl întinerea cu zece ani (deşi nu părea niciodată că împlinise 40 de ani, aşa cum îi plăcea să repete).

— Am trecut adineaori pe la dumneata şi ţi-am lăsat un bilet, tţi spuneam că voi reveni într-un ceas, două... Trebuia să te văd cu orice preţ, *astăzi.*

Nu l-am întrebat nimic pînă ce-am ajuns acasă. Am vorbit numai eu, şi numai despre mărunţişuri: succesul volumului de *Memorii,* contractul pe care-1 semnasem, căsătoria Ecaterinei. După ce s-a aşezat în fotoliu, l-am întrebat.

— Acum, spune-mi ce s-a întîmplat.

— Spune-mi întîi ce ştii dumneata.

I-am repetat tot ce povestisem lui Albini, la Spital, adăogînd şi acele cîteva amănunte pe care le păstrasem pentru mine.

— Aşa i-â spus ? m^a întrerupt la un moment dat. Eşti sigur că Niculina a spus : *Este, deci, aşa cum bănuiam noi* ? Şi Serdaru n-a adâogat

nimic ?... Bine, continuă, m-a îndemnat.

1
7
3

îl interesa mai ales ancheta lui Albini, şi m-a rugat să-i repet, dacă se poate, cuvînt cu cuvînt, toate întrebările pe care mi le-a.spus. După cc i-am reprodus şi ultima convorbire cu Albini, în strada Fîntînelor, a izbucnit din nou în rîs.

— Albini* pare obsedat de problema gnosticilor şi a ereticilor, dar, în fond, îi *e frică :* nu cumva există, nu numai Dumnezeu — cu Dumnezeu, noi cei din Răsăritm Europei ne putem aranja — dar şi Diavolul, şi, deci, şţ demonii, şi vrăjitorie, deci şi magia neagră... Şi atuiic^ Albini îşi caută adăpost în Instituţie şi în ierarhie ; d&cg suntem *mulţi,* şi ascultători, şi bine disciplinaţi, îşi spujj^ el, riscurile devin minime... Comparaţia cu Simon Magu) nu ni se potriveşte, oricum ai judeca ideile noastre despre spectacol. Dacă vrea să găsim ceva asemănător in trecut, ni s-ar potrivi mai bine conflictul dintre Inchiziţie şi Giordano Bruno sau Campanella. Şi unul şi altul voi^ să *salveze* Biserica, adică s-o reînnoiască, purificînd-o <tţ provincialismul ei dogmatic ; în fond, voiau să pregătească Biserica, şi creştinismul european în general, pentru crizele pe care aveau să le dezlăoţuiască marile descoperiri ştiinţifice ale Renaşterii...

Tăcu cîtva timp, apoi reluă, cu un glas profund, eever

— Albini are să-şi flingă gîtul într-o zi... Nu e atît de naiv ca să creadă în legenda pe care i-o comunicase, in mare secret, Numărul Trei. Şi anume, că scenete care trebuia să le filmam în noaptea de Ajun erau doar un camuflaj.

Pentru că îl priveam surprins, mi-a explicat despre era vorba. „Legenda* fabricată de Numărul Trei d»izv£- hiia că în acea noapte, sub

camuflajul convoiului de sănii pe care il filmau, băiatul Numărului Doi trebuia să treacţ ■ clandestin în Cehoslovacia, ducînd cu el o serie de documente compromiţătoare pentru Numărul Unu. Ajunge acolo unde trebuia, aceste documente (evident, fabricate) ar fi provocat destituirea Numărului Unu şi înlocuirea lui cu Numărul Trei. Din fericire, băiatul Numărului Doi se afla, de la 22 Decembrie, la Bucureşti; deci, nu putea fi implicat. Dar în acea noapte a dispărut sania în care se aflau A.D.P., Niculina şi cu Serdaru. Iar a doua zi am fost găsit eu, aproape degerat, în marginea şoselei. Numărul Trei a profitat pe loc de această conjunctură, lansînd zvonul, acolo unde trebuia, că documentele compromiţătoare au fost trecute în Cehoslovacia de către A.D.P. Iero- nim şi întreaga companie au fost izofttţi pentru anchetă într-o clădire specială. în cele trei zile cînd eu zăceam inconştient în Spital, cu o febră care părea că anunţă o dublă pneumonie, Albini a condus ancheta. Fără nici un rezultat, de altfel. Toată speranţa lui Albini se concentrase asupra mea. Dar l-a derutat insistenţa cu cai'e reveneam la pădurea Alunarului ; nu înţelegea de ce A.D.P. îmi ceruse să povestesc asemenea întîmplări neverosimile: Dat fiind că nici o informaţie din Cehoslovacia nu indicase prezenţa unui agent român, au bănuit că A.D.P. trecuse în Occident. Faptul ar fi fost, în orice[1] caz, compromiţător pentru Numărul Doi. Dar nici această ipoteză n-a fost confirmată de Serviciile Speciale din Occident.

Atunci, la 5 Ianuarie, Ieronim şi toată gruparea lui, în care se aflau, bineînţeles, şi cîţiva informatori, au fost transportaţi într-un avion la Bucureşti şi

reţinuţi într-unul din localurile Securităţii. Dar de acum înainte, Albini nu mai era singurul responsabil de anchetă. Printre anchetatori s-au strecurat şi oamenii Numărului Doi, care-l ţineau la curent pe Ieronim cu tot ce se întîmplă. Ultima ipoteză la care se oprise Albini era aceea a accidentului mortal. în luna Ianuarie şi jumătate din Februarie,. serviciile lui Albini au explorat toate lacurile, văile şi pădurile unde ar fi putut fi descoperite cele trei corpuri. Şi; evident, în acest caz anumite documente compromiţătoare ar fi fost introduse în căptuşeala paltonului lui A.D.P.

Cum erairt aproape convins că Pândele murise, am pălit ascultind ultimele fraze aie lui Ieronim. Dar nv$_a$ liniştit imediat.

— Fii fără teamă."Pericolul a trecut. Acum vreo zece zile, un foarte important personagiu, mîna dreaptă $_a$ Numărului Trei, aflat în străinătate într-o misiune importantă, s-a prezentat unui Serviciu occidental şi s-a făcut nevăzut. Mai precis, trecerea se făcuse mai înainte, dar doar acum vreo zece zile a fost definitiv confirmată. Evident, au urmat represaliile : Numărul Trei a fost înlocuit, iar lui Albini i s-a încredinţat un alt sector. Noi am fost puşi în libertate, şi cine ştii a stăruit să ni se ceară oficial scuze, şi toţi lucrătorii şi actorii, toţi în afară de mine, să-şi primească salariile pe săptămînile pierdute. Iar filmul va fi reluat cît de curînd.

Se opri o clipă, privindu-mă zimbind.

— Ai observat, cred, că de atunci nu mai eşti nici dumneata urmărit...

— Drept să-ţi spun, n-am observat. Mă obişnuisem cu omul meu, şi nu-1 mai vedeam...

Dar, acum, spune-mi, tc rog, ce ştii despre Maestrul şi despre tinerii căsătoriţi...

De data aceasta, rîse mai puţin copilăreşte. Se ridică din fotoliu şi făcu cîţiva paşi prin cameră, se opri în faţa ferestrei şi privi o clipă cerul. Apoi se întoarse către mine.

— De ce mă întrebi ? Foarte sincer, nu cred că ştiu mai mult decît D-ta.

F,ram dezamăgit, şi Ieronim m-a ghicit imediat.

— Te întreb, pentru că nu înţeleg ce s-a intîmplat în noaptea de Ajun, cum am ajuns pe o buturugă din marginea .şoselei, şi cum au dispărut ceilalţi. îmi dau bine seama acum, am avut, toţi patru, una din acele experienţe incomprehensibile, in care ni s-a părut că ne aflăm într-un spaţiu străin şi trăim într-un timp abolit. Nu vreau să mă gîndesc la această experienţă pentru că simt că mi-aş putea pierde minţile. Dar mă gîndesc mereu la Maestru şi la ceilalţi doi. De ce au dispărut ? şi *cum* au dispărut ? şi *unde ?*

Ieronim deveni deodată grav. Se reaşeză în fotoliu şi-mi căută privirile.

— Ţi-am spus că nu ştiu mai mult decît dumneata, începu, pentru că îmi închipuiam că ai încă proaspăt în minte textul celor patru drame, pe care le-ai dactilografiat astă-vară.

Nu mi-am putut reţine un suspin.

— Adevărul este că, deşi le-am dactilografiat, na mi-aduc aproape nimic aminte. Descifram cuvînt cu cuvînt, şi nu înţelegeam ce descifram. Aş fi vrut să recitesc *Teatrul* în volum, dar...

— E adevărat, mă întrerupse Ieronim, îmi amintesc ce-mi spunea Maestrul, că erai istovit,

surmenat, sufereai de insomnii.

— Aş vrea să te întreb doar atît, ce crezi dumneata că li s-a întîmplat ? Crezi că mai trăiesc ? Şi că o să-i mai putem reîntîlni într-o zi, cît ar fi ea de îndepărtată ?

Tăcu multă vreme, pe gînduri.

— Nu vreau să te mint, nici să-ţi încurajez iluziile, de orice fel ar fi ele. Vreau să fiu cit se poate de sincer cu dumneata. Şi cînd vei reciti, sau mai bine zis *citi* cele patru piese, vei înţelege de ce i-am spus lui Albini că ele ilustrează şi comunică o metodă a libertăţii absolute, cu condiţia să cunoşti, la *lectură* ca şi la spectacol, codul corespunzător. Albini, evident, a crezut că e vorba de o libertate *politică şi imediată,* deci primejdioasă socialismului. Dar ceea ce ne-am obişnuit să numim „libertatea absolută" este cu totul altceva. Oricine priveşte realitatea în faţă înţelege că vom intra curind într-o fază a Istoriei Universale cind niciuna din libertăţile ţ>e care abia apucaserăm să le cunoaşteam nu va mai fi posibilă. Acesta este preţul cu care ar putea fi evitată catastrofa thermo- nucleară. Trebuie, deci, să ne pregătim de pe acum, ca să putem supravieţui în instituţiile societăţii de mîine. Pentru unii din contemporanii noştri, cu privirile îndreptate nostalgic spre trecut, ceea ce ni se pregăteşte echivalează cu unul din infernele evocate în *1984* sau alte anticipaţii de acest fel. Şi s-ar putea, să fie aşa, dacă ne vom lăsa integraţi în organismele social-politice de mîine aşa cum suntem *astăzi,* adică naivi şi nepregătiţi.

'Ascultîndu-1, nu' izbuteam să-mi ascund dezamăgirea. Mai auzisem asemenea reflecţii, poate de la el sau de la A.D.P. A citit desigur dezamăgirea în ochii mei,[1] şi a zîmbit.

— Te rog să mai ai puţină răbdare, pentru că nu ştiu oua aş putea altminteri să-ţi răspund la întrebările pe care mi le-ai pus... Deci, pierderea treptată şi fatală a tuturor libertăţilor, de orice fel, nu poate fi compensată 4eeft prin ceea ce am numit libertatea absolută. *Vreau* 8ă cred, şi *sper,* că jocurile, spectacolele dramatice, gimnice, choregrafice, sau recitarea de poezii şi cîntecele — nu Vor putea fi, *toate,* interzise. In orice caz, meditaţiile, rugăciunile interioare (repetate în gînd, nopţile sau în orice moment de solitudine), anumite exerciţii fizice într-un ritm atît de lent încît devin insesizabile unui ochi neprevenit, toate acestea nu pot fi interzise. Şi aceste nimicuri — gesturi, cîntece, poezii recitate altfel decît am fost învăţaţi, meditaţii, rugăciuni interioare, exerciţii de respiraţie şL vizualizare, pot deveni tehnici de evadare.

.. — Evadare, unde ? l-am întrerupt aproape fără să-mi dau seama. In ce ţară, în ce continent ?

Ieronim mă privi surprins, parai nu i-av L'i venit să-şi oifadă urechilor.

— Tocmai dumneata mă întrebi urftu ? Dumneata care

• irel puţin aşa mi-ai spus — care ai pătruns într-o pădure distrusă cu 25 de ani în urmă, ai intrat într-o casă cu toate luminile aprinse şi masa pusă, şi şampania frapată, aşa cum era in Ajunul Crăciunului 1933 ? Şi, pe urmă, ai fost găsit, pe o buturugă, în marginea şoselei, aproape îngropat în zăpadă ?

Am roşit, încurcat.

— Ştiu. Dar asta a fost fără voia mea şi a fost, cum spuneam, una din acele experienţe ininteligibile...

Ieronim m-a privit din nou, de data accasta,

surîzător.

— Ai dreptate, a fost fără voia dumitale, şi ar fi fost poate mai bine dacă Maestrul nu stăruia să te urci lîngă fii, în sanie... Dar, în sfîrşit, lucrurile s-au intîmplat aşa. Şi nu altfel. Evadarea de care-ţi vorbeam adineaori nu implică ţări, oraşe, sau cotinente necunoscute. „Evadezi* doar din timpul şi spaţiul în care ai trăit pînă atunci, timp şi spaţiu care, într-un viitor din ncfcricire destul de apropiat, vor echivala cu o existenţă perfect programată într-o imensă închisoare colectivă. Urmaşii noştri, dacă nu vor şti să descopere tehnicile de evadare şi să utilizeze *libertatea absolută,* care ne este *dată* în însăşi structura condiţiei noastre, de fiinţe libere deşi încarnate, urmaşii noştri 9e vor considera cu *adevărat* captivi pe viaţă într-o temniţă fără uşi şi fără ferestre — şî, în cele din urmă. voi- muri. Căci omul nu, poate supravieţui fără credinţa într-o libertate posibilă — oricît ar fi ea dc limitată — şi fără speranţa că, într-o zi, va putea dobîndi, sau re-dobîndi, această libertate...

De cîtva timp, îmi frecam în neştire fruntea. înţelegeam, cred, destul, de bine, dar nu vedeam legătura cu întrebările melc.

— Şi, atunci, am început în şoaptă, în acest cav,...

— Ţi-am spus că nu vreau să-ţi încurajez iluziile, continuă Ieronim. M-ai întrebat ce s-a întîmplat cu Maestrul şi cu cei doi. îţi răspund foarte sincer nu ştiu exact. Nu-ţi pot da nici o veste despre ei. Sper că trăiesc. Şi dacă trăiesc, într-o zi ne vor face senin. Dacă pînă. acum nu ne-au dat nici un semn de viaţă, nu înseamnă că nu mai trăiesc. Nu ştiu ce fel de existenţă au ales, sau au fost siliţi să aleagă. Ştiu doar că libertatea absolută *există* ţii că cel care o cunoaşte — sau o primeşte în dar — dispune de posibilităţi pe care nimeni din noi nu le poate imagina. *Ştiu* asta. pentru că m-am convins de mult, pe spinarea mea, că omul, ca şi Cosmosul, au mult mai multe dimensiuni decît cele pe care le-am învăţat la şcoală, aici, in Occident, de vreo trei mii de ani.

— Şi atunci ?...

— Repet, nu ştiu nimic precis. Dar din păcate ştim cu toţii că oricfe nouă libertate a fost cucerită cu mari jertfe. Şi libertatea religioasă, şi libertatea de gîndire. şi libertatea socială, economică, sexuală — toate au avut eroii şi martirii Iov. Nu avem nici un motiv să credem că. libertatea absolută, *adevărata libertate spirituală,* va fi cucerită fără riscuri, fără persecuţii, fără martiraj.

— Dar dacă cineva dispune de o ,.libertate absolută". .

Din nou mă privi surprins, dar de data aceasta zimbi.

— ®umneata care te întorci din India, cunoşti foarte bine riscurile unei asemenea libertăţi... ,

Am ridicat încurcat din umeri.

— Nu prea am avut timp să mă informez...

Ştii, în orice caz. că cele mai primejdioase ispitiri, simţii şi yoginii le întâmpină în preajma mîntuirii sau în clipa cînd au cucerit libertatea absolută. Şi de ispita magiei vorbesc toate legendele religioase din antichitatea pagină şi din Evul Mediu creştin.

- Asta ar însemna... ^

— Asta *poate* sâ însemne, mă corectă Ieronim, câ prietenii noştri s-au putut pierde, chiar în clipa cînd s-au trezit acolo unde s-au trezit, şi au crezut că nu se mai pot întoarce, şi n-au înţeles că e vorba de ultima încercare iniţiatică, n-au înţeles că, de fapt, se găsesc *tot* aici,.pe pămînt, în lumea *noastră.*

Se ridică brusc din fotoliu şi se apropie de mine.

— Am vrut să te văd azi, pentru că mîine dimineaţă plecăm la Sibiu să continuăm filmul. Ştiam că, pentru un timp, n-ai să mai vii la Sibiu.

îmi prinse mîna şi mi-o strînse cu căldură.

— Dacă ţi se va face vreun semn, te rog, te implor, să nu vorbeşti nimănui,' nici măcar logodnicei dumitale. Şi în nici un caz, nu-mi scrii nimic. Sper să terminăm filmul pe la începutul lui Mai* şi am să trec atunci să le văd.

In prag, se întoarse către mine zîmbitor.

— Şi sper că de-acum înainte Albini te va lăsa la pace...

23

Mi s-a părut curios cînd, pe la sfîrşitul lui Martj[e] Albini a venit să mă vadă. Mult mai curtenitor ca la ultii^ întrevedere, silindu-se necontenit să

zîmbească. îmbiat chiar cu tabachera plină : ţigări englezeşti, a pţ^. cizat, singurele care nu pot fi falsificate.

Mi-a spus, apoi, că a citit „cu entuziasmul din tirjg. reţe", *Memoriile* lui A.D.P. Dar, din păcate, nu mai exis^ nici o îndoială că Maestrul şi-a găsit moartea într-un acţ.j_ dent, Probabil, au încercat, toţi trei, să treacă un br^ţ îngheţat al Tîmavei, şi gheaţa a cedat. Acelaşi lucru s_a intîmplat cu un grup de patru muncitori, la sfîrşitul ^ Ianuarie. Şi, evident, nu li s-au mai găsit corpurile.

— Aceasta fiind situaţia, a continuat căutîndu-mi pŗj_ virile, de ce n-am schimba clişeul — A.D.P. amnezie într-un sanatoriu — şi am spune : A.D.P. dispărut ? ^ acest caz, s-ar putea inaugura Casa memorială şi du^_ neata vei fi instalat Conservator al colecţiilor.

I-am spus că ipoteza „amnezie" a fost încurajată zvonul că A.D.P. ar putea avea, la toamnă, Premiul Nob^l

— Nici o şansă ! a rostit cu gravitate. Suntem in.for_ maţi că Suedezii cunosc perfect situaţia. Au apărut îy^j multe articole în presa germană şi acum nu mai creţje nimeni în clişeul „amnezie".

I-am dat dreptate, dar i-am mărturisit că nu ştiu ce as putea face.

— Ca secretar, prieten şi legatar universal al Maestrului Pândele, s-ar putea aranja un interviu în care aţi mărturisi că, din păcatc, acum, după trei luni de la dispariţie, nu mai credeţi în posibilitatea unei amnezii. Consultaţi şi pe tovarăşul I-Ioria, vedeţi ce părere are şi dînsul...

Apoi, pe neaşteptate, s-a ridicat, mi-a întins politicos mina şi a plecat.

m

Cind i-am povestit discuţia cu Albini (evident, în seara de 6 Martie nu-i spusesem nimic despre întâlnirea cu Ieronim), Valeria a căzut pe ginduri.

— Ştii, atunci, a început tîrziu, că, în acest caz, ar fi mai bine să facem nunta cît timp se mai crede, şi se spune, că Maestrul Pândele este amnezic. Asta înseamnă, în orice caz, că e în viaţă. Cînd va fi declarat „dispărut", toată lumea va înţelege că, de fapt, Pândele a murit, —- şi, cum ţi-am spus...

I-am dat dreptate. Din toate punctcle de vedere, era mai bine să grăbim căsătoria. Valeria voia să avem copii acum, cît suntem tineri. După ce-am adăogat că s-ar putea, într-un viitor apropiat, să locuim în Strada Fînti- nelor, Valeria s-a hotărît pe loc. Am consultat amîndoi, emoţionaţi, calendarul. Am ales ziua de 11 Aprilie, fără să înţelegem de ce. Apoi Valeria a telefonat familiei. „Amnezia Maestrului ar putea dura eiţiva ani,' le-a spus. Ar fi păcat de Dumnezeu să ne pierdem tinereţea aştep- tînd''. Toţi au căzut de acord. La naş no gîndisem mai de

mult: Inginerul Gheorghe Camilar, unchiul Valeriei. Dar trebuia anunţat imediat, căci lucra la Turda. Am rămas înţeleşi că vom telefona a doua zi.

De cînd renunţasem la speranţa dc a fi cununaţi dc A.D.P., hotărîsem să sărbătorim nunta în strictă intimitate, la restaurantul Bogdan. Doar familia — adică mama şi cele două surori ale Valeriei — şi cîţiva prieteni, Am ii vrut să fim 12 persoane, dar pînă la urmă Valeria a mai invitat două prietene, amîndouă căsătorite. Eram 1Q ; număr norocos, le-am spus.

Dar, din păcate, ploaia care începuse de dimineaţă a continuat pînă noaptea tîrziu. De cîteva ceasuri nu se mai găsea nici un taxi, şi unii invitaţi au ajuns la restaurant uzi pînă la piele.

Nu pot spune că „recepţia" a fost prea reuşită, dar pentru că Valeria şi familia păreau fericiţi, am încercat să par şi eu. Totuşi, ne-am întors mai devreme acasă, înainte de miezul nopţii.

De-abia încuiasem uşa cu cheia, cînd am auzit soneria. O clipă, ne-a fost ia amîndoi frică. (Eu m-am gîndit imediat la Albini). N-am răspuns. Dar după ce-am auzii cîteva bătăi uşoare în uşă, am întrebat amîndoi.

— Cine este ?

Nici un răspuns. Mi s-a părut totuşi că aud paşi repezi, coborind scara, şi am deschis uşa.% Am rămas amîndoi împietriţi, emoţionaţi. în prag zăcea. învelit în hirtie de celofan, un' imens superb buchet de trandafiri roşii

— E probabil de la Editură, am şoptit.

Erau atît de mulţi, cu tijele atît de lungi, şi miroseau atît de puternic incit am simţit cum începe să-mi bată inima, şi i-am numărat. Erau 19 trandafiri. Şi în acea clips am zărit biletul, şi

l-am ascuns repede în palmă, să nu4 vadă Valeria.

De-abia cînd se dusese la bucătărie să umple vasul cai apă. am citit biletul : *„As always, A.D.P.* Remember. Niculina-Laurian“.

24

Nu înţeleg cum nu m-am trădat. Vâzîndu-mă eâ o strîng In braţe, abia stăpînindu-mi lacrimile, Valeria * început să mă sărute.

— Ştiam, ştiam dc mult, şopti, ştiam cit de mult mă iubeşti...

M-am trezit mai devreme ca de obicei, m-am îmbrăcat repede şi îndată ce Valeria a plecat la birou, m-am îndreptat spre florărie. Mă cunoşteau toţi, iar pe A.D.P. îl cunoşteau de douăzeci de ani. M-am apropiat de Elvira şi i-am mulţumit.

— E cel mai frumos buchet pe care l-am primit... Nu ştia de nuntă, şi m-a felicitat.

— Dar nu l-am trimis noi, a adăogat.

— Nouăsprezece trandafiri roşii, cu tijele foarte lungi* aşa cum îi plăceau Maestrului.

— Sărmanul! a şoptit Elvira.

— Aş putea jura că buchetul a fost aranjat aici. Unde altundeva s-ar mai găsi trandafiri atît de frumoşi, cu tijele atît de lungi, şi-atît de delicat înveliţi în celofan ?

Elvira a clătinat din cap.

— In nici un caz nu puteau fi de la noi. De două zii* ' n-am mai primit trandafiri roşii. Am avut numai albi, -şi

c duzină de trandafiri galbeni...

Eram atît de tulburat şi dezamăgit, Incit Elvira m-a [rivit mirată.

— De ce nu încercaţi la *Evantai* ? Au şi acolo flori oarte frumoase...

Am încercat, deşi, de la uşă, am înţeles că trandafirii ’u fuseseră trimişi de aici. Apoi am

trecut pe la *Florenţa,* m intrat chiar la *Athenee Palace.* Erau mai mulţi clienţi mintea mea, şi cînd mi-a venit rîndul şi am întrebat-o, •înzătoarea nu şi-a putut retine un'gest de oboseală şi xa sper are.

— Noi nu trimitem flori la domiciliu !

Apoi s-a întors spre bătrînul care îşi aştepta rîndul

iii spatele meu. şi l-a întrebat din ochi.

— Un buchet de violete de Parhia. a şoptit bătrînul brusc intimidat.

Nu ştiu de ce mi-a fost miiă de el. şi i-am zîmbit.

*'

Albini avusese dreptate. îndată ce ziarele au anunţat că nu se ştie nimic precis, dar că, probabil, A.D.P. şi-a pierdut viaţa, iarna trecută, într-un accident, articolele şi studiile despre el s-au înmulţit simţitor. în acea săp- âmînă am dat mai multe interviuri, la *Jurnalul de dimineaţă,* la două reviste literare şi la televiziune. Evocam, mai ales, intimitatea mea cu Pândele, evitînd să insist asupra ultimei zile petrecute alături de el, la Sibiu.

Ştiam că această bruscă notorietate o făcea fericită pe. Valeria. Dar de cile ori reciteam interviurile, mă întrebam ce-ar spune A.D.P. dacă i-au căzut cumva sub ochi. Aşteptam, totuşi, alt semn de viaţă de la el : aşteptam, mai ales, o indicaţie, cît de sumară, ca să ştiu cum trebuie să mă port. Iar cînd. în Iunie, a apărut *India : văzută şi nevăzută,* am sperat ca voi primi cîteva cuvinte de la el. Era prima mea carte şi i-o datoram, în primul rînd, lui.

Cîteva săptămîni în urmă mi-am spus că Maestrul sa află undeva în străinătate, că nu ştie încă de apariţia cărţii.

1
9
0

Am început să sper din nou cînd am semnat contractul pentru un volum de amintiri despre A.D.P., şi petreceam zilnic citeva ceasuri în strada Fîntînelor ca să consult arhiva. Nu înţelegeam de ce Ieronim nu venise să mă vadă în Mai. Cîtva timp am crezjat că nu-şi terminase filmul. Dar curînd după ce apăruse *India,* am citit într-o recenzie că unele pagini ale mele îi aminteau autorului recenziei, anumite scene din *Copiii nimănui,* filmul lui Ieronim Thanase, pe care îl văzuse in avant-premieră.

Am aşteptat de atunci, cu nerăbdare crescîndă, premiera. Se vorbea despre acest film. ca de o capodoperă. Cînd, la începutul lui Octombrie, a avut loc premiera, *Copiii nimănui* a fost proclamat „cel mai bun film socialist al secolului". Valeria şi cu mine am făcut de mai multe ori coadă, pînă ce-am putut găsi două locuri. Am fost amîndoi atlt de copleşiţi încît n-am putut, nici unul nici altul, scoate un singur cuvînt pînă ce-am ajuns acasă.

— După Copiii *nimănui,* a şoptit Valeria, aşezîndu-so pe marginea patu)ui, nu voi mai putea vedea, foarte multă vreme, un alt film...

Ar fi trebuit să spun şi eu ceva, dar nu ştiam ce. Nu crezusem pînă atunci că, respectînd întocmai, pînă la literă, etica şi .estetica socialistă, se poate crea o capodoperă cai’c să nu semerfe cu nimic din tot ce se făcus;; pînă atunci.

— N-am să pot uita niciodată expresia ei, cînd îşi întrerupe cîntecul şi începe să asculte zurgălăii săniilor care se apropiau, şi înţelege...

Valeria tăcu brusc, apoi îşi plecă fruntea, ca să nu-i văd lac liniile. Era Niculina : găsise, ascunşi, într-un hambar părăsit, ultimii copii dintr-o şcoală întreagă, fugiţi din sat cu o săptămînă mai înainte,

cînd începuse bombarda- ®entul, şi murind de atunci unul după altul, de foame, de frig, de oboseală. Şi pentru că nu avea nici măcar o csajă de pîine uscată, Niculina a început să le povestească, & cînte, să danseze, şi treptat o lumină nefirească transfigurase hambarul. Şi începeau să apară, pe rînd, pe măsură «6 Niculina vorbea despre ele, tot felul de păpuşi şi animale, vii sau împăiate, şi fete tinere care păreau tind ifne, cînd slujnice, dnd acrobate, şi Niculina dansa printre ele, se întrerupea la răstimpuri şi izbucnea în rîs, şi atunci toţi copiii începeau şi ei să rîdă pentru că Niculina le arăta, ţinîndu-1 de urechi, un iepure alb, sau un elefant minuscul de mucava, care încerca să-şi ascundă trompa... Şi apoi, pe neaşteptate, se aud zurgălăii săniilor, £ înţelege...

*

Critica sublimase că feeria e perfect compatibilă cu viziunea realist-socialistă. Căci cei patru copii care supravieţuiesc se voi[1] întoarce mal târziu în satul părăsit, unde ultimii locuitori trăgeau să moară printre ruine, şi, impro- rizînd un şantier semănînd mai mult cu o vastă casă de păpuşi, se apucă să construiască ceea ce la început părea an imens hambar, dar care curînd se dovedeşte a fi altceva : dbrmitor, sală de mese, şcoală, infirmerie, sală de gimnastică, bibliotecă, Ieronim introdusese cu mare abilitate ideologia şi vocabularul socialist ; spectatorul afla tntîmplător că cei patru erau pionieri, că şantierul lor vestea „construirea socialismului*, că legendele pe care le povesteau şi baladele pe care le cîntau evocau mitologia Dacilor şi scene memorabile din trecutul ţărilor româneşti

Aşa cum era de! aşteptat, *Copiii nimănui* a luat

premiul I la concursul internaţional de la Cannes, Cîteva săp- tămîni în urmă, filmul rula în toată Europa şi fusese deja
angajat în Statele Unite şi in America latini. îmi spuneam că probabil Ieronim plecase din ţară. Se vorbea că mai multe case de filme i-au propus să-l angajeze cu întreaga lui companie.

Şi apoi, fără motiv, în Noiembrie, filmul a îost retras. S-a aflat mai tîrziu că mulţi critici străini, care scriseseră entuziaşti despre *Copiii nimănui,* vedeau în acest film genial cea mai virulentă satiră a sistemului socialist..;

25

...1967, 19(jiî, 1969... Ce-aş mai putea adăoga ? Amin- Vile despre A.D.P. au apărut acum un an, şi am semnat Antractul pentru o monografie critică. însoţită do cîteva txte inedite. Dar în Aprilie 1968 am făcut imprudenţa
plecăm pentru o săptămînă la Sinaia. Cînd ne-am întors, elancolici, pentru că plouase aproape tot timpul, am iisit în faţa uşii un mare buchet de trandafii#

— Ieri a fost aniversarea căsătoriei, i-am şoptit, oare- itm ruşinat, Valeriei.

Am început să desfac tremurînd hîrtia de celofan, ’uşind şi de data aceasta să ascund biletul.

— Păcat ! a spus Valeria. Unii din ei s-îîu ofilii deja...

Cînd a intrat în bucătărie să le taie cozile, am citit t'pede biletul *,.As always, A.D.P. Remembcr.* Niculina,. .î»urian“.

Valeria a umplut vasul cu apă.

— Şase diji ei s-au ofilit, mi-a spus.

— Au rămas deci 13. am şoptit visător. Număr cu ’.m oc !..,

•

în februarie 1969 s-a născut băiatul. Adrian Gheor- ■Tje.iar în Martie ne-am mutat în strada Fîntînclor. Casa

1
9
4

memorială fusese inaugurată cu doua săptămîni mai înainte.

De data aceasta, mi-am spus, orice s-o întîmpla... In noaptea de 10 spre 11 Aprilie, aproape că n-am dormit, în zori, m-ani îmbrăcat şi am trecut în birou. (îi spusesem Valeriei că am ceva urgent de terminat). Mă uitam tocmai la ceas, cînd am auzit soneria la uşa din faţă : opt fără un sfert. Am alergat în vîrful picioarelor şi am deschis. în prag, acelaşi buchet somptuos de trandafiri : un tînăr de vreo 16—17 ani traversa liniştit strada. Am alergat după el şi l-am prins de braţ.

— Dumneata ai adus trandafirii ? Dc la cine sunt ?

Tînărul m-a privit candid, parcă nu m-ar fi înţeles.

— Ai sunat adineaori la numărul 43, şi ai lăsat în faţa uşii un buchet cu 19 trandafiri.

Tînărul a ridicat din umeri.

— Mă confundaţi cu altcineva, spuse politicos dar ferm. Eu, numai de trandafiri n-am chef! Azi mă preziut la examen, şi am trac..:

— Ce fel de examen ? I-om întrebat bănuitor.'

— Literatura franceză modernă, spuse cu un zîmbet amar. Dar am căzut prost...

Băgă mîna în buzunar şi scoase o foaie de caiet.

— Trebuie să traduc şi să explic un text. Doar cîtevn propoziţii. Dai* cum să le explic? „Libertatea absolută*, asta, să zicem, înţeleg.

Dar mai departe ? „Nous sommes condamnes â la liberte !“. Ce vrea să spună asta ?

— Vrea să spună exact ce spune : că suntem condamnaţi la libertatea absolvită.

M-a ascultat zîmbind, şi în acea clipă mi s-a părut că-mi face semn cu ochiul.

r— Cum s-ar spune, ca să citez un exemplu din examenul de anul trecut: *A bon entendeur, salut!*

S-a închinat profund, oarecum în glumă, şi-a băgat amîndouă mîinile în buzunare şi s-a depărtat agale, fluie- rînd.

Eyga]i&res, August—Septembrie,
1978 *Chicago, Februarie 1979*